

HISTORIA - klasa I technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Po co nam historia?	- Program nauczania, zasady pracy, kryteria oceniania - Podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, epoki historyczne, rodzaje źródeł historycznych) - Periodyzacja dziejów - Cele i metody pracy ze źródłami i schematami, planami i materiałem ilustracyjnym	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>historia</i> , <i>prehistoria</i>	– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych	– opisuje rodzaje źródeł historycznych – wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne	– wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych	– wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	- Podstawy antropogenezy - Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza - Rewolucja neolityczna i jej znaczenie	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i> , <i>neolit</i> , <i>antropogeneza</i> , <i>rewolucja neolityczna</i> – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	– wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	- Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw - Ustrój polityczny państw-miast	– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki	– wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw	– wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia – wyjaśnia rolę wielkich przywódców:	– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców:	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii

	sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynalezienia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu	– rozpoznaje pismo klinowe	– wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej	Hammurabiego, Sargona Wielkiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii – wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej	Nabuchodonozora II, Assurbanipala	– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
3. Starożytny Egipt	• Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy	– wskazuje na mapie Egipt i Nil – wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje piramidy egipskie	– opisuje warunki naturalne Egiptu – opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu – wymienia główne cechy religii egipskiej – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej – wyjaśnia okoliczności powstania piramid	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską	– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu – wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona	– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu – wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich

4. Izrael i Fenicja	- Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael i Fenicja - Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie - Dzieje państwa żydowskiego - Kolonizacja fenicka i jej znaczenie - Ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu	– wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji – wymienia główne założenia monoteizmu – rozpoznaje pismo fenickie	– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej – wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan	– za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela – wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu	– opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego – ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona	– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości
5. Cywilizacje Indii i Chin	- Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki - Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu - Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii	– wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin	– wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin – rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne	– wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin – wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu	– opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin	– wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	- Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji - Charakterystyka <i>polis</i> greckiej - Elementy wspólnoty greckiej - Rola religii greckiej - Wielka kolonizacja i jej znaczenie	– wskazuje na mapie teren Grecji – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i> – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i>	– opisuje warunki naturalne Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka, kolonia, metropolia</i> – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej – wymienia główne cechy religii greckiej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska</i> – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej – opisuje struktury społeczne <i>polis</i>	– opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką – wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji

				– wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej		
2. Ateńska demokracja	• Początki Aten • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Reformatorzy ustroju ateńskiego • Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten	– wskazuje na mapie Ateny – prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i> – wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach	– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i> – opisuje strukturę społeczną Aten – rozpoznaje plan antycznych Aten	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie ludowe, Rada 500, sąd ludowy, strateg</i>	– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa	– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską – w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa
3. Starożytna Sparta	• Początki Sparty • Oligarchiczny ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan	– wskazuje na mapie Spartę – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i> – wymienia główne organy władzy w Sparcie	– wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty – opisuje strukturę społeczną Sparty – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>helota</i> – wymienia etapy życia spartiaty	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor, geruzja, zgromadzenie ludowe</i> – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty – wyjaśnia rolę Likurga	– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty – porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty
4. Wojny grecko-perskie	• Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Specyficzne rozwiązania militarne Greków • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagień grecko-perskich w kulturze współczesnej	– wskazuje na mapie Persję – umiejscawia w czasie wojny perskie – rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i> – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina)	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską – wyjaśnia genezę wojen perskich – wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków – wymienia skutki wojen grecko-perskich	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich – wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa – wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy

	• Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją					
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	• Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny	– lokalizuje na mapie Macedonię i Persję – lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego – wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego	– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Issos, Gaugamela) – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>epoka hellenistyczna</i>	– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej – wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej – wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia rolę Demostenesa – wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego
6. Kultura starożytnej Grecji	• Narodziny filozofii greckiej • Starożytny grecki teatr • Architektura grecka • Literatura i teatr grecki • Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji	– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i>	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i> – wyjaśnia rolę Homera – wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków	– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa – opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii) – opisuje główne porządku architektoniczne w starożytnej Grecji – opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji	– opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu – wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Pitagorasa, Herodota, Tukidydesa	– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	• Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych	– wskazuje na mapie Italię, Rzym	– wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i>	– opisuje legendę o powstaniu Rzymu	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w	– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany

	• Powstanie ustroju republikańskiego • Zasady funkcjonowania republiki • Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej	– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i>	– wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i> – opisuje strukturę społeczną Rzymu – rozpoznaje plan antycznego Rzymu	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i>	starożytnym Rzymie – wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii	ustrojowe w starożytnym Rzymie – porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku
2. Podboje Rzymu	• Organizacja armii rzymskiej • Podboje Rzymu w Italii • Wojny punickie • Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i> – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – wymienia skutki podbojów rzymskich	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego
3. Początki cesarstwa rzymskiego	• Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo</i>	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>gladiator</i>	– opisuje powstanie Spartakusa – wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i> – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)	– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
4. Imperium Rzymskie	• <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Imperium Rzymskie, romanizacja</i>	– wyjaśnia pojęcie <i>romanizacja</i> i podaje jej przykłady	– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium	– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej	– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i

	• Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów	– wskazuje na mapie Imperium Rzymskie	– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej – wyjaśnia pojęcie: <i>kult cesarza</i>	Rzymskiego w okresie cesarstwa – wyjaśnia pojęcia: <i>pax Romana, limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i> – opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	– opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa	skutki procesu romanizacji – w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego
5. Osiągnięcia Rzymian	• Znaczenie prawa rzymskiego • Architektura rzymska • Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • Sztuka i literatura rzymska	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prawo rzymskie</i> – rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu	– wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy architektury rzymskiej	– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej	– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego	– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego – wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej
6. Narodziny chrześcijaństwa	• Początki chrześcijaństwa • Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny • Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> – umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijańskie	– wymienia główne cechy chrześcijaństwa – wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej – wyjaśnia symbole chrześcijaństwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>mesjasz, męczennicy, herezja</i>	– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i Pawła	– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	• Dominat w Rzymie	– prawidłowo umiejscawia w czasie	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i>	– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny	– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu	– porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie

	• Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrówka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego	rozpad Imperium Rzymskiego – prawidłowo umiejscawia w czasie upadek imperium zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>Wielka Wędrówka Ludów</i> – wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego	kryzysu Imperium Rzymskiego – wyjaśnia pojęcie <i>Hunowie</i> – przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego	– wyjaśnia znaczenie postaci Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego – w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	• Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej • Rola Bizancjum dla rozwoju chrześcijaństwa	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego	– wymienia cechy sztuki bizantyjskiej – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje plan Konstantynopola	– opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego – wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i>	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy
2. Narodziny i podboje islamu	• Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie</i> – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej	– wymienia główne założenia religii islamskiej – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i>	– wyjaśnia genezę powstania islamu – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici</i>	– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu – wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej

	Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów					
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	- Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego - Chryścianizacja plemion barbarzyńskich - Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie - Utworzenie państwa kościelnego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków – lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego	– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie	– za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa Franków – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i>	– wyjaśnia rolę Chłodwiga, Karola Młota i Pepina Krótkiego – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków
4. Imperium Karola Wielkiego	- Podboje Karola Wielkiego - Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków - Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków - Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego	– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego – prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i> – wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego	– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów – wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i> – wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków – za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy
5. Czasy Ottonów	- Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej - Kształtowanie się Francji i Niemiec - Najazdy Normanów - Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III	– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun – lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów	– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski, Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i> – za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów	– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy – za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy	– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun – wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy – porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów

	Najazdy Węgrów					
6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	- Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego - Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – rozpoznaje rycerza i opisuje jego uzbrojenie	– opisuje elementy drabiny feudalnej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – charakteryzuje życie codzienne rycerzy	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej	– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego	– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego
7. Pierwsze państwa Słowian	- Pochodzenie Słowian - Państwo Samona i państwo wielkomorawskie - Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Słowianie</i> – prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich	– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich	– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemyslidzi, Rurykowicze</i>	– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – wyjaśnia rolę: Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	- Początki osadnictwa na ziemiach polskich - Kultura łużycka i osada w Biskupinie - Wpływy rzymskie na ziemiach polskich - Przybycie Słowian na ziemie polskie	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i>	– wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię</i>	– opisuje cechy kultury łużyckiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>szlak bursztynowy</i>	– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich	– w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu
2. Początki państwa polskiego	- Początki ekspansji terytorialnej Polan - Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I - Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim	– lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> – lokalizuje w czasie chrzest Polski	– wymienia osiągnięcia Mieszka I – wymienia przyczyny chrystianizacji Polski – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród</i>	– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów	– wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i>	– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów

3. Panowanie Bolesława Chrobrego	• Podboje Bolesława Chrobrego • Organizacja drużyny książęcej i państwa piastowskiego • Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie	– lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i>	– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie</i> – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów – wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską – opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej	– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III i Henryka II	– w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego – zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy
4. Kryzys monarchii Piastów	• Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela	– prawidłowo stosuje pojęcie tendencje centralistyczne i decentralistyczne – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela	– umiejscawia w czasie koronację Mieszka II – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i>	– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela	– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów – wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów
5. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	• Polska w polityce międzynarodowej w XI w. • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między	– umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego	– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia znaczenie postaci Galla Anonima	– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego – wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem – wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana	– w szerokim aspekcie przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – w szerokim aspekcie ocenia postać Bolesława Krzywoustego

	Krzywoustym a Zbigniewem Polityka zagraniczna Krzywoustego					
6. Testament Bolesława Krzywoustego	- Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego - Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego - Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego - System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek - Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich - Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego	– umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rozbicie dzielnicowe</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i> – wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce	– opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego	– wyjaśnia w szerokim aspekcie proces rozbicia dzielnicowego w Polsce
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a papieżem	- Wielka schizma wschodnia i jej skutki - Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła - Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki - Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej - Stronnictwa papieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i> – wymienia cele polityki Grzegorza VII	– wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu	– wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, konklawe, reforma gregoriańska, obóz gregoriański</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Grzegorza VII i Henryka IV	– wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III	– w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej – w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę

			– wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem			
2. Wyprawy krzyżowe	• Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych • Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie • Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów • Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych • Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii	– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – lokalizuje w czasie okres krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i>	– wymienia przyczyny i skutki krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i>	– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich – wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i> , <i>handel lewantyński</i> – wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II	– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyk Barbarossa, Saladyn	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy
3. Najazdy mongolskie	• Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów • Organizacja imperium mongolskiego • Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę	– lokalizuje na mapie imperium mongolskie – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i> – rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego	– wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich – wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą	– wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej – za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej	– w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej – wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata
4. Miasto i wieś w średniowieczu	• Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. • Rozwój miast w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie	– rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółwka</i> , <i>trójpółwka</i> , <i>ratusz</i> , <i>cech</i>	– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. – wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza	– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich	– wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa – opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu	– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w

	- Struktura społeczna średniowiecznego miasta - Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu - Nowe formy uprawy roli w średniowieczu		– wyjaśnia rolę cechów i gildii – wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i>	– za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi		- średniowiecznej Europie XI–XIII w. – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy
5. Kościół w średniowieczu	- Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) - Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy - Narodziny herezji średniowiecznych - Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon</i>, <i>klasztor</i>, <i>herezja</i>	– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw	– wyjaśnia pojęcie <i>Biblia pauperum</i> – wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych – wyjaśnia założenia ideowe albigensów – wyjaśnia znaczenie postaci św. Franciszka, św. Dominika	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w. – wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu – wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej – wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy
6. Europa późnego średniowiecza	- Wojna stuletnia i jej skutki - Kryzys papieżstwa i cesarstwa - Dżuma i jej następstwa - Przemiany społeczne i gospodarcze - Powstanie imperium osmańskiego - Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa	– prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola – prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i>	– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wymienia główne założenia ideologii husyckiej	– wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej – wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów – wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa	– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich – wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich

						– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego
7. Kultura średniowiecznej Europy	• Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego • Architektura romańska i gotycka • Literatura i teatr w średniowieczu • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu	– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej	– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej	– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – opisuje system edukacyjny w średniowieczu	– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	• Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbitcia dzielnicowego • Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. • Najazdy mongolskie • Sprowadzenie Krzyżaków do Polski	– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego – rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy</i>	– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich – lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą – wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę – wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski	– wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego – opisuje proces lokowania wsi i miast – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadzka, sołtys, wójt, łan, ratusz, wolnizna</i>	– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci: Leszek Biały, Henryk Brodaty, Henryk Pobożny – wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski

			– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast			
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	• Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Przebieg walki o zjednoczenie Polski stoczonej przez Władysława Łokietka • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka	– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka – wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka – wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka	– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka – wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II – lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II	– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych – ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	• Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego	– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego – rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego	– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego	– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
4. Andegawenowie i	• Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów • Początki unii polsko-litewskiej	– prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie – rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów	– wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach	– wyjaśnia przyczyny przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – porównuje założenia	– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu

Jagiellonowie	- Polityka Władysława Jagiełły - Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w.	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i> – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia założenia unii w Krewie	– lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i>	– wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wyjaśnia rolę postaci Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda – lokuje w czasie unię w Horodle – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej	- unii krewskiej i horodelskiej – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i>	- kształtowania się demokracji szlacheckiej – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	- Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego - Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie - Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej - Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej	– wskazuje na mapie Żmudź – wymienia przyczyny wojny z zakonem – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego – za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej	– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem – wyjaśnia rolę postaci Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica	– w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	- Wyprawa i śmierć Władysława Warneńczyka - Przyczyny wojny trzynastoletniej - Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej - Zmiany w sztuce wojennej w XV w.	– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny 13-letniej	– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – wymienia przyczyny wojny 13-letniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego – lokuje w czasie i wymienia postanowienia	– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i> – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny 13-letniej	– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie 13-letniej – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę	– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny

	• Skutki wojny trzynastoletniej • Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w.		przywileju cerekwicko-nieszawskiego	– wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i>	dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka	13-letniej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej
7. Kultura Polski średniowiecznej	• Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu	– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce	– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce	– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce – opisuje system szkolnictwa w Polsce – wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza	– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce – opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce

HISTORIA - klasa II technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Epoka odrodzenia						
Wielkie odkrycia geograficzne	- Przyczyny wielkich odkryć geograficznych - Wyprawy Portugalczyków - Odkrycia Hiszpanów - Znaczenie wielkich odkryć geograficznych	– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawy odkrywcze Krzysztofa Kolumba (1492), Vasco da Gamy (1497–1498), Ferdynanda Magellana (1519–1522) – identyfikuje postacie Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny i uwarunkowania organizowania wielkich odkryć geograficznych	– stosuje pojęcie <i>karawela</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę odkrywczą Bartolomeu Diasa (1488) – identyfikuje postać Bartolomeu Diasa – przedstawia osiągnięcia Bartolomeu Diasa, Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wskazuje na mapie zasięg kolonialnych posiadłości Portugalczyków i Hiszpanów	– stosuje pojęcie <i>karaka</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę odkrywczą Vasco Núneza de Balboa (1513) – lokalizuje w czasie i przestrzeni postanowienia traktatu w Tordesillas (1494) – identyfikuje postać Vasco Núneza de Balboa – wyjaśnia wpływ kryzysu gospodarczego w końcu XV w. na	– lokalizuje w czasie i przestrzeni założenie pierwszej posiadłości portugalskiej w Afryce (1415) – identyfikuje postacie Juana Sebastián Elcaño, Amerigo Vespucciego – przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata	– ocenia skutki wielkich wypraw odkrywczych dla Europejczyków –

		– wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych	– wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie wypraw Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana – przedstawia przebieg pierwszej wyprawy Krzysztofa Kolumba – opisuje przebieg wyprawy Ferdynanda Magellana	organizację wypraw odkrywczych – wyjaśnia, dlaczego przyrządy nawigacyjne i nowe rodzaje okrętów były szczególnie ważne podczas wypraw oceanicznych – wyjaśnia, na czym polegała wymiana pomiędzy Starym a Nowym Światem	– porównuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków i Hiszpanów – wyjaśnia znaczenie wyprawy Amerigo Vespucciego dla ekspansji kolonialnej Europejczyków – charakteryzuje przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy	
Podboje kolonialne	• Cywilizacje prekolumbijskie • Początki konkwisty w Ameryce • Podbój imperium Inków • Imperium portugalskie • Skutki ekspansji kolonialnej • Handel kolonialny	– stosuje pojęcia <i>konkwista, konkwistador</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni podboje Hernána Cortésa (1519–151), Francisca Pizarra (1530–1533) – przedstawia osiągnięcia Hernána Cortésa, Francisca Pizarra – wymienia cywilizacje prekolumbijskie – wymienia skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków	– stosuje pojęcia <i>korsarstwo, metropolia, faktoria, handel trójkątny</i> – przedstawia osiągnięcia Francisca Drake’a – przedstawia przebieg podbojów Hernána Cortésa i Francisca Pizarra – wskazuje na mapie zasięg kolonialnych imperiów Hiszpanii i Portugalii – wyjaśnia, na czym polegał tzw. handel trójkątny – identyfikuje zabytki charakterystyczne dla kultur prekolumbijskich, takie jak pismo, piramidy schodkowe	– stosuje pojęcia <i>Ameryka Łacińska, Kreole</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Brazylii przez Portugalczyków (1500) – identyfikuje postacie Montezumy, Atahualpy – lokalizuje cywilizacje prekolumbijskie w czasie i przestrzeni – omawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich – wyjaśnia przyczyny sukcesów konkwistadorów w Nowym Świecie	– lokalizuje w czasie zakaz czynienia niewolników z Indian (1543) – identyfikuje postać Tupaca Amaru – przedstawia osiągnięcia Pedra Cabrala – przedstawia etapy hiszpańskich i portugalskich podbojów kolonialnych – charakteryzuje skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków uwzględniając ich aspekt polityczny,	– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europejczyków i ludów kolonizowanych – ocenia postępowanie Europejczyków wobec rdzennych mieszkańców Ameryki

				– omawia organizację i funkcjonowanie kolonialnego imperium portugalskiego – omawia zmiany w handlu wywołane europejską ekspansją kolonialną	gospodarczy, społeczny i kulturowy	
Przemiany społeczno-gospodarcze w XVI wieku	- Rozwój miast w Europie Zachodniej - Początki kapitalizmu - Dualizm gospodarczy	– stosuje pojęcia <i>urbanizacja, bank, kapitalizm, dualizm gospodarczy, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, pańszczyzna</i> – wskazuje na mapie podział Europy będący konsekwencją dualizmu w rozwoju gospodarczym kontynentu – wyjaśnia, dlaczego doszło do zjawiska dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.	– stosuje pojęcia <i>system nakładczy, manufaktura, dom bankiersko-kupiecki, giełda, inflacja, płodozmian, folwark</i> – przedstawia zmiany demograficzne, jakie zaszły w Europie w XVI w. – omawia zmiany, jakie zaszły w europejskim handlu w XVI w. – wymienia czynniki decydujące o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej – omawia rozwój gospodarczy Europy zachodniej w XVI w. – przedstawia funkcjonowanie gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej w XVI w.	– stosuje pojęcia <i>weksel, latyfundium, ogradzanie</i> – wyjaśnia, dlaczego rozwój miast w Europie przebiegał nierównomiernie – porównuje różne sposoby produkcji w czasach nowożytnych (warsztat rzemieślniczy, system nakładczy, manufaktura) – wyjaśnia, dlaczego w Europie Środkowo-Wschodniej wykształcił się inny niż w Europie Zachodniej model funkcjonowania gospodarki – wyjaśnia, jakie skutki gospodarcze i społeczne miało ogradzanie w Anglii	– charakteryzuje czynniki, które zadecydowały o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej – porównuje rozwój gospodarczy dwóch sfer ekonomicznych XVI-wiecznej Europy	– ocenia skutki gospodarcze i społeczne dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.
Kultura i sztuka renesansu	- Początki odrodzenia - Literatura odrodzenia - Nauka w okresie odrodzenia	– stosuje pojęcia <i>odrodzenie (renesans), humanizm, teoria heliocentryczna</i>	– stosuje pojęcia <i>mecenat, rewolucja naukowa</i>	– stosuje pojęcie <i>makiawelizm</i> – identyfikuje postacie Francesca Petrarki,	– stosuje pojęcie <i>manieryzm</i> – lokalizuje w czasie pierwsze wydanie <i>O</i>	– porównuje rozwój sztuki i literatury renesansu w różnych krajach europejskich

	- Architektura czasów odrodzenia - Sztuka renesansu	– lokalizuje w czasie renesans w Europie (II poł. XV – XVI w.) – identyfikuje postacie Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci – przedstawia osiągnięcia Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci – wymienia cechy charakterystyczne architektury, malarstwa i rzeźby epoki renesansu	– lokalizuje w czasie wynalezienie druku (ok. 1455) – identyfikuje postacie Williama Szekspira, Sandro Botticellego, Tycjana, Rafaela Santiago – wyjaśnia, jakie znaczenie miało upowszechnienie się druku dla rozwoju kultury i nauki – identyfikuje zabytki architektury i sztuki renesansu – przedstawia cechy charakterystyczne literatury odrodzenia – wyjaśnia, na czym polegała rewolucja naukowa doby renesansu – wyjaśnia, czym charakteryzował się tzw. <i>człowiek renesansu</i>	Danteo Alighieri, Giovanniego Boccaccia, Donato Bramante, Albrechta Dürera, El Greca, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga, Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Thomasa More’a – przedstawia osiągnięcia Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga, Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Thomasa More’a – przedstawia wpływ idei humanizmu na rozwój kultury i sztuki odrodzenia – omawia idee polityczne upowszechnione przez pisarzy politycznych renesansu – wyjaśnia, w jaki sposób sztuka renesansu nawiązywała do osiągnięć antyku	<i>obrotach sfer niebieskich</i> Mikołaja Kopernika (1543) – identyfikuje postacie François Rabelaisa, Miguela de Cervantesa, Miguela Serveta, Andreasa Vessaliusa, Paracelsusa, Donatella, Loena Alberti, Jana van Eycka, Rogera van der Weydena, Hironimusa Boscha, Hansa Memlinga, Lucasa Cranacha Starszego, Hansa Holbeina Młodszego, Pietera Breugela Starszego, Sofonisby Anguissola – porównuje architekturę i sztukę renesansu do osiągnięć epok poprzedzających odrodzenie	– ocenia dorobek sztuki i literatury doby renesansu
Reformacja w Europie	- Przyczyny reformacji - Luter i początki reformacji - Luteranizm - Wojny religijne	– stosuje pojęcia <i>reformacja, luteranizm, kalwinizm, anglikanizm</i> – lokalizuje w czasie wystąpienie Marcina	– stosuje pojęcia <i>zbór, protestanci, sekularyzacja, predestynacja, akt supremacji</i>	– stosuje pojęcia <i>anabaptyzm, związek szmalkaldzki, purytanizm, tumult</i>	– identyfikuje postacie Jana Wiklefa, Jana Husa, Filipa Melanchtona, Miguela Serveta	– porównuje zasady nowych wyznań: luterńskiego, kalwińskiego i anglikańskiego

	• Kalwinizm • Anglikanizm • Następstwa reformacji	Lutra (1517), zawarcie pokoju augsburskiego (1555) – identyfikuje postacie Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – wymienia przyczyny reformacji – omawia przyczyny i skutki wojen religijnych w Niemczech – wyjaśnia, jakie były skutki reformacji dla Europy	– lokalizuje w czasie wojnę chłopską w Niemczech (1524–1526), ogłoszenie aktu supremacyjnego (1534) – identyfikuje postać Tomasza Müntzera – wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych w Europie w XVI w. – przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – przedstawia okoliczności i konsekwencje wystąpienia Marcina Lutra – omawia zasady luteranizmu, kalwinizmu i anglikanizmu – wyjaśnia, w jaki sposób wynalazek druku wpłynął na rozprzestrzenianie się idei reformacyjnych	– lokalizuje w czasie ogłoszenie tzw. Konfesji Augsburskiej (1530), sekularyzację Prus Książęcych (1525), przyjęcie nazwy <i>protestanci</i> (1529) – identyfikuje postacie Karola V, Albrechta Hohenzollerna, Ulricha Zwingiego – wyjaśnia, co odróżniało religijność protestancką od katolickiej – przedstawia organizację kościoła kalwińskiego – omawia okoliczności powstania kościoła anglikańskiego – przedstawia przyczyny, postulaty i skutki wojny chłopskiej w Niemczech	– omawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania reformacji – opisuje proces rozprzestrzeniania się luteranizmu i kalwinizmu w Europie – przedstawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe następstwa reformacji	– ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji
Kontrreformacja	• Reforma katolicka i kontrreformacja • Sobór trydencki • Inkwizycja i cenzura • Wojny religijne • Jezuici • Zmiany w religijności po soborze trydenckim	– stosuje pojęcia <i>kontrreformacja</i>, <i>inkwizycja</i>, <i>indeks ksiąg zakazanych</i> – lokalizuje w czasie obrady soboru trydenckiego (1545–1563), noc św. Bartłomieja (1572) – wymienia działania podjęte przez Kościół	– stosuje pojęcia <i>reforma katolicka</i>, <i>hugenoci</i>, <i>jezuici</i> – lokalizuje w czasie powstanie zakonu jezuitów (1534), odnowienie Świętej Inkwizycji (1542), utworzenie indeksu ksiąg zakazanych (1559), ogłoszenie Edyktu nantejskiego (1598)	– lokalizuje w czasie wojnę w Niderlandach (1566–1648) – identyfikuje postacie Katarzyny Medycejskiej, Filipa II, Wilhelma Orańskiego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny religijnej w Niderlandach	– stosuje pojęcie <i>gezowie</i> – identyfikuje postacie Giordana Bruna, Tomasa de Torquemady, Andrzeja Boboli – omawia zamiany w religijności katolickiej po soborze trydenckim	– ocenia rolę soboru trydenckiego w realizacji reformy katolickiej – ocenia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji

		katolicki wobec reformacji – przedstawia instytucje powołane przez Kościół katolicki do walki z reformacją oraz metody ich działania	– identyfikuje postacie Małgorzaty Walezjuski, Henryka Burbona – przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli – przedstawia decyzje soboru trydenckiego – wyjaśnia, jaką rolę odegrał zakon jezuitów w walce z reformacją	– charakteryzuje działalność zakonu jezuitów – omawia przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji katolików z hugenotami we Francji	– rozstrzyga, które spośród działań podjętych w celu zahamowania reformacji były najbardziej skuteczne	
Potęgi europejskie w XVI wieku	• Wojny włoskie • Podboje tureckie w Europie • Konflikt hiszpańsko-angielski • Wzrost potęgi Moskwy	– stosuje pojęcie <i>Wielka Armada</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni klęskę Wielkiej Armady (1588) – wyjaśnia, jakie były przyczyny rywalizacji francusko-habsburskiej i habsbursko-angielskiej	– stosuje pojęcia <i>janczarzy</i>, <i>opricznina</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lepanto (1571) – identyfikuje postacie Sulejmana Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – przedstawia politykę wewnętrzną i zewnętrzną Iwana IV Groźnego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała opricznina w państwie moskiewskim	– lokalizuje w czasie wojny włoskie (1494–1559) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Pawią (1525), bitwę pod Mohaczem (1526) – identyfikuje postacie Franciszka I, Karola V Habsburga, Filipa II, Elżbiety I – opisuje przebieg wojen włoskich i ich konsekwencje – przedstawia sukcesy i porażki imperium osmańskiego podczas prób podbojów w XVI w. – omawia przebieg konfliktu hiszpańsko-angielskiego	– lokalizuje w czasie i przestrzeni rzeź mieszkańców Nowogrodu Wielkiego (1570) – identyfikuje postacie Ludwika II Jagiellończyka, Marii Tudor, Marii Stuart, Jermaka Timofiejewicza – wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa moskiewskiego miał podbój Syberii	– ocenia znaczenie panowania Iwana Groźnego dla państwa moskiewskiego
Rozdział II. „Złoty wiek” Rzeczypospolitej						
Polityka międzynarodowa	• Panowanie Jana Olbrachta i	– stosuje pojęcie <i>hołd pruski</i>	– stosuje pojęcie <i>Dominium Maris Baltici</i>	– stosuje pojęcie <i>Komisja Morska</i>	– lokalizuje w czasie pokój wieczysty z Turcją (1533)	– ocenia stosunki Polski z sąsiadami na przełomie XV i XVI w.

ostatnich Jagiellonów	Aleksandra Jagiellończyka • Panowanie Zygmunta I Starego • Walka o wpływy nad Bałtykiem	– lokalizuje w czasie hołd pruski (1525) – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Zygmunta Augusta, – wskazuje główne kierunki polityki zagranicznej Zygmunta Starego – przedstawia polityczne konsekwencje hołdu pruskiego	– lokalizuje w czasie zjazd wiedeński (1515), wojnę pruską (1519–1521), I wojnę północną (1563–1570) – identyfikuje postacie Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka, Bony Sforzy – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta – omawia politykę bałtycką prowadzoną przez Zygmunta Augusta – przedstawia przyczyny i skutki I wojny północnej – opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego w XVI w.	– lokalizuje w czasie hołd Gottharda Kettlera (1561), pokój w Szczecinie (1570) – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Mołdawię (1497) – identyfikuje postacie Maksymiliana I, Gottharda Kettlera – omawia przyczyny i skutki wypraw Jana Olbrachta na Mołdawię – opisuje stosunki polsko-habsburskie za panowania Zygmunta Starego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Jagiellonowie utracili wpływy w Czechach i na Węgrzech – przedstawia okoliczności sekularyzacji Inflant	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Koźminem (1497), bitwę pod Orszą (1514), bitwę pod Obertynem (1531) – identyfikuje postacie Stefana Wielkiego, Iwana III Srogię – przedstawia politykę zagraniczną Aleksandra Jagiellończyka – przedstawia konsekwencje konfliktów zbrojnych toczonych przez Zygmunta Starego z Moskwą, Krzyżakami, Mołdawią i Turcją	– ocenia, czy władcy Polski dostrzegali zagrożenie ze strony Prus – ocenia działalność polityczną Zygmunta Augusta
Demokracja szlachecka	• Wzrost znaczenia szlachty • Początki parlamentaryzmu • Stan szlachecki • Ruch egzekucyjny	– stosuje pojęcia <i>sejm walny</i>, <i>izba poselska</i>, <i>senat</i>, <i>sejmik</i>, <i>konstytucja</i>, <i>demokracja szlachecka</i> – lokalizuje w czasie przywileje cerekwicko-nieszawskie (1454), przywilej radomski (1505)	– stosuje pojęcia <i>sejm zwyczajny</i>, <i>sejm nadzwyczajny</i>, <i>elekcyjność tronu</i>, <i>magnateria</i>, <i>szlachta średnia</i>, <i>rokosz</i>, <i> ruch egzekucyjny</i>, <i>wojsko kwarciane</i> – lokalizuje w czasie przywilej koszycki (1374), przywilej jedlnieński-krakowski (1430 i 1433),	– stosuje pojęcia <i>nobilitacja</i>, <i>szlachta zagrodowa</i>, <i>szlachta gołota</i>, <i>królewszczyna</i>, – lokalizuje w czasie przywilej czerwński (1422), warecki (1423), piotrkowski (1496) – identyfikuje postać Mikołaja Sienickiego	– stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i> – lokalizuje w czasie przywilej mielnicki (1501), wojnę kokoszą (1537) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla szlachty miało sprawowanie urzędów	– wyjaśnia, na czym polegała specyfika rozwiązań ustrojowych przyjętych w Rzeczypospolitej – ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej

		– identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wymienia instytucje polskiego parlamentaryzmu – wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej w Polsce odegrała konstytucja <i>Nihil novi</i>	pierwszy sejm walny (1468), sejm egzekucyjny (1562–1563) – wyjaśnia, z czego wynikała uprzywilejowana pozycja szlachty w Rzeczypospolitej – opisuje kompetencje sejmu walnego – omawia skład i kompetencje stanów sejmujących wchodzących w skład sejmu walnego – wyjaśnia, jaką rolę w polskim parlamentaryzmie pełniły sejmiki – przedstawia osiągnięcia ruchu egzekucyjnego	– przedstawia przyczyny wzrostu znaczenia szlachty w XVI w. – omawia najważniejsze przywileje nadane polskiej szlachcie przez królów – przedstawia rodzaje sejmików szlacheckich – omawia rodzaje sejmów – charakteryzuje uwarstwienie stanu szlacheckiego – wyjaśnia, jakie były przyczyny narodzin ruchu egzekucyjnego – wskazuje cele ruchu egzekucyjnego	– charakteryzuje rolę szlachty w społeczeństwie Rzeczypospolitej	
Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	• Luteranizm w Polsce • Wzrost popularności kalwinizmu • Bracia polscy i bracia czescy • Tolerancja religijna • Czasy kontrreformacji • Unia brzeska	– stosuje pojęcie <i>konfederacja warszawska</i> – lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573) – wymienia wyznania reformowane i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w. – wymienia działania Kościoła katolickiego podejmowane w Rzeczypospolitej w ramach kontrreformacji	– stosuje pojęcia <i>bracia polscy (arianie), unia brzeska</i> – lokalizuje w czasie ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596) – identyfikuje postacie Fausta Socyna, Piotra Skargi – wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w. – omawia akty prawne kształtujące tolerancję wyznaniową w Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>bracia czescy, dysydenci, unici, dyzunici</i> – lokalizuje w czasie sprowadzenie jezuitów do Polski (1564) – identyfikuje postać Stanisława Hozjusza – wyjaśnia, z jakich powodów ludność różnych narodowości oraz wyznań i religii osiedlała się w Rzeczypospolitej – przedstawia rozwój luteranizmu w Polsce	– lokalizuje w czasie rozłam kalwinów i arian (1562–1565) – identyfikuje postacie Jana Łaskiego (młodsze), Piotra z Goniądza, Jakuba Wujka – wyjaśnia, jaki stosunek mieli polscy władcy do rozprzestrzeniania się wyznań reformowanych – przedstawia, w jakich okolicznościach zawarto unię brzeską – wyjaśnia, w jaki sposób ustrój Polski	– ocenia tolerancję wyznaniową w Polsce

			– wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano państwem bez stosów – charakteryzuje reakcję Kościoła katolickiego na postępy reformacji w Polsce	– omawia rozwój kalwinizmu w Polsce – przedstawia zasady wiary, przekonania i działalność braci polskich – omawia konsekwencje unii brzeskiej	wpływał na rozwój reformacji	
Społeczeństwo i gospodarka Rzeczypospolitej w XVI w.	• Społeczeństwo Rzeczypospolitej • Miasta i rzemiosło • Handel gdański • Folwarki i pańszczyzna	– stosuje pojęcia <i>burmistrz, poddaństwo, pańszczyzna</i> – charakteryzuje strukturę społeczną Rzeczypospolitej – przedstawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>ława, trzeci ordynek</i> – przedstawia sposób funkcjonowania miast w Rzeczypospolitej – omawia rozwój rzemiosła i handlu w Rzeczypospolitej w XVI w. – wyjaśnia, z czego wynikała wyjątkowa pozycja gospodarcza Gdańska w Rzeczypospolitej – omawia położenie chłopów w gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej	– stosuje pojęcia <i>ludzie luźni, partacz, majstersztyk</i> – lokalizuje w czasie statut warecki (1423), przywilej piotrkowski (1496), wprowadzenie minimalnego wymiaru pańszczyzny (1520) – omawia rozwój miast w Rzeczypospolitej – omawia sposób funkcjonowania cechów w Rzeczypospolitej szlacheckiej – przedstawia przyczyny rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta tworzyła folwarki – przedstawia sposób funkcjonowania folwarku szlacheckiego	– stosuje pojęcie <i>monopol propinacyjny</i> – wyjaśnia, dlaczego miasta w Rzeczypospolitej miały słabszą pozycję niż ośrodki miejskie na zachodzie Europy – omawia rolę Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej w XVI w.	– ocenia gospodarczą rolę Gdańska w XVI w. – ocenia polską specyfikę w zakresie struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim

Rzeczpospolita Obojga Narodów	- W czasach unii personalnej - Unia lubelska - Rzeczpospolita po unii lubelskiej - Wieloetniczna Rzeczpospolita	– stosuje pojęcie <i>unia realna</i> – lokalizuje w czasie unię lubelską (1569) – identyfikuje postać Zygmunta Augusta – wymienia postanowienia unii lubelskiej – przedstawia skutki zjednoczenia Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego	– stosuje pojęcia <i>bojarzy, polonizacja</i> – wskazuje na mapie terytoria wcielone do Korony w 1569 r., Rzeczpospolitą Obojga Narodów, terytoria wspólne dla Korony i Litwy – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta – omawia przebieg sejmów lubelskiego w 1569 r. – opisuje terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów – wyjaśnia, na czym polegała polonizacja i jakie były jej skutki	– identyfikuje postać Mikołaja „Czarnego” Radziwiłła – przedstawia relacje polsko-litewskie w czasach unii personalnej – wyjaśnia, dlaczego Zygmunt August dążył do unii realnej z Litwą – przedstawia stosunek Litwinów do unii realnej – omawia strukturę administracyjną Rzeczypospolitej Obojga Narodów	– omawia sytuację etniczną i wyznaniową w Rzeczypospolitej Obojga Narodów	– ocenia skutki unii lubelskiej – ocenia geopolityczną sytuację Rzeczypospolitej Obojga Narodów
Pierwsza wolna elekcja	- Pierwsze bezkrólewie - Kandydaci do polskiej korony - Przebieg pierwszej elekcji - Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> - Henryk Walezy na polskim tronie	– stosuje pojęcia <i>wolna elekcja, Artykuły henrykowskie</i> – lokalizuje w czasie pierwszą wolną elekcję (1573) – identyfikuje postać Henryka Walezjusza – wymienia postanowienia artykułów henrykowskich	– stosuje pojęcia <i>sejm konwokacyjny, elekcja viritim, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, pacta conventa</i> – lokalizuje w czasie ucieczkę Henryka Walezego (1574) – identyfikuje postać Anny Jagiellonki – opisuje przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia etapy wyboru króla podczas wolnej elekcji – wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały artykuły henrykowskie	– stosuje pojęcie <i>interrex</i> – lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572) – identyfikuje postacie Jakuba Uchańskiego, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazę, Albrechta II Hohenzollerna, Ernesta Habsburga – wymienia i charakteryzuje kandydatów do korony polskiej w 1573 r. – opisuje panowanie Henryka Walezego	– stosuje pojęcia <i>konfederacja kapturowa, sejmik kapturowy, sąd kapturowy</i> – omawia sytuację w Rzeczypospolitej w okresie pierwszego bezkrólewia	– ocenia panowanie Henryka Walezego w państwie polsko-litewskim

Panowanie Stefana Batorego	• Drugie bezkrólewie i podwójna elekcja • Konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem • Reformy wewnętrzne Stefana Batorego • Rozprawa z Moskwą • Król i kanclerz – rola i znaczenie Jana Zamojskiego	– lokalizuje w czasie wojnę Stefana Batorego z Rosją (1579–1582) – identyfikuje postać Stefana Batorego – omawia przyczyny i skutki wojny Stefana Batorego z Rosją	– stosuje pojęcie <i>piechota wybraniecka</i> – lokalizuje w czasie elekcję Stefana Batorego (1575) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Jamie Zapolskim (1582) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Anny Jagiellonki, Jana Zamojskiego – przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego – charakteryzuje reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Stefana Batorego	– stosuje pojęcie <i>banicja</i> – lokalizuje w czasie konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem (1576–1577) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581) – identyfikuje postać Samuela Zborowskiego – przedstawia przebieg drugiej wolnej elekcji – omawia przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem – omawia przebieg wojny Stefana Batorego z Rosją – wyjaśnia, jaką rolę w państwie pełnił Jan Zamojski	– stosuje pojęcie <i>infamia</i> – lokalizuje w czasie powstanie Trybunału Koronnego (1578) – identyfikuje postać Maksymiliana II – podaje przyczyny powstania opozycji wewnętrznej przeciwko Batoremu	– ocenia panowanie Stefana Batorego
Kultura i sztuka polskiego renesansu	• Początki odrodzenia na ziemiach polskich • Sztuka renesansowa w Polsce • Nauka okresu renesansu • Szkolnictwo na ziemiach polskich • Literatura renesansowa w Polsce	– stosuje pojęcia <i>arkada</i>, <i>attyka</i>, <i>arras</i> – lokalizuje w czasie renesans w Polsce (XVI w.) – identyfikuje postacie Mikołaja Kopernika, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego – wymienia charakterystyczne cechy	– identyfikuje postacie Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego – omawia przykłady zabytków sztuki renesansu w Polsce – charakteryzuje system szkolnictwa na ziemiach polskich	– stosuje pojęcie <i>literatura sowizdrzalska</i> – identyfikuje postacie Filipa Kallimacha, Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berecciego, Santiago Gucciego, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera – wyjaśnia, skąd czerpali wzorce polscy	– identyfikuje postacie Tomasza Kłosa, Wojciecha Oczko, Józefa Strusia, Bernarda Moranda, Bernarda Wapowskiego, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Biernata z Lublina – przedstawia osiągnięcia polskiej	– ocenia osiągnięcia renesansu polskiego – ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu

		architektury renesansowej w Polsce	– omawia rozwój literatury renesansowej w Polsce	zwolennicy idei renesansowych – przedstawia okoliczności, jakie sprzyjały rozprzestrzenianiu się idei renesansowych w Polsce – wyjaśnia, jakim celom służyła literatura społeczno-polityczna czasów renesansu	nauki w okresie renesansu – wyjaśnia, dlaczego Zamość jest przykładem tzw. miasta idealnego	
Rozdział III. Europa w XVII w.						
Rewolucja angielska i monarchia parlamentarna	• Anglia na przełomie XVI i XVII w. • Rządy Stuartów • Wojna domowa w Anglii • Dyktatura Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna	– stosuje pojęcie <i>monarchia parlamentarna</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Deklaracji praw (1689) – lokalizuje w czasie i przestrzeni wojnę domową w Anglii (1642–1648) – identyfikuje postać Olivera Cromwella – wyjaśnia, jaką rolę w przebiegu rewolucji odegrał Oliver Cromwell – przedstawia skutki rewolucji angielskiej	– stosuje pojęcia <i>Armia Nowego Wzoru, Akt nawigacyjny, chwalebna rewolucja</i> – lokalizuje w czasie egzekucję Karola I (1649), ogłoszenie się Olivera Cromwella lordem protektorem (1653), wydanie aktu nawigacyjnego (1651), chwalebnej rewolucję (1688) – identyfikuje postacie Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego – wymienia przyczyny rewolucji angielskiej – przedstawia najważniejsze etapy rewolucji w Anglii	– stosuje pojęcia <i>gentry, torysi, wigowie</i> – lokalizuje w czasie obrady Krótkiego Parlamentu (1640), restaurację Stuartów (1660), powstanie Wielkiej Brytanii (1707) – identyfikuje postacie Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta – przedstawia przemiany gospodarcze i społeczne w Anglii na początku XVI w. – przedstawia przebieg rewolucji angielskiej – charakteryzuje dyktaturę Olivera Cromwella	– stosuje pojęcia <i>diggerzy, lewellerzy</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Naseby (1645) – identyfikuje postać Anny Stuart – omawia napięcia religijne i polityczne w Anglii w przededniu rewolucji – charakteryzuje rolę parlamentu w rewolucji angielskiej – wyjaśnia, jakie były cele diggerów, a jakie lewellerów	– ocenia znaczenie rewolucji angielskiej i jej skutków

			– wyjaśnia, na czym polegała chwalebna rewolucja – wymienia postanowienia Deklaracji praw	– omawia okoliczności, w jakich doszło do restauracji Stuartów		
Wojna trzydziestoletnia	• Rzesza Niemiecka przed wybuchem wojny trzydziestoletniej • Okres czeski • Okres duński • Okres szwedzki • Okres francuski • Pokój westfalski • Skutki wojny trzydziestoletniej	– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648) – wskazuje na mapie państwa uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej – przedstawia przyczyny wojny trzydziestoletniej – omawia skutki wojny trzydziestoletniej	– stosuje pojęcia <i>Unia Protestancka</i> , <i>Liga Katolicka</i> , <i>defenestracja praska</i> – lokalizuje w czasie powstanie Unii Protestanckiej (1608), powstanie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia – identyfikuje postać Gustawa II Adolfa – wymienia etapy wojny trzydziestoletniej – wyjaśnia, jaką rolę w wojnie trzydziestoletniej odegrał Gustaw II Adolf – wymienia postanowienia pokoju westfalskiego	– lokalizuje w czasie etapy wojny trzydziestoletniej: czeski (1618–1624), duński (1624–1629), szwedzki (1630–1635), francuski (1635–1648) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Białą Górą (1620), bitwę pod Lützen (1632), bitwę pod Rocroi (1643) – identyfikuje postacie Chrystiana IV, Albrechta von Wallensteina – omawia sytuację w rzeszy Niemieckiej przed wybuchem wojny trzydziestoletniej – opisuje etapy wojny trzydziestoletniej	– stosuje pojęcia <i>list majestatyczny</i> , <i>edykt restytucyjny</i> – identyfikuje postacie Rudolfa II Habsburga, Ferdynanda III Habsburga, Fryderyka V Wittelsbacha – przedstawia cele, jakie chciały osiągnąć państwa angażujące się w wojnę trzydziestoletnią w kolejnych etapach jej trwania	– ocenia skutki wojny trzydziestoletniej – ocenia znaczenie wojny trzydziestoletniej dla dziejów Europy w XVII w.
Absolutyzm we Francji	• Początki rządów Burbonów • Francja kardynała Richelieu • Rządy kardynała Mazarina • Rządy osobiste Ludwika XIV	– stosuje pojęcia <i>Stany Generalne</i> , <i>absolutyzm</i> – lokalizuje w czasie rządu osobiste Ludwika XIV (1661–1715) – identyfikuje postacie Armanda de Richelieu, Ludwika XIV	– stosuje pojęcia <i>intendent</i> , <i>merkantylizm</i> – lokalizuje w czasie rządu kardynała Armanda de Richelieu (1624–1642) – identyfikuje postacie Julesa Mazarina, Jeana–Baptista Colberta	– stosuje pojęcia <i>fronda</i> , <i>szlachta urzędnicza</i> , <i>polityka reunionów</i> – lokalizuje w czasie frondę (1648–1653), zniesienia Edyktu nantejskiego (1685)	– lokalizuje w czasie wojnę francusko-hispańską (1701–1714) – wyjaśnia, w jaki sposób panowanie Henryka IV Burbona wpłynęło na pozycję Francji w Europie	– ocenia korzyści i zagrożenia, jakie dla państwa niosło skupienie władzy w rękach jednej osoby

	- Colbert i merkantylizm - Francuska polityka zagraniczna	– wymienia uprawnienia Ludwika XIV jako władcy absolutnego	– przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – charakteryzuje działalność kardynała Armanda de Richelieu – charakteryzuje rządy osobiste Ludwika XIV – wyjaśnia, na czym polegała polityka merkantylizmu – wymienia działania, jakie podjął Jean-Baptiste Colbert w celu realizacji polityki merkantylizmu	– lokalizuje w przestrzeni reuniony – identyfikuje postacie Ludwika XIII, Anny Austriacki – przedstawia, w jaki sposób doszło do powstania we Francji monarchii absolutystycznej – charakteryzuje ustrój Francji za czasów Ludwika XIV – charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV	– wyjaśnia, w jaki sposób społeczeństwo francuskie zareagowało na rządy absolutne – przedstawia cechy charakterystyczne sztuki za panowania Ludwika XIV – wyjaśnia, czym była tzw. polityka reunionów i jak się zakończyła dla Francji	
Nowe potęgi europejskie w XVII wieku	- Upadek znaczenia Hiszpanii i Portugalii - Nowe imperia kolonialne - Zmiana układu sił nad Bałtykiem - Kres ekspansji tureckiej	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wiedniem (1683) – wymienia kraje, których pozycja w XVII w. wzrosła, i te, które utraciły w tym czasie status mocarstw w Europie – wymienia nowe imperia kolonialne i wskazuje zasięg ich wpływów	– stosuje pojęcia <i>kompania handlowa, faktoria, Liga Święta</i> – lokalizuje w czasie zawarcie Ligi Świętej (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postać Gustawa II Adolfa – przedstawia główne kierunki ekspansji i zdobycze nowych potęg kolonialnych – wyjaśnia, jaką rolę w budowaniu imperiów kolonialnych w XVII w. pełniły kompanie handlowe	– lokalizuje w czasie zniesienie zależności lennej Prus Książęcych (1657) – identyfikuje postacie Karola X Gustawa, Fryderyka Wilhelma – wyjaśnia, dlaczego w XVII w. Hiszpania i Portugalia utraciły polityczne znaczenie – wyjaśnia, co spowodowało, że Szwecja i Prusy stały się liczącą potęgą w rejonie Bałtyku – przedstawia przyczyny zakończenia tureckiej ekspansji w Europie	– lokalizuje w czasie przybycie purytanów do Ameryki (1620), powstania w Portugalii i Katalonii (1640) – identyfikuje postać Karola IX Sudermańskiego – omawia proces budowania potęgi Szwecji i Prus w XVII w.	– ocenia konsekwencje zmiany układu sił na świecie w XVII w. – ocenia konsekwencje zmiany układu sił nad Bałtykiem w XVII w.

			– omawia okoliczności zahamowania ekspansji tureckiej w Europie w XVII w.			
Kultura Europy w XVII wieku	• Barok • Barok w malarstwie i rzeźbie • Architektura doby baroku • Sztuka w krajach protestanckich • Literatura, muzyka i teatr • Nauka w XVII wieku	– stosuje pojęcie <i>barok</i> – lokalizuje w czasie barok w Europie (k. XVI – p. XVIII w.) – identyfikuje postacie Galileusza, Izaaka Newtona – wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku	– stosuje pojęcia <i>empiryzm</i>, <i>racjonalizm</i> – identyfikuje postacie Giovanniego Lorenza Berniniego, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijn, Moliera, Jana Sebastiana Bacha, Francisca Bacona, Kartezjusza – wyjaśnia, w jaki sposób sztuka baroku miała wpływać na umacnianie uczuć religijnych katolików – przedstawia cechy charakterystyczne malarstwa i rzeźby barokowej	– stosuje pojęcia <i>malarstwo</i>, <i>iluzjonistyczne</i>, <i>rokoko</i>, – identyfikuje postacie Caravaggia, Diega Velázqueza, Johannesa Keplera – wyjaśnia, dlaczego barok nazywano epoką przeciwieństw – charakteryzuje osiągnięcia nauki w okresie baroku – omawia myśl filozoficzną epoki baroku	– identyfikuje postacie Artemisi Gentileschi, Fransa Halsa, Jana Vermeera van Delft, Judith Leyster, Calderona de la Barci, Lope de Vegi, Jerzego Fryderyka Haendela, Claudia Monteverdiego – przedstawia osiągnięcia literatury muzyki i teatru w okresie baroku	– omawia różnice między sztuką baroku w krajach katolickich i protestanckich
Rozdział IV. Rzeczpospolita w XVII w.						
Początki rządów Wazów w Rzeczypospolitej	• Podwójna elekcja • Początki panowania Zygmunta III Wazy • Wojna o Inflanty • Rokosz Zebrzydowskiego • Polityka zagraniczna Zygmunta III Wazy • Wojna o ujście Wisły	– stosuje pojęcie <i>husaria</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627) – identyfikuje postać Zygmunta III Wazy – wyjaśnia, jaką rolę w prowadzeniu kampanii wojennych odgrywała husaria – wymienia cele polityki zagranicznej Zygmunta III Wazę	– lokalizuje w czasie elekcję Zygmunta III Wazy (1587), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608), wojnę o ujście Wisły (1626–1629) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Starym Targu (1629) i jego postanowienia, rozejm w Sztumskiej Wsi (1635) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Mikołaja	– stosuje pojęcia <i>regaliści</i>, <i>popularyści</i> – lokalizuje w czasie unię polsko-szwedzką (1592–1599), bitwę pod Guzowem (1607) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kokenhausen (1601), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), bitwę pod Trzcianą (1629)	– lokalizuje w czasie bitwę pod Byczyną (1588) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod bitwą pod Czarnem (1627) – identyfikuje postacie Maksymiliana III, Karola IX Sudermańskiego – wyjaśnia, dlaczego polityka Zygmunta III Wazy budziła niezadowolenie szlachty	– ocenia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wojny ze Szwecją za panowania Zygmunta III Wazy

			Zebrzydowskiego, Gustawa Adolfa – przedstawia osiągnięcia Zygmunta III Wazy – wyjaśnia, jaką rolę podczas elekcji i w pierwszych latach panowania Zygmunta III Wazy odegrał Jan Zamojski – wymienia przyczyny wybuchu wojny polsko-szwedzkiej o Inflanty – omawia skutki wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty – przedstawia skutki wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły	– identyfikuje postać Krzysztofa „Pioruna” Radziwiłła – omawia okoliczności i przebieg elekcji w 1587 r. – wymienia atuty kandydatury Zygmunta Wazy do tronu polskiego – omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty – przedstawia przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego – opisuje przebieg wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły	– omawia, jak doszło do rokoszu Zebrzydowskiego	
Wojny z Moskwą w pierwszej połowie XVII wieku	• Wielka Smuta • Czas dymitriad • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Utrata Kremla przez Polaków • Wojna o Smoleńsk	– stosuje pojęcie <i>dymitriady</i> – lokalizuje w czasie I dymitriadę (1604–1606) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610) – identyfikuje postacie Zygmunta III Wazy, Władysława Wazy – wymienia przyczyny dymitriad – przedstawia skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją w I połowie XVII w.	– lokalizuje w czasie wojnę z Moskwą (1609–1619) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Dywilinie (1619) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Dymitra Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa – opisuje przebieg i skutki wojny Rzeczypospolitej z Rosją	– stosuje pojęcia <i>patriarchat</i>, <i>Wielka Smuta</i> – lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), rządy Polaków w Moskwie (1610–1612) – identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Jerzego Mniszcha, Maryny Mniszchówny, Dymitra II Samozwańca, Wasyla Szujskiego – omawia przebieg i skutki I dymitriady	– stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i> – identyfikuje postać Fiodora I, Dymitra – wyjaśnia, jak doszło do Wielkiej Smuty w Rosji – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polacy utracili władzę na Kremlu – omawia zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku jej wojen ze Szwecją i Rosją w I połowie XVII w.	– ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą na początku XVII w. – ocenia politykę zagraniczną Zygmunta III Wazy

			– omawia przebieg i skutki wojny o Smoleńsk	– przedstawia przebieg i skutki II dymitriady – wymienia cele polityki wschodniej państwa polsko-litewskiego za rządów Zygmunta III Wazy i Władysława IV		
Wojny z Turcją w pierwszej połowie XVII wieku	• Sytuacja na kresach Rzeczypospolitej • Problem tatarski • Przyczyny wojen z Turcją • Cecora i Chocim	– stosuje pojęcie <i>przedmurze chrześcijaństwa</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem (1621) – wskazuje na mapie obszary Ukrainy – wymienia przyczyny wojen polsko-tureckich – wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano przedmurzem chrześcijaństwa	– stosuje pojęcia <i>Dzike Pola, ataman, jasyr</i> – identyfikuje postacie Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza – omawia okoliczności wybuchu wojny polsko-tureckiej za panowania Zygmunta III Wazy – przedstawia przebieg i skutki wojny polsko-tureckiej w latach 1620–1624	– stosuje pojęcia <i>Zaporoże, Sicz</i> – lokalizuje w czasie pokój hetmański (1621), pokój wieczysty (1624) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Ochmatowem (1644) – wskazuje na mapie Zaporoże, chanat krymski – przedstawia organizację wewnętrzną Kozaków – wyjaśnia, jaki wpływ na stosunki polsko-tureckie miała militarna aktywność Tatarów i Kozaków	– omawia sytuację społeczno-polityczną na kresach Rzeczypospolitej	– ocenia skutki konfliktów Rzeczypospolitej z Turcją w I połowie XVII w.
Powstanie kozackie	• Przyczyny powstań kozackich • Wybuch powstania Chmielnickiego • od Zbaraża do Batoha • Wojna z Moskwą	– lokalizuje w czasie powstanie Chmielnickiego (1648–1658) – identyfikuje postacie Bohdana Chmielnickiego, Jana Kazimierza Wazę – wymienia przyczyny powstań kozackich na Ukrainie	– stosuje pojęcie <i>rejestr kozacki</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Żółtymi Wodami (1648), bitwę pod Korsuniem (1648), bitwę pod Piławcami (1648), ugodę w Perejasławiu (1654), unię w Hadziaczu (1658), rozejm w	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod oblężenie Zbaraża (1649), ugodę zborowską (1649), bitwę pod Beresteczkiem (1651), bitwę pod Białą Cerkwią (1651), bitwę pod Batohem (1652), ugodę	– wyjaśnia, jaki wpływ na bunt kozackie miało poczucie odrębności wyznaniowej i etnicznej	– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków
					– wyjaśnia, jakie cechy armii kozackiej sprawiły, że była ona pożądaną siłą zbrojną na kresach Rzeczypospolitej	– ocenia wpływ powstania Chmielnickiego na sytuację państwa polsko-litewskiego

		– przedstawia skutki powstania Chmielnickiego	Andruszowie (1667) i jego postanowienia – identyfikuje postać Jeremiego Wiśniowieckiego – przedstawia przyczyny, powstania Chmielnickiego – wyjaśnia, jakie były postanowienia i skutki ugody w Perejasławiu – wymienia postanowienia unii w Hadziaczu i jej konsekwencje	w Żwańcu (1653), bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660) – identyfikuje postać Iwana Wyhowskiego – omawia przebieg powstania Chmielnickiego – wymienia postanowienia ugody zborowskiej i jej konsekwencje – omawia przebiegi skutki wojny z Rosją o Ukrainę		
Potop szwedzki i kryzys Rzeczypospolitej	- Przyczyny szwedzkiej napaści - Potop szwedzki - Wojna wyzwolenicza ze Szwecją - Zniszczenia wojenne - Plany reform Jana Kazimierza - Zmiany ustrojowe - Sytuacja wyznaniowa - Rokosz Lubomirskiego	– stosuje pojęcia <i>oligarchia magnacka</i> , <i>liberum veto</i> – lokalizuje w czasie pierwsze zastosowanie <i>liberum veto</i> (1652), potop szwedzki (1655–1660) – identyfikuje postacie Jana Kazimierza, Stefana Czarnieckiego – wymienia przyczyny potopu szwedzkiego – opisuje zniszczenia Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim	– stosuje pojęcia <i>wojna partyzancka</i> , <i>wojna podjazdowa</i> , <i>ksenofobia</i> – lokalizuje w czasie pokój w Oliwie (1660), abdykację Jana Kazimierza (1668) – lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację pod Ujściem (1655), ugodę w Kiejdanach (1655), obronę Jasnej Góry (1655), bitwę pod Warką (1656) – identyfikuje postacie Karola X Gustawa, Władysława Sicińskiego – przedstawia osiągnięcia Jana Kazimierza – wyjaśnia, dlaczego oblężenie Jasnej Góry stało się momentem	– stosuje pojęcie <i>śluby lwowskie</i> – lokalizuje w czasie traktat w Radnot (1656), śluby lwowskie (1656), traktaty welawsko-bydgoskie (1657), rokosz Lubomirskiego (1665) – identyfikuje postacie Janusza Radziwiłła, Hieronima Radziejowskiego, Marii Ludwiki Gonazgi, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – przedstawia przebieg potopu szwedzkiego – przedstawia okoliczności zawarcia	– stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i> – lokalizuje w czasie wypędzenie arian (1658), bitwę pod Mątwami (1666) – opisuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Rzeczypospolitej w połowie XVII w. – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.	– ocenia postawę magnatów polskich wobec wojny ze Szwecją – ocenia plany reform Jana Kazimierza Wazy – ocenia proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej w XVII w. – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne i gospodarcze wojen Rzeczypospolitej w XVII w.

			przełomowym w przebiegu wojny ze Szwedami – omawia taktykę, jaką zastosowali Polacy w walce ze Szwedami – przedstawia postanowienia pokoju w Oliwie – wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania parlamentaryzmu polskiego miało liberum veto	traktatu w Radnot i jego postanowienia – wymienia postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich i wyjaśnia ich konsekwencje dla Rzeczypospolitej – przedstawia plan reform wewnętrznych proponowany przez Jana Kazimierza – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Lubomirskiego		
Panowanie Jana III Sobieskiego	• Król „Piast” – Michał Korybut Wiśniowiecki • Wojna z Turcją • Elekcja Jana III Sobieskiego i walki z Turcją • Wyprawa wiedeńska • Późne lata panowania Jana III Sobieskiego	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wiedniem (1683) – identyfikuje postać Jana III Sobieskiego – omawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego	– lokalizuje w czasie powstanie Ligi Świętej (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1772) i jego postanowienia, bitwę pod Chocimiem (1673), pokój Grzymułtowskiego (1686) i jego postanowienia, pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postać Michała Korybuta Wiśniowieckiego – przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego – przedstawia rolę Jana Sobieskiego w wojnach polsko-tureckich	– stosuje pojęcia <i>malkontenci</i>, <i>fakcja</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Podhajcami (1667), kapitulację Kamieńca Podolskiego (1672), rozejmu w Żurawnie (1676) i jego postanowienia, bitwę pod Parkanami (1683), – identyfikuje postać Marii Kazimiery d’Arquien – omawia panowanie Michała Korybuta Wiśniowieckiego – wyjaśnia, jak doszło do wojny z Turcją w	– identyfikuje postać Piotra Doroszenki – wymienia postanowienia rozejmu w Żurawnie – wyjaśnia, jaką rolę w polityce Jana III Sobieskiego miała współpraca z Francją – opisuje sytuację wewnętrzną i położenie międzynarodowe Rzeczypospolitej Obojga Narodów w latach 1669–1696 – przedstawia, jak zmieniały się założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego	– ocenia panowanie Jana III Sobieskiego – ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy

			– wymienia postanowienia pokoju w Buczaczu – przedstawia międzynarodowe znaczenie Rzeczypospolitej jako przedmurza chrześcijaństwa – wymienia postanowienia pokoju Grzymułtowskiego – przedstawia postanowienia pokoju w Karłowicach	lat 60. XVII w. i omawia jej przebieg – omawia okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego – charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku wojen z Turcją w XVII w. – wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolita zaangażowała się w działalność Ligi Świętej – przedstawia znaczenie pokoju w Karłowicach dla Rzeczypospolitej i Europy		
Barok i sarmatyzm w Rzeczypospolitej	• Początek baroku w Rzeczypospolitej • Sztuka barokowa • Literatura polskiego baroku • Nauka i oświata • Sarmatyzm	– stosuje pojęcie <i>sarmatyzm</i> – lokalizuje w czasie barok w Polsce (k. XVI–poł. XVIII w.) i sarmatyzm (XVII w.) – wymienia cechy charakterystyczne kultury sarmatyzmu	– stosuje pojęcie <i>orientalizacja</i> – identyfikuje postacie Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska – przedstawia cechy charakterystyczne dla architektury, sztuki i literatury baroku w Polsce – wyjaśnia, dlaczego sarmatyzm stał się ideologią szlachty polskiej	– identyfikuje postacie Tylmana z Gameren, Jana Heweliusza – omawia okoliczności upowszechnienia się kultury baroku w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki sposób przywiązanie do katolicyzmu wpływało na rozwój sztuki baroku w Polsce – wyjaśnia wpływ szlachty na sztukę i literaturę baroku w Polsce	– identyfikuje postacie Macieja Kazimierza Sarbieńskiego, Anny Stanisławskiej, Elżbiety Drużbackiej, Zbigniewa Morsztyna, Wacława Potockiego, Kaspra Niesieckiego – określa, jaki wpływ na architekturę polskiego baroku miał mecenat królewski, kościelny i magnacki – omawia rozwój nauki i oświaty w Rzeczypospolitej w XVII w.	– ocenia przejawy sarmatyzmu w mentalności i życiu codziennym szlachty polskiej
Rozdział V. Europa i świat w okresie oświecenia						

Przemiany gospodarcze i społeczne w XVIII wieku	• Eksplozja demograficzna • Rozwój gospodarczy Wielkiej Brytanii • Rewolucja przemysłowa • Maszyna parowa • Skutki rewolucji przemysłowej • Nowe idee ekonomiczne	– stosuje pojęcia <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, fabryka, urbanizacja</i> – przedstawia przyczyny eksplozji demograficznej w XVIII w. – przedstawia skutki rewolucji przemysłowej	– stosuje pojęcia <i>rewolucja agrarna, liberalizm gospodarczy</i> – lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej przez Jamesa Watta (1769) – identyfikuje postacie Jamesa Watta, Adama Smitha – wyjaśnia, dlaczego doszło do rewolucji przemysłowej – wyjaśnia, jakie korzyści i zagrożenia wiązały się z mechanizacją produkcji – omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój przemysłu w Wielkiej Brytanii	– stosuje pojęcia <i>arystokracja pieniądza, kameralizm, fizjokratyzm, leseferyzm</i> – lokalizuje w czasie skonstruowanie mechanicznej przędzarki (1764) – identyfikuje postać François Quesnaya – przedstawia skutki społeczne przemian gospodarczych w Wielkiej Brytanii w XVIII w. – omawia zmiany w sposobach produkcji włókienniczej – wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa rozpoczęła się w Wielkiej Brytanii – omawia nowe idee ekonomiczne, które pojawiły się w XVIII w.	– lokalizuje w czasie opatentowanie tzw. latającego czółenka (1733) – identyfikuje postacie Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa – omawia przemiany gospodarcze w Wielkiej Brytanii w XVIII w. – wyjaśnia, w jaki sposób XVIII-wieczne koncepcje ekonomiczne odbiegały od zasad merkantylnizmu	– ocenia skutki społeczne przemian gospodarczych w XVIII w.
Oświecenie	• Geneza oświecenia • Główne idee oświeceniowe • Nauka i szkolnictwo • Literatura piękna i prasa • Literatura polityczna • Sztuka czasów oświecenia	– stosuje pojęcie <i>oświecenie</i> – lokalizuje w czasie oświecenie w Europie (XVIII w.) – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała edukacja w okresie oświecenia – wymienia cechy charakterystyczne sztuki czasów oświecenia	– stosuje pojęcia <i>racjonalizm, empiryzm, umowa społeczna, trójpodział władzy, klasycyzm</i> – identyfikuje postacie Benjamina Franklina, Johna Locka, Karola Monteskiusza, Woltera, Wolfganga Amadeusza Mozarta	– stosuje pojęcia <i>deizm, ateizm, prawa naturalne</i> – identyfikuje postacie Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Denisa Diderota, Andersa Celsjusza – przedstawia genezę oświecenia	– stosuje pojęcia <i>masoneria, sentymentalizm</i> – identyfikuje postacie Karola Linneusza, Daniela Defoe, Jacquesa i Josepha Montgolfier, Gabriela Fahrenheita, Jacquesa–Louisa Davida	– ocenia, czy oczekiwania stawiane w oświeceniu artystom poszerzały, czy ograniczały ich możliwość ekspresji – ocenia poglądy polityczne filozofów i myślicieli oświecenia

			– charakteryzuje główne idee oświeceniowe – wymienia formy upowszechniania kultury oświeceniowej – charakteryzuje myśl polityczną epoki oświecenia	– wyjaśnia, jakie cele miała realizować literatura oświecenia – wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój prasy w epoce oświecenia	– przedstawia osiągnięcia naukowe epoki oświecenia – przedstawia, jakiego społeczeństwa oczekiwali oświeceniowi myśliciele	
Absolutyzm oświecony w XVIII wieku	- Idea absolutyzmu oświeconego - Rosja za rządów Piotra Wielkiego - Rosja za czasów Katarzyny II Wielkiej - Prusy nowym mocarstwem - Austria i Habsburgowie - Absolutyzm oświecony Habsburgów	– stosuje pojęcie <i>absolutyzm oświecony</i> – lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721) – identyfikuje postacie Piotra I Wielkiego, Katarzyny II – wyjaśnia, jaką rolę w państwie miał odgrywać władca oświecony	– stosuje pojęcie <i>józefinizm</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie Królestwa Prus (1701), wojnę siedmioletnią (1756–1763) – identyfikuje postacie Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II – wyjaśnia, co skłoniło XVIII-wiecznych władców absolutnych do podjęcia reform w ich państwach – omawia reformy Piotra I Wielkiego i Katarzyny II Wielkiej – wymienia reformy Marii Teresy i Józefa II	– stosuje pojęcia <i>sankcja pragmatyczna</i> , <i>państwo policyjne</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie sankcji pragmatycznej (1713) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Połtawą (1709) – identyfikuje postacie Fryderyka I Hohenzollerna, Karola VI – przedstawia osiągnięcia Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II – wyjaśnia, jakie cele przyświecały Piotrowi I Wielkiemu i Katarzynie II Wielkiej – opisuje proces budowania państwa absolutyzmu oświeconego w Prusach	– lokalizuje w czasie wcielenie chanatu krymskiego do Rosji (1763) – wyjaśnia, w jakich okolicznościach wydano w Austrii sankcję pragmatyczną – porównuje reformy wdrażane w Rosji, Prusach i Austrii	– ocenia politykę władców rosyjskich w okresie absolutyzmu oświeconego – ocenia konsekwencje reform oświeceniowych w Austrii i Prusach – ocenia, czy skutek zmian wprowadzonych przez władców oświeconych poprawił się poziom życia ich poddanych

Powstanie Stanów Zjednoczonych	- Kolonie brytyjskie w Nowym Świecie - Konflikt z władzami brytyjskimi - Wojna o niepodległość - Konstytucja Stanów Zjednoczonych	– stosuje pojęcia <i>państwo federacyjne, Kongres, Izba reprezentantów, Senat</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Deklaracji niepodległości (4 VII 1776), przyjęcie konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787) – identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona – wymienia przyczyny konfliktu mieszkańców kolonii z władzami brytyjskimi – przedstawia założenia Deklaracji niepodległości	– stosuje pojęcia <i>Karta Praw, republikanie, demokraci</i> – lokalizuje w czasie „bostońskie picie herbaty” (1773), wojnę o niepodległość USA (1775–1783) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Yorktown (1781) – identyfikuje postacie Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Kościuszki – wyjaśnia, dlaczego wydarzenia w Bostonie stały się impulsem do otwartego buntu kolonistów przeciwko władzom metropolii – przedstawia rozwiązania ustrojowe przyjęte w konstytucji Stanów Zjednoczonych – omawia założenia Karty Praw – omawia rolę Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych	– stosuje pojęcie <i>ustawa stemplowa</i> – lokalizuje w czasie wprowadzenie ustawy stemplowej (1765) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Saratogą (1777), postanowienia pokoju w Wersalu (1783) – identyfikuje postać Thomasa Jeffersona, – omawia przebieg wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych – wymienia kompetencje prezydenta określone w konstytucji Stanów Zjednoczonych – wyjaśnia, na czym polegał system dwupartyjny w USA	– lokalizuje w czasie ogłoszenie ustawy o herbacie (1773), I kongres Kontynentalny (1774), wybór I prezydenta USA (1787) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775) – przedstawia, jak były zorganizowane kolonie angielskie w Ameryce Północnej – wyjaśnia, jaką rolę w konflikcie między kolonistami a metropolią odgrywały Kongresy Kontynentalne	– ocenia, jaką rolę w toczonych działaniach odegrało ogłoszenie Deklaracji niepodległości – ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej
Rewolucja francuska	- Francja za Ludwika XVI - Zwołanie Stanów Generalnych - Wybuch rewolucji - Zmiana ustroju Francji	– stosuje pojęcia <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna</i> – lokalizuje w czasie szturm na Bastylię (14 VII 1789), uchwalenie	– stosuje pojęcia <i>burżuazja, Zgromadzenie Narodowe, jakobini, kordelierzy</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie się przedstawicieli stanu	– stosuje pojęcia <i>Zgromadzenie Konstytucyjne (konstytuanta), wielka trwoga</i> – lokalizuje w czasie otwarcie Stanów	– stosuje pojęcie <i>sankiuloci</i> – lokalizuje w czasie marsz na Wersal (X 1789) – charakteryzuje sytuację wewnętrzną i	– ocenia stosunek Ludwika XVI do wydarzeń rewolucyjnych – ocenia, jaki wpływ na prace konstytuanty miały działania

		Deklaracji praw człowieka i obywatela (VIII 1789) – identyfikuje postać Ludwika XVI – wymienia przyczyny rewolucji francuskiej – wymienia postanowienia Deklaracji praw człowieka i obywatela	trzeciego Zgromadzeniem Narodowym (VI 1789) – identyfikuje postacie Marii Antoniny, Maximiliena Robespierre’a, Georges’a Dantona – omawia strukturę społeczeństwa stanowego – przedstawia wydarzenia związane z wybuchem rewolucji we Francji – wymienia pierwsze reformy konstytuanty	Generalnych (V 1789), powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego/konstytuanty (VII 1789), ogłoszenia pierwszej konstytucji francuskiej (IX 1791) – identyfikuje postacie Emmanuela–Josepha Sieyès’a, Josepha Marie de La Fayette’a, Jean–Paula Marata – wymienia cele polityczne i społeczne stanu trzeciego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powołano Zgromadzenie Narodowe – przedstawia obozy polityczne ukształtowane w konstytuancie	zewnątrzną Francji za panowania Ludwika XVI – wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Stany Generalne – przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne, jakie wprowadziła konstytucja z 1791 r.	podejmowane przez mieszkańców Paryża i prowincji
Republika Francuska	• Wojna z Austrią i Prusami • Upadek monarchii • Skutki egzekucji króla • Dyktatura jakobinów • Przewrót termidoriański i dyktatoriat • Znaczenie rewolucji	– stosuje pojęcia <i>dyktatura jakobinów</i>, <i>wielki terror</i>, <i>przewrót termidoriański</i> – lokalizuje w czasie dyktaturę jakobinów (IV 1793–VII 1794), przewrót termidoriański (VII 1794) – identyfikuje postać Maximiliena Robespierre’a	– stosuje pojęcia <i>Konwent Narodowy</i>, <i>Komitet Ocalenia Publicznego</i>, <i>Trybunał rewolucyjny</i>, <i>dyktatoriat</i> – lokalizuje w czasie proklamowanie republiki we Francji (IX 1792), utworzenie Komitetu Ocalenia Publicznego (1793)	– stosuje pojęcia <i>żyrondyści</i>, <i>górale</i>, <i>„bagno”</i>, <i>powstanie w Wandei</i> – lokalizuje w czasie wybuch wojny Francji z Austrią (IV 1792), ścięcie Ludwika XVI (I 1793), ogłoszenie dekretu o podejrzanych (1793), ogłoszenie	– lokalizuje w czasie i przestrzeni wybuch powstania w Wandei (1793) – przedstawia stosunek państw europejskich do rewolucji we Francji – przedstawia reakcję państw europejskich na egzekucję Ludwika XVI	– ocenia znaczenie rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej

		– przedstawia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów – przedstawia skutki rewolucji francuskiej	– omawia okoliczności upadku monarchii we Francji – przedstawia rolę, jaką odgrywał Komitet Ocalenia Publicznego i Trybunał Rewolucyjny – wyjaśnia, jak doszło do przewrotu termidoriańskiego i jakie były jego konsekwencje	konstytucji roku III (1795) – przedstawia przyczyny wojny rewolucyjnej Francji z Austrią i Prusami – omawia okoliczności, w jakich doszło do wprowadzenia dyktatury jakobinów		
Rozdział VI. Kryzys i upadek Rzeczypospolitej						
Czasy saskie	• Panowanie Augusta II Mocnego • Polityka zagraniczna • Sejm Niemy i jego znaczenie • Podwójna elekcja 1733 roku • Panowanie Augusta III • Dążenia reformatorskie	– stosuje pojęcie <i>Collegium Nobilium</i> – lokalizuje w czasie obrady sejmu niemego (1717) – identyfikuje postacie Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego – wymienia cele polityczne, jakie przyświecały Augustowi II Mocnemu – przedstawia postanowienia sejmu niemego	– stosuje pojęcia <i>Sejm Niemy, Familia</i> – lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721), zawarcie traktatu Loewenwolda (1732), założenie Collegium Nobilium (1740) – identyfikuje postacie Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego – przedstawia osiągnięcia Augusta II Mocnego – przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej w okresie wielkiej wojny północnej – omawia zjawisko ingerencji obcych mocarstw w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w. – wyjaśnia, na czym polegał kryzys parlamentaryzmu	– stosuje pojęcie <i>republikanci</i> – lokalizuje w czasie elekcję Augusta II Mocnego (1697), konfederację warszawską (1704), pokój w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), podwójną elekcję (1733), wojnę o sukcesję polską (1733–1736) – identyfikuje postać Karola XII – omawia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wielką wojnę północną – charakteryzuje panowanie Augusta III – przedstawia projekty reform społecznych i	– lokalizuje w czasie bitwę pod Półtawą (1709), pokój w Nystad (1721) – identyfikuje postać Franciszka Ludwika Contiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach tron w Rzeczypospolitej objął August II Mocny – przedstawia okoliczności i skutki podwójnej elekcji w 1733 r. – porównuje sposób sprawowania władzy przez obu królów z dynastii Wettinów	– ocenia polityczne konsekwencje sejmu niemego – ocenia międzynarodowe położenie Rzeczypospolitej za rządów obu Sasów

			polskiego za panowania Augusta III	politycznych w I połowie XVIII w.		
Początki panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego	• Nowy układ sił • Ostatnia elekcja • Pierwsze reformy Stanisława Augusta Poniatowskiego • Sprawa dysydentów • Konfederacja barska • I rozbiór Rzeczypospolitej • Sejm rozbiorowy	– stosuje pojęcia <i>Szkoła Rycerska, konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej</i> – lokalizuje w czasie elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), konfederację barską (1768–1772), ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej (1773) – lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II – charakteryzuje reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – wymienia prawa kardynalne	– stosuje pojęcia <i>dysydenci, prawa kardynalne, Rada Nieustająca</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Szkoły Rycerskiej (1765), uchwalenie praw kardynalnych (1768), sejm rozbiorowy (1773–1775) – identyfikuje postać Józefa Pułaskiego – przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego – wymienia reformy sejmiku konwokacyjnego – wyjaśnia, w jaki sposób problem dyzunitów wpłynął na sytuację polityczną w Rzeczypospolitej – wymienia postanowienia sejmu porozbiorowego z lat 1773–1775	– stosuje pojęcie <i>konfederacja w Radomiu</i> – lokalizuje w czasie konfederacji Torunia, Słucku i Radomiu (1767), tzw. sejm repninowski (1767–1768), powołanie Rady Nieustającej (1775) – identyfikuje postacie Mikołaja Repnina, Michała Krasińskiego – omawia przebieg ostatniej elekcji w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, komu i dlaczego zależało na uchwaleniu tzw. praw kardynalnych – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej – omawia okoliczności przeprowadzenia I rozbioru Rzeczypospolitej	– omawia układ sił politycznych u schyłku panowania Augusta III – wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II zdecydowała się osadzić na polskim tronie Stanisława Poniatowskiego – opisuje zmiany terytorialne, społeczne i gospodarcze, jakie przyniósł I rozbiór Rzeczypospolitej	– ocenia reformy sejmu konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – ocenia wpływ Rosji na politykę wewnętrzną w Rzeczypospolitej – ocenia skutki I rozbioru Rzeczypospolitej
Oświecenie w Rzeczypospolitej	• Początki oświecenia na ziemiach polskich • Edukacja i nauka • Mecenat królewski i sztuki piękne	– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i> – lokalizuje w czasie oświecenie w Rzeczypospolitej (poł.	– stosuje pojęcia <i>Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, obiady czwartkowe</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Collegium	– lokalizuje w czasie założenie Teatru Narodowego (1765) – identyfikuje postacie Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca,	– identyfikuje postacie Jakuba Fontany, Dominika Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego	– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury oświecenia w Polsce

	Literatura oświecenia w Polsce	XVIII – pocz. XIX w.), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773) – identyfikuje postacie Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta Canaletta – wymienia cechy charakterystyczne oświecenia w Polsce – wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju edukacji odgrywała Komisja Edukacji Narodowej	Nobilium (1740), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), powstanie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1775) – identyfikuje postacie Stanisława Konarskiego, Stanisława Staszica, Ignacego Krasickiego, Wojciecha Bogusławskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza – przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego – charakteryzuje mecenat królewski w okresie oświecenia – przedstawia osiągnięcia architektury i sztuki klasycyzmu w Polsce	Stanisława Trembeckiego – omawia początki oświecenia na ziemiach polskich – omawia rozwój edukacji w Rzeczypospolitej w czasach oświecenia – wyjaśnia, jakie funkcje miała pełnić literatura w okresie oświecenia w Polsce – przedstawia działalność i znaczenie Teatru Narodowego	– przedstawia rozwój nauki w okresie oświecenia w Polsce – wyjaśnia, dlaczego idee oświeceniowe pojawiły się w Rzeczypospolitej z opóźnieniem	
Sejm Wielki	- Rzeczpospolita po I rozbiorze - Zmiana sytuacji w Europie - Początek obrad Sejmu Wielkiego - Pierwsze reformy Sejmu Wielkiego - Sejm Czteroletni	– stosuje pojęcia <i>Sejm Wielki</i>, <i>Sejm Czteroletni</i> – lokalizuje w czasie początek obrad Sejmu Wielkiego (X 1788) – identyfikuje postacie Katarzyny II, Stanisława Augusta Poniatowskiego – wymienia pierwsze reformy Sejmu Wielkiego – wymienia reformy sejmu z 1791 r.	– stosuje pojęcia <i>protektorat</i>, <i>ofiara wieczysta</i> – lokalizuje w czasie uchwalenie tzw. ofiary wieczystej (1789), ustawę o sejmikach (III 1791), Prawo o miastach królewskich (IV 1791) – identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Ignacego Potockiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki	– stosuje pojęcia <i>rządy królewsko-ambadorskie</i>, <i>czarna procesja</i> – lokalizuje w czasie likwidację Rady Nieustającej (1789), tzw. czarną procesję (1789), przymierze z Prusami (1790) – identyfikuje postacie Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Stanisława Szczęsnego Potockiego,	– lokalizuje w czasie spotkanie w Kaniowie (1787) – charakteryzuje sytuację Rzeczypospolitej po I rozbiorze – wyjaśnia, jakie znaczenie dla planów reform ustrojowych miał zjazd w Kaniowie	– ocenia reformy Sejmu Wielkiego – ocenia wpływ reform sejmowych z 1791 na ustroj Rzeczypospolitej

			– charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego i ich programy – omawia reformy Sejmu Wielkiego	Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Adama Kazimierza Czarotoryskiego, Jana Dekerta – wyjaśnia, na czym polegały rządy królewsko-ambadorskie – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Sejm Wielki przekształcił się w Sejm Czteroletni		
Konstytucja 3 maja	• Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Postanowienia Konstytucji 3 maja • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie Konstytucji 3 maja • II rozbiór Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcie <i>konfederacja targowicka</i> – lokalizuje w czasie uchwalenie Konstytucji 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki – wymienia postanowienia Konstytucji 3 maja	– stosuje pojęcie wojna w obronie konstytucji – lokalizuje w czasie wojnę w obronie Konstytucji 3 maja (1792–1793), sejm rozbiorowy w Grodnie (1793) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Józefa Poniatowskiego – charakteryzuje zmiany ustrojowe i społeczne wprowadzone na mocy Ustawy rządowej	– lokalizuje w czasie przystąpienie Stanisława Augusta Poniatowskiego do konfederacji targowickiej (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Zieleńcami (1792), bitwę pod Dubienką (1792) – identyfikuje postać Szymona Kossakowskiego – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – wyjaśnia, jaki stosunek do wprowadzanych reform miały państwa ościennie	– identyfikuje postacie Scipione Piattolego, Fryderyka Augusta – przedstawia stosunek społeczeństwa Rzeczypospolitej do Konstytucji 3 maja	– ocenia postawę inicjatorów konfederacji targowickiej – ocenia postawę Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie wojny w obronie konstytucji – ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dalszych dziejów Polski

			– wymienia postanowienia sejmu grodzieńskiego z 1793 r. – opisuje zmiany terytorialne i polityczne, jakie przyniósł II rozbiór Rzeczypospolitej	– omawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej – przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja – przedstawia okoliczności II rozbioru Rzeczypospolitej		
Upadek Rzeczypospolitej	• Sytuacja w Rzeczypospolitej po II rozbiore • Wybuch powstania kościuszkowskiego • Insurekcja kościuszkowska • Upadek powstania • Koniec Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcie <i>insurekcja</i> – lokalizuje w czasie powstanie kościuszkowskie (1794–1795) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Racławicami (4 IV 1794), III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – przedstawia przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego – omawia skutki upadku powstania kościuszkowskiego	– stosuje pojęcie <i>Uniwersał połaniecki</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), ogłoszenie Uniwersału połanieckiego (V 1794) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794), rzeź Pragi (XI 1794) – identyfikuje postacie Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Aleksandra Suworowa – przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki – wyjaśnia, jakie znaczenie miał akt insurekcji Tadeusza Kościuszki – wymienia postanowienia Uniwersału połanieckiego	– stosuje pojęcie <i>Rada Najwyższa Narodowa</i> – lokalizuje w czasie wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), powołanie Rady Najwyższej Narodowej (V 1794), abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (XI 1795) – identyfikuje postać Tomasza Wawrzeckiego – charakteryzuje sytuację w Rzeczypospolitej po II rozbiore – przedstawia okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego – omawia przebieg insurekcji kościuszkowskiej – wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu kościuszkowskim pełniła	– identyfikuje postacie Ignacego Działyńskiego, Fryderyka Wilhelma II – omawia cele i działalność emigracji niepodległościowej	– ocenia znaczenie powstania kościuszkowskiego dla polskiej myśli niepodległościowej – ocenia szanse na zwycięstwo powstania kościuszkowskiego – ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego

			– opisuje zmiany terytorialne, jakie przyniósł III rozbiór Rzeczypospolitej	Rada Najwyższa Narodowa		
Rozdział VII. Epoka napoleońska						
Od konsulatu do cesarstwa	- Rządy dyktatoratu - Koniec I koalicji antyfrancuskiej - Napoleon w Egipcie - Zamach stanu 18 brumaire’a - Reformy Napoleona - Kodeks Napoleona - Napoleon cesarzem Francuzów	– stosuje pojęcie <i>Kodeks Napoleona</i> – lokalizuje w czasie wydanie Kodeksu Napoleona (1804), koronację cesarską Napoleona (1804) – identyfikuje postać Napoleona Bonaparte – wymienia reformy Napoleona Bonaparte – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie Kodeksu Napoleona	– stosuje pojęcia <i>dyktatorat, konsulat, konkordat</i> – lokalizuje w czasie rządu dyktatoratu (1794–1799), rządu konsulatu (1799–1804), konkordat z papieżem (1801) – przedstawia osiągnięcia Napoleona Bonaparte – charakteryzuje rządy dyktatoratu – charakteryzuje rządy konsulatu – opisuje okoliczności przejścia władzy przez Napoleona jako cesarza Francuzów	– stosuje pojęcia <i>zamach stanu 18 brumaire’a, plebiscyt</i> – lokalizuje w czasie pokoju w Campo Formio (1797), bitwę pod piramidami (1798), zamach stanu 18 brumaire’a (1799) – wskazuje na mapie państwa II koalicji antyfrancuskiej – identyfikuje postacie Jeana-François’a Champolliona, Józefiny – przedstawia postanowienia pokoju z Campo Formio – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – opisuje okoliczności przewrotu 18 brumaire’a	– lokalizuje w czasie powstanie II koalicji antyfrancuskiej (1799), konstytucję roku VIII (1799) – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Napoleon Bonaparte w okresie rządów dyktatoratu – przedstawia okoliczności zakończenia wojny Francji z I koalicją antyfrancuską	– ocenia rolę i działalność Napoleona Bonaparte w okresie dyktatoratu i konsulatu
Cesarstwo francuskie Napoleona	- Wojna z III koalicją - Wojna z IV koalicją - Szczyt potęgi napoleońskiej	– stosuje pojęcie <i>blokada kontynentalna</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805) – identyfikuje postać Napoleona I	– stosuje pojęcie „<i>bitwa trzech cesarzy</i>” – lokalizuje w czasie ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806)	– stosuje pojęcie <i>Związek Reński</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trafalgarem (1805), bitwę pod Ulm (1805), pokój w Preszburgu	– lokalizuje w czasie zawązanie III koalicji antyfrancuskiej (1805), powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806)	– ocenia, jaką rolę w koalicjach antynapoleońskich odegrała Wielka Brytania

		– wyjaśnia, na czym polegała tzw. blokada kontynentalna i jakie miała przynieść skutki	– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Franciszka II, Aleksandra I – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny miała bitwa pod Austerlitz – wymienia postanowienia pokoju w Tylży – wyjaśnia, dlaczego Napoleon uchodzi za jednego z najwybitniejszych dowódców w historii	(1805) i jego postanowienia, bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwy pod Łławą Pruską i Frydlandem (1807), bitwę pod Wagram (1809), zajęcia Hiszpanii przez Napoleona (1808) – identyfikuje postacie Horacego Nelsona, Marii Ludwiki – wskazuje na mapie państwa III i IV koalicji antyfrancuskiej – przedstawia militarne osiągnięcia Napoleona I – wymienia postanowienia pokoju w Preszburgu – wyjaśnia, dlaczego w 1809 r. Napoleon osiągnął szczyt swojej potęgi	– omawia przebieg wojny Francji z III koalicją antyfrancuską – przedstawia przebieg wojny Francji z IV koalicją antyfrancuską	
Upadek Napoleona	• Przyczyny wojny z Rosją • Wyprawa na Moskwę • Upadek Napoleona • 100 dni Napoleona	– stosuje pojęcie <i>Wielka Armia</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Napoleona na Moskwę (1812–1813) – wymienia przyczyny wojny Napoleona I z Rosją – wymienia konsekwencje klęski Napoleona I w 1814 r.	– stosuje pojęcia <i>taktyka</i> <i>spalonej ziemi</i>, <i>„bitwa narodów”</i> – lokalizuje w czasie abdykację Napoleona (1814), 100 dni Napoleona (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815)	– stosuje pojęcie <i>„druga wojna polska”</i> – lokalizuje w czasie pokój paryski (1814) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) – omawia przebieg wyprawy Napoleona I na Moskwę	– lokalizuje w czasie powstanie VII koalicji antyfrancuskiej (1815) – wyjaśnia, dlaczego społeczeństwo francuskie poparło powrót Napoleona w 1815 r.	– ocenia, która z bitew stoczonych przez Napoleona w latach 1812–1815 najsilniej wpłynęła na losy Europy – ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy

			– identyfikuje postacie Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa – wyjaśnia, na czym polegała potęga Wielkiej Armii – przedstawia konsekwencje bitwy pod Waterloo	– przedstawia czynniki, które zadecydowały o klęsce wyprawy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla walczących stron miała bitwa pod Lipskiem		
Polacy w wojnach napoleońskich	• Utworzenie Legionów Polskich • Walki we Włoszech • Kryzys idei legionowej • Znaczenie Legionów Polskich	– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797) – identyfikuje postacie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia organizację Legionów Polskich we Włoszech	– stosuje pojęcie <i>Legia Naddunajska</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), wystanie polskich oddziałów na Santo Domingo (1802) – identyfikuje postać Karola Kniaziewicza – opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich we Włoszech – przedstawia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech	– lokalizuje w czasie utworzenie pokój w Lunéville (1801) – opisuje udział Legionów Polskich w kampaniach wojsk napoleońskich – przedstawia konsekwencje udziału Legionów w walkach na Santo Domingo	– omawia cele i oczekiwania polskiej emigracji po powstaniu Kościuszkowskim i III rozbiórze Rzeczypospolitej – wyjaśnia, dlaczego spadło zainteresowanie Francji wykorzystaniem potencjału militarnego Legionów Polskich	– ocenia wkład Polaków w budowanie hegemonii Francji napoleońskiej w Europie
Księstwo Warszawskie	• Powstanie Księstwa Warszawskiego • Ustrój Księstwa Warszawskiego • Trudności i sukcesy Księstwa Warszawskiego • Wojna z Austrią • Upadek Księstwa Warszawskiego	– lokalizuje w czasie ogłoszenie konstytucji Księstwa Warszawskiego (1807), powstanie Królestwa Polskiego (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni Księstwo Warszawskie (1807–1812)	– stosuje pojęcie <i>dekret grudniowy</i> – lokalizuje w czasie pokój w Tylży (1807), dekret grudniowy (1807), – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Raszynem (1809), bitwę pod Somosierrą (1809), bitwę pod Lipskiem (1813)	– stosuje pojęcie <i>Komisja Rządząca</i> – lokalizuje w czasie powołanie Komisji Rządzącej (1807), bitwę pod Frydlandem (1807) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Schönbrunn (1809) i jego postanowienia	– omawia organizację władz na ziemiach polskich zajętych przez wojska napoleońskie w 1807 r. – wyjaśnia, czemu Księstwo Warszawskie nie było w pełni suwerennym ośrodkiem państwowości polskiej	– ocenia politykę Napoleona wobec Polaków

		– identyfikuje postać Jana Henryka Dąbrowskiego – charakteryzuje ustrój Księstwa warszawskiego – wymienia reformy społeczne zrealizowane w Księstwie Warszawskim	– identyfikuje postać Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu Księstwa Warszawskiego odegrał Jan Henryk Dąbrowski – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Tylży – przedstawia sukcesy i problemy funkcjonowania Księstwa Warszawskiego – omawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego	– identyfikuje postacie Stanisława Małachowskiego, Fryderyka Augusta I – przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego – omawia przebieg wojny z Austrią i jej konsekwencje		
--	--	--	---	---	--	--

HISTORIA – klasa III technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:

Rozdział I. System wiedeński w Europie						
Kongres wiedeński	• Cele kongresu • Zasady ustanowione na kongresie • Nowe granice • Święte Przymierze	- stosuje pojęcia <i>kongres wiedeński</i>, <i>Święte przymierze</i> - identyfikuje postacie Aleksandra I Romanowa, Fryderyka Wilhelma III Hohenzollerna, Franciszka I Habsburga - wymienia państwa decydujące na kongresie wiedeńskim - wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim - wymienia państwa, które stanowiły trzon Świętego Przymierza	- stosuje pojęcia <i>zasada restauracji</i>, <i>zasada legitymizmu</i>, <i>zasada równowagi europejskiej</i> - lokalizuje w czasie kongres wiedeński (X 1814 – VI 1815), zawarcie Świętego Przymierza (IX 1815) - lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego - identyfikuje postacie Klemensa Metternicha, Charlesa Talleyranda - przedstawia cele zwołania kongresu wiedeńskiego - wyjaśnia, na czym polegał i czemu miał służyć system wiedeński - przedstawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim	- stosuje pojęcia <i>system wiedeński</i>, <i>reakcja</i>, <i>„koncert mocarstw”</i> - lokalizuje w czasie „sto dni” Napoleona (III - VI 1815), bitwę pod Waterloo (VI 1815) - lokalizuje w przestrzeni zmiany polityczne wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego - identyfikuje postać Roberta Stewarta Castlereagha - charakteryzuje zasady ustalone na kongresie wiedeńskim - wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Niemiec i Włoch - omawia zmiany na mapie politycznej Europy wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego	- wyjaśnia, jaki wpływ na losy Europy miały zasady polityczne ustanowione na kongresie wiedeńskim - wyjaśnia, jakie znaczenie miało Święte Przymierze dla utrzymania porządku wiedeńskiego - wyjaśnia, dlaczego utrzymać podział polityczny Niemiec i Włoch - przedstawia wpływ idei rewolucyjnych na losy Ameryki Południowej	- ocenia rolę, jaką podczas obrad kongresu wiedeńskiego odegrali Klemens Metternich i Charles Talleyrand - ocenia skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim - ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim

			- przedstawia okoliczności i cele powstania Świętego Przymierza			
Nowy czy stary porządek w Europie?	• Przeciwko systemowi wiedeńskiemu • Ruch odrodzenia narodowego we Włoszech • Sytuacja w państwach niemieckich • Powstanie dekabrystów • Wyzwolenie Grecji • Rewolucja lipcowa we Francji • Niepodległość Belgii	- stosuje pojęcia <i>risorgimento</i>, <i>karbonariusze</i>, <i>Młode Włochy</i>, <i>monarchia lipcowa</i> - lokalizuje w czasie rewolucję lipcową we Francji (1830) - identyfikuje postać Ludwika Filipa - wymienia państwa, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu	- stosuje pojęcia, <i>dekabryści</i>, <i>ruch filhellenistyczny</i> - lokalizuje w czasie powstanie dekabrystów (1825), powstanie niepodległej Grecji (1829) - lokalizuje w przestrzeni kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - identyfikuje postacie Giuseppe Mazziniego i Mikołaja I - przedstawia cele włoskiego ruchu odrodzenia narodowego - omawia przyczyny i skutki powstania dekabrystów - omawia przyczyny i przebieg rewolucji lipcowej we Francji	- stosuje pojęcia <i>ruch burszów</i>, <i>Związek Północny</i>, <i>Związek Południowy</i> - lokalizuje w czasie wybuch powstania Greków przeciwko Turcji (1821), bitwę pod Navarino (1827), powstanie belgijskie (1830) - lokalizuje w przestrzeni kraje, w których doszło do interwencji armii państw Świętego Przymierza - identyfikuje postacie Filipa Buonarrotiego, Ottona Wittelsbacha, Karola X, Adolphe'a Thiersa, Wilhelma I, Leopolda I - charakteryzuje działalność włoskiego ruchu odrodzenia narodowego	- lokalizuje w czasie powstanie karbonariuszy we Włoszech (1820), powstanie Związku Południowego i Związku Północnego (1821), traktat w Adrianopolu (1829), konferencję w Londynie (1831) - przedstawia, w jaki sposób europejscy rewolucjoniści w pierwszej połowie XIX w. łączyli postulaty narodowe ze społecznymi - omawia przebieg walk o niepodległość Grecji	- ocenia, z jakiego powodu europejskie mocarstwa zaangażowały się w konflikt z imperium osmańskim w sprawie greckiej - ocenia rolę państw Świętego Przymierza w tłumieniu ruchów rewolucyjnych w latach 20. i 30. XIX w.

				- omawia walkę Belgów o niepodległość		
Rewolucja przemysłowa	• Od rewolucji agrarnej do industrializacji • Rewolucja przemysłowa w Europie • Rozwój komunikacji • Rewolucja przemysłowa w Stanach Zjednoczonych • Skutki rewolucji przemysłowej	- stosuje pojęcia <i>rewolucja przemysłowa, proletariát</i> - lokalizuje w czasie transport zyskał w XIX w. tak duże znaczenie - wymienia najważniejsze wynalazki pierwszej połowy XIX w. - wymienia skutki rewolucji przemysłowej	- stosuje pojęcia <i>industrializacja, urbanizacja, społeczeństwo industrialne</i> - lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej (1769) i otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825) - identyfikuje postacie George’a Stephensona, Samuela Morse’a, Samuela Colta - wymienia rejony Europy, w których rewolucja przemysłowa postępowała najszybciej - omawia rozwój komunikacji w pierwszej połowie XIX w. - wyjaśnia, w jaki sposób upowszechnienie kolei	- stosuje pojęcie <i>rewolucja agrarna</i> - lokalizuje w czasie pierwszy morski rejs parowca (1813) i założenie Niemieckiego Związku Celnego (1834) - identyfikuje postacie Nicolasa Cugnota, Isaaca Singera - wyjaśnia związek między rewolucją agrarną i rewolucją przemysłową - wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój komunikacji miało wynalezienie maszyny parowej - przedstawia rozwój gospodarczy i przemiany w Stanach Zjednoczonych w czasie rewolucji przemysłowej	- stosuje pojęcie <i>luddyci</i> - lokalizuje w czasie wystąpienia luddystów (1811–1813) - identyfikuje postać Neda Ludda - wyjaśnia wpływ eksplozji demograficznej na przemiany w rolnictwie i przemyśle - wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa wzbudziła ogromny sprzeciw społeczny	- ocenia skutki rewolucji przemysłowej wskazując przyniesione przez nią korzyści i straty - omawia wynalazki i odkrycia, które miały wpływ na rozwój kolei

			zmieniło życie mieszkańców Europy			
Nowe idee polityczne	- Narodziny nowych nurtów politycznych - Wolność i równość - Przeciwko rewolucjom - Początki ruchu robotniczego - Początki socjalizmu - Na drodze do rewolucji proletariackiej	- stosuje pojęcia <i>konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, komunizm</i> - identyfikuje postacie Adama Smitha, Edmunda Burke’a, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa - wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w.	- stosuje pojęcia <i>burżuazja, socjalizm utopijny, związek zawodowy</i> - lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848) - identyfikuje postacie Johna Stuarta Milla, Henri de Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Roberta Owena - omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu - wyjaśnia, dlaczego konserwatyści byli przeciwni gwałtownym zmianom politycznym i społecznym - przedstawia położenie klasy robotniczej i jego wpływ na rozwój ruchu robotniczego	- stosuje pojęcia <i>utilitaryzm, czartyści</i> - identyfikuje postać François’a Chateaubrianda - lokalizuje w czasie powstanie pierwszych związków zawodowych (1824), działalność czartystów w Anglii (1836-1848) - wyjaśnia, które grupy społeczne mogły być zainteresowane realizacją postulatów konserwatystów, liberałów oraz socjalistów i komunistów - omawia okoliczności, w jakich narodził się ruch robotniczy - omawia postulaty socjalizmu utopijnego i wyjaśnia, dlaczego były one niemożliwe do zrealizowania	- stosuje pojęcie <i>falanster</i> - identyfikuje postacie Josepha de Maistre’a, Louisa de Bonalda - wyjaśnia, czym różniły się propozycje dotyczące sprawy robotniczej wysuwane przez związki zawodowe, czartystów i komunistów - przedstawia cele i skutki działalności czartystów - przedstawia powody, dla których konserwatyści krytykowali rewolucje i zmiany społeczne wprowadzane w pierwszej połowie XIX w.	- ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych - ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa

			- omawia cele, jakie stawiały przed sobą związki zawodowe			
Wiosna Ludów	• Geneza Wiosny Ludów • Od rewolucji lipcowej do cesarstwa we Francji • Rewolucja wiedeńska • Powstanie węgierskie • Wiosna Ludów w Prusach i krajach niemieckich • Wiosna Ludów w państwach włoskich • Skutki Wiosny Ludów • Udział Polaków we Wiośnie Ludów	- stosuje pojęcie <i>Wiosna Ludów</i> - lokalizuje w czasie Wiosnę Ludów (1848-1849) - lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do wystąpień Wiosny Ludów - identyfikuje postacie Ludwika Napoleona Bonaparte (Napoleona III), Franciszka Józefa I, Józefa Bema - omawia przyczyny Wiosny Ludów - przedstawia skutki Wiosny Ludów	- lokalizuje w czasie rewolucję w Paryżu (II 1848), wybuch rewolucji w Wiedniu (III 1848), wybuch rewolucji w Berlinie (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w państwach włoskich (III 1848), ogłoszenie cesarstwa we Francji (1852) - identyfikuje postacie Lajosa Kossutha, Iwana Paskiewicza, Giuseppe Mazziniego, Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza - wymienia kraje europejskie, w których Wiosna Ludów przyniosła trwałe zmiany - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów we Francji - wymienia, które z wystąpień Wiosny Ludów były	- lokalizuje w czasie powstanie węgierskie (III 1848 – X 1849), działalność parlamentu frankfurckiego (V 1848 – V 1849), wybranie Ludwika Napoleona Bonaparte prezydentem Francji (XII 1848), wybuch Wiosny Ludów w Państwie Kościelnym (II 1849), zamach stanu we Francji (1851) - identyfikuje postacie Ludwika Filipa, Ferdynanda I Habsburga, Fryderyka Wilhelma IV - wyjaśnia, dlaczego Wiosna Ludów we Francji nie przyniosła oczekiwanych rezultatów - wyjaśnia, dlaczego powstanie węgierskie	- lokalizuje w czasie zarazę ziemniaczaną w Europie (1845-1847), bitwę pod Custozzą (1848), objęcia tronu przez Franciszka Józefa I (XII 1848), bitwę pod Novarą (1849) - identyfikuje postacie Henryka Dembińskiego, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego, Franciszka Szajda - przedstawia, jak zmieniła się sytuacja polityczna we Francji podczas Wiosny Ludów - wyjaśnia, na czym polegała postępowość reform II Republiki Francuskiej - omawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów	- ocenia, które z przyczyn wybuchu Wiosny Ludów były wynikiem działań ówczesnych władców europejskich, a na które nie mieli oni żadnego wpływu - oceni trwałość reform i zmian ustrojowych wprowadzonych w czasie Wiosny Ludów

			rewolucjami społecznymi, a które ruchami zjednoczeniowymi lub powstaniami narodowymi - omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Austrii i na Węgrzech	w czasie Wiosny Ludów poniosło klęskę - omawia rolę parlamentu frankfurckiego w czasie Wiosny Ludów - opisuje przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach włoskich - przedstawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach	- wyjaśnia, dlaczego idee zjednoczenia Niemiec i Włoch w czasie Wiosny Ludów nie doczekały się realizacji	
Rozdział II. Ziemie polskie w pierwszej połowie XIX stulecia						
System wiedeński na ziemiach polskich	• Nowy podział ziem polskich • Zabór pruski po kongresie wiedeńskim • Sytuacja społeczna i gospodarcza w zaborze pruskim • Galicja i Rzeczpospolita Krakowska • Ziemie zabrane	- stosuje pojęcia <i>Rzeczpospolita Krakowska, Wielkie Księstwo Poznańskie, Królestwo Polskie</i> - lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich na kongresie wiedeńskim - omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej	- stosuje pojęcia <i>germanizacja, uwłaszczenie ziemie zabrane, reforma regulacyjna</i> - lokalizuje w czasie uwłaszczenia chłopów w zaborze pruskim (1816–1823), zniesienie pańszczyzny w Galicji (1848) - identyfikuje postacie Aleksandra I, Franciszka I, Wilhelma III - wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonowała ograniczona	- stosuje pojęcie <i>sejm prowincjonalny</i> - lokalizuje w czasie nadanie konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1818) - identyfikuje postacie Antoniego Radziwiłła, Edwarda Flotwella - przedstawia sytuację społeczną w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim - wyjaśnia, co było przyczyną konfliktu między szlachtą i chłopami w Galicji	- porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim - porównuje sytuację poszczególnych grup społeczeństwa polskiego pod zaborem pruskim i austriackim - ocenia, czy ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej sprzyjał rozwojowi kultury polskiej	- ocenia, w którym zaborze sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych

			autonomia w Wielkim Księstwie Poznańskim - przedstawia sposób zarządzania Galicją	- omawia ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej - omawia sytuację Polaków na ziemiach zabranych - omawia proces uwłaszczenia chłopów w zaborze pruskim		
Królestwo Polskie	• Ustrój Królestwa Polskiego • Sytuacja społeczna i gospodarcza • Działalność legalnej opozycji • Pierwsze spiski	- stosuje pojęcia <i>opozycja legalna</i>, <i>opozycja nielegalna</i> - lokalizuje w czasie nadanie konstytucji Królestwu Polskiemu (1815) - identyfikuje postacie Aleksandra I, Konstantego Romanowa i Adama Jerzego Czartoryskiego - wymienia najważniejsze zagłębia przemysłowe w Królestwie Polskim - wymienia najważniejsze organizacje spiskowe działające w Królestwie Polskim	- stosuje pojęcia <i>kaliszanie</i>, <i>cenzura</i>, <i>prewencyjna</i> - lokalizuje w czasie powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), powstanie Towarzystwa Patriotycznego (1821) - identyfikuje postacie Mikołaja I, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Adama Mickiewicza i Józefa Zajączka - omawia ustrój Królestwa Polskiego ustanowiony w konstytucji z 1815 r. - wymienia instytucje, które według konstytucji z 1815 r.	- lokalizuje w czasie powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), powstanie Banku Polskiego (1828) - identyfikuje postacie Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasińskiego, Seweryna Krzyżanowskiego - wyjaśnia, dlaczego konstytucja Królestwa Polskiego należała do najbardziej liberalnych ustaw zasadniczych w Europie	- lokalizuje w czasie działalności Towarzystwa Filomatów (1817-1823) - identyfikuje postać, Tomasza Zana - opisuje, jak zmieniały się nastroje Polaków względem carskiego panowania w Królestwie Polskim oraz wyjaśnia, czym te zmiany były spowodowane	- ocenia, jakie korzyści, a jakie problemy mogło przynieść Królestwu Polskiemu położenie na pograniczu trzech mocarstw

			sprawowały w Królestwie Polskim władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą omawia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i ich skutki - wymienia cele, jakie stawiała sobie opozycja legalna i nielegalna w Królestwie Polskim - wyjaśnia, co odróżniało opozycję legalną i nielegalną w Królestwie Polskim	- omawia rozwój rolnictwa i przemysłu w Królestwie Polskim - wyjaśnia, kto należał do opozycji legalnej w Królestwie Polskim - omawia działalność opozycji nielegalnej w Królestwie Polskim		
Powstanie listopadowe	- Noc listopadowa - Co dalej z powstaniem? - Wojna z Rosją - Powstanie poza Królestwem Polskim - Międzynarodowa reakcja na powstanie - Następstwa powstania listopadowego	- stosuje pojęcie <i>noc listopadowa</i> - lokalizuje w czasie wybuch powstania listopadowego (29 XI 1830) - identyfikuje postaci Piotra Wysockiego i Józefa Chłopickiego - wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego - wymienia represje, jakie spadły na	- stosuje pojęcia <i>noc paskiewiczowska</i>, <i>katorga</i> - lokalizuje w czasie powstanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828), uznanie przez sejm powstania listopadowego za narodowe (18 XII 1830),), detronizację Mikołaja I (25 I 1831)	- lokalizuje w czasie ogłoszenie Józefa Chłopickiego dyktatorem powstania (5 XII 1830), wybuch wojny z Rosją (II 1831), wprowadzenie stanu wojennego (1833) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Stoczek i Dobrem (II 1831), bitwy pod Warem i Dębem Wielkim (III 1831),	- lokalizuje w czasie likwidację polskiego podziału administracyjnego (1837), wprowadzenie rosyjskiego kodeksu karnego (1847) - identyfikuje postać Michała Radziwiła i Konstantego Ordona - omawia rolę sejmu w powstaniu listopadowym	- ocenia postawę przywódców powstania wobec problemu kontynuowania walki z zaborcą - ocenia wpływ decyzji sejmu na przebieg powstania listopadowego - ocenia międzynarodową reakcję na powstanie listopadowe

		Polaków w Królestwie Polskim po klęsce powstania listopadowego	wprowadzenie Statutu Organicznego (1832), - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołką (26 V 1831), obronę Warszawy (6-8 IX 1831) - identyfikuje postacie Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Adama Jerzego Czartoryskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego, Iwana Paskiewicza - omawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania listopadowego - opisuje wydarzenia nocy listopadowej - wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołką - przedstawia, jakie znaczenie dla	bitwę pod Iganiem (IV 1831) - identyfikuje postacie Maurycego Mochnackiego, Joachima Lelewela, Iwana Dybicza, Ignacego Prądyńskiego, Józefa Dwernickiego, Emilii Plater - omawia postawy społeczeństwa polskiego wobec wybuchu powstania - omawia przebieg wojny z Rosją - przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego - omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego - omawia polityczne następstwa wydania Statutu Organicznego	- omawia działania Rządu Narodowego w czasie wojny polsko-rosyjskiej - przedstawia skutki klęski powstania listopadowego dla mieszkańców ziem zabranych oraz zaborów pruskiego i austriackiego - wyjaśnia, dlaczego chłopci w niewielkim stopniu poparli zryw powstańczy	
--	--	---	---	---	--	--

			powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy - przedstawia przykłady polityki rusyfikacyjnej po powstaniu listopadowym			
Wielka Emigracja i konspiracja w kraju	• Polska na wygnaniu • Stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji • Działalność spiskowa w kraju	- stosuje pojęcie <i>Wielka Emigracja</i> - lokalizuje w czasie powstanie - identyfikuje postać Adama Jerzego Czartoryskiego - wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką - wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji	- stosuje pojęcie <i>emisariusz</i> - lokalizuje w czasie powstanie Hôtelu Lambert (1831), Komitetu Narodowego Polskiego (1831), powstanie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832) - założenie Gromad Ludu Polskiego (1835), - lokalizuje w przestrzeni kierunku emigracji polskiej w latach 1831–1832 - identyfikuje postacie Joachima Lelewela, Tadeusza Krępowieckiego, Szymona Konarskiego	- lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Wielkiego manifestu</i> Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1836) - identyfikuje postacie Wiktora Heltmana, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Henryka Kamieńskiego, Edwarda Dembowskiego, Piotra Ściegiennego - opisuje sytuację Polaków, którzy zdecydowali się na emigrację po powstaniu listopadowym - wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy Królestwa	- lokalizuje w czasie utworzenie Komitetu Narodowego Emigracji Polskiej (1832), powstanie Młodej Polski (1834), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), powstanie Związku Narodu Polskiego (1839), powstania Związku Chłopskiego (1840-1844), utworzenie Związku Plebejuszy (1842), powołanie Centralizacji Poznańskiej (1844) - identyfikuje postacie Stanisława Worcella, Seweryna	- ocenia znaczenie Wielkiej Emigracji dla podtrzymania walki o niepodległość Polski

			- charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji - wyjaśnia, w jaki sposób organizacje na emigracji utrzymywały kontakt z Polakami pod zaborami	Polskiego niechętnie odnosili się do działań spiskowych - wymienia organizacje spiskowe wskazując obszar ich działania	Goszczyńskiego, Karola Levittoux - wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów narody, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej - porównuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji - wyjaśnia, w jaki sposób starano się upowszechnić sprawę narodową w najniższych warstwach społeczeństwa polskiego pod zaborami	
Wiosna Ludów na ziemiach polskich	• Rabacja galicyjska • Powstanie krakowskie 1846 • Wiosna Ludów w Wielkopolsce • Wiosna Ludów w Galicji	- stosuje pojęcie <i>rabacja</i> - lokalizuje w czasie początek Wiosny Ludów w Wielkopolsce (III 1848) - lokalizuje w czasie i przestrzeni rabację galicyjską (II-III 1846) - identyfikuje postać Jakuba Szeli	- lokalizuje w czasie powstanie krakowskie (II 1846), likwidację Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846) - identyfikuje postacie Edwarda Dembowskiego, Ludwika Mierosławskiego - omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego	- stosuje pojęcie <i>serwituty</i> - lokalizuje w czasie ugodę w Jarosławcu (IV 1848), kapitulację sił polskich w Wielkopolsce (V 1848), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848) - identyfikuje postacie Jana Tyssowskiego, Fryderyka Colomba, Franza von Stadiona	- lokalizuje w czasie pacyfikację Lwowa przez Austriaków (XI 1848) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Miłosławiem (IV 1848), bitwę pod Sokołowem (V 1848) - identyfikuje postacie Leona Przyłuskiego, Wacława Zaleskiego	- ocenia wpływ Wiosny Ludów na kształtowanie się świadomości narodowej Polaków - lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie chochołowskie

		- wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej - omawia skutki Wiosny Ludów w Galicji	- przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim - omawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze austriackim	- omawia plany powstańcze przygotowywane przy współudziale emisariuszy TDP - wyjaśnia, dlaczego wystąpienia Wiosny Ludów w Poznańskim poniosły klęskę	- wyjaśnia, dlaczego planowane na 1846 r. polskie powstanie narodowe w trzech zaborach miało w praktyce bardzo ograniczony zasięg	
Kultura polskiego romantyzmu	• Polski romantyzm • Romantyzm w Europie • Polska nauka i oświata w pierwszej połowie XIX wieku	- stosuje pojęcie <i>romantyzm</i> - identyfikuje postacie Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina - wymienia cechy romantyzmu - wyjaśnia, jakie wartości były najważniejsze dla twórców okresu romantyzmu	- stosuje pojęcie <i>wieszcz</i> - lokalizuje w czasie publikację <i>Ballad i romansów</i> Mickiewicza (1822) - identyfikuje postacie Cypriana Norwida, Aleksandra Fredry, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Stanisława Moniuszki, Johanna Wolfganga Goethego, Ludwiga van Beethovena, Adama Jerzego Czartoryskiego - wyjaśnia, dlaczego romantyzm był reakcją na klasycyzm - omawia osiągnięcia polskiej literatury romantycznej	- stosuje pojęcie <i>mesjanizm</i> - lokalizuje w czasie utworzenie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), wprowadzenie obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825) - identyfikuje postacie Piotra Michałowskiego, Artura Grottgera, Andrzeja Towiańskiego, Friedricha Schillera, Stanisława Staszica, Juliana Ursyna Niemcewicza, Samuela Bogumiła Lindego - wyjaśnia, jaką rolę odegrał mesjanizm w kształtowaniu się	- lokalizuje w czasie ufundowanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817) - identyfikuje postacie Seweryna Goszczyńskiego, , Roberta Burnsa, Théodore’a Géricault, Stanisława Kostki Potockiego, Tadeusza Czackiego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego - porównuje sytuację kultury i oświaty polskiej w poszczególnych zaborach w pierwszej połowie XIX w.	- ocenia rolę romantyzmu w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej

			- wymienia instytucje polskiego życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w.	polskiej świadomości narodowej - przedstawia rolę Królestwa Polskiego jako centrum życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w latach 1815-1830		
Rozdział III. Europa i świat w drugiej połowie XIX wieku						
Od wojny krymskiej do zjednoczenia Włoch	- Wojna krymska i jej następstwa - Początki jednoczenia Włoch - Zjednoczenie Włoch	- lokalizuje w czasie wojnę krymską (1853-1856) i powstanie Królestwa Włoch (1861) - identyfikuje postać Giuseppe Garibaldi i Wiktora Emanuela II - wymienia przyczyny i skutki wojny krymskiej - wymienia główne etapy jednoczenia Włoch	- stosuje pojęcia <i>odwilż</i> <i>posewastopolska</i> , <i>risorgimento</i> - lokalizuje w czasie wojnę koalicji francusko-sardyńskiej z Austrią (1859), , przyłączenie Wenecji do Włoch (1866), przyłączenie Rzymu do Włoch (1870) - lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę „tysiąca czerwonych koszul” (1860) - identyfikuje postać Camilla Cavoura - wyjaśnia, jaką rolę w procesie jednoczenia Włoch odegrał Piemont - opisuje proces jednoczenia Włoch	- stosuje pojęcie <i>panslawizm</i> - lokalizuje w czasie powstania w Toskanii, Modenie, Parmie pierwszą konwencję genewską (1864), powstanie Czerwonego Krzyża (1864) - lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Sewastopola (1855) - lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Włoch - identyfikuje postacie Mikołaja I, Aleksandra II, Jeana Henriego Dunanta i Giuseppe Verdiego - przedstawia przebieg wojny krymskiej	- lokalizuje w czasie pokój w Paryżu (1856) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Magentą i Solferino (1859) - wyjaśnia, dlaczego wojna krymska może być uważana za koniec porządku wiedeńskiego - wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Włoch można nazwać procesem oddolnym - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Francja w procesie jednoczenia Włoch - porównuje koncepcje zjednoczenia Włoch proponowane przez	- ocenia rolę Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldi w jednoczeniu państwa włoskiego

				- przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża - omawia politykę prowadzoną przez rząd Camilla Cavoura	Giuseppe Garibaldi i Camilla Cavoura	
Zjednoczenie Niemiec	• Wielkie czy Małe Niemcy? • Zjednoczenie Niemiec „krwią i żelazem” • Powstanie Austro-Węgier • Wojna z Francją • Komuna Paryska	- stosuje pojęcie <i>zjednoczenie „krwią i żelazem”</i> - lokalizuje w czasie utworzenie Cesarstwa Niemieckiego (I 1871) - identyfikuje postać Ottona von Bismarcka - wyjaśnia, na czym miał polegać proces zjednoczenia Niemiec „krwią i żelazem” - wymienia wydarzenia, które składały się na proces zjednoczenia Niemiec „krwią i żelazem”	- stosuje pojęcia <i>Małych Niemiec, Wielkich Niemiec, Komuna Paryska</i> - lokalizuje w czasie wojnę koalicji prusko-austriackiej z Danią (1864), wojnę prusko-austriacką (1866), utworzenie Związku Północnoniemieckiego (1867), wojnę francusko-pruską (1870), pokój we Frankfurcie (V 1871), Komunę Paryską (III – V 1871) - identyfikuje postacie Wilhelma I Hohenzollerna, Napoleona III - przedstawia przyczyny i skutki	- lokalizuje w czasie utworzenie Niemieckiego Związku Celnego (1834), powstanie Austro-Węgier (1867) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Sadową (1866), oblężenie Sedanu i Metzu (1870) - lokalizuje w przestrzeni etapy zjednoczenia Niemiec - identyfikuje postacie Helmutha von Moltke, Franciszka Józefa I - przedstawia proces budowania potęgi gospodarczej i politycznej Prus w XIX w. - omawia przyczyny i skutki wojny Prus i Austrii z Danią	- lokalizuje w czasie pokój w Pradze (1866) - identyfikuje postacie Louisa Adolphe’a Thiersa, Jarosława Dąbrowskiego, Walerego Wróblewskiego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla układu sił w Europie miało powstanie Cesarstwa Niemieckiego - wyjaśnia, na czym polegało rewolucyjne znaczenie Komuny Paryskiej - wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Niemiec można nazwać procesem odgórnym	- ocenia politykę zjednoczeniową Ottona von Bismarcka - omawia różnice i podobieństwa w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec

			wojny Austrii z Prusami - omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej	- wyjaśnia, jakie następstwa miała wojna prusko-austriacka dla każdej ze stron - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku Komuny Paryskiej - wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja Austrii i Prus w procesie jednoczenia państw niemieckich		
Stany Zjednoczone w XIX wieku	• Budowa państwa i społeczeństwa USA • Geneza wojny secesyjnej • Wojna secesyjna • Skutki wojny secesyjnej	- lokalizuje w czasie wojnę secesyjną (1861–1865) - identyfikuje postać Abrahama Lincolna - wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej - wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny secesyjnej miało ogłoszenie dekretu o zniesieniu niewolnictwa	- stosuje pojęcia <i>izolacjonizm</i>, <i>secesja</i>, <i>abolicjonizm</i> - lokalizuje w czasie wybór Abrahama Lincolna na prezydenta USA (1860), zniesienie niewolnictwa w USA (1863) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gettysburgiem (1863) - identyfikuje postacie Ulyssesa Granta, Williama Shermana, Roberta Lee - wyjaśnia, jaki wpływ na gospodarkę i	- lokalizuje w czasie ogłoszenie doktryny Monroego (1823), powstanie Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861) - lokalizuje w czasie i przestrzeni atak na Fort Sumter (1861) - lokalizuje w przestrzeni rozwój terytorialny USA w XIX w. - identyfikuje postacie Jamesa Monroego, Jeffersona Davisa, Johna Browna	- omawia rolę polityczną USA w obu Amerykach - porównuje potencjał gospodarczy, społeczny i polityczny obu stron konfliktu w wojnie secesyjnej - przedstawia sytuację rdzennej ludności Stanów Zjednoczonych w XIX w. - omawia polityczne, gospodarcze i społeczne skutki wojny secesyjnej	- ocenia, jakie znaczenie dla Stanów Zjednoczonych miała wojna secesyjna - omawia nowatorskie rozwiązania techniczne zastosowane w czasie wojny secesyjnej

			społeczeństwo miała migracja z Europy - omawia kwestię niewolnictwa i jej wpływ na konflikt między Północą a Południem - wyjaśnia, na czym polegała polityka izolacjonizmu	- przedstawia sytuację społeczną w USA w pierwszej połowie XIX w. - omawia skutki ekspansji terytorialnej Stanów Zjednoczonych - omawia przebieg wojny secesyjnej		
Ekspansja kolonialna	• Nowy podział kontynentów • Przyczyny ekspansji kolonialnej • Kolonizacja Afryki • Kolonializm w Azji • Polityka kolonialna • Wojny i konflikty kolonialne	- stosuje pojęcia <i>kolonializm</i>, <i>imperializm</i> - wymienia przyczyny ekspansji kolonialnej - wymienia skutki ekspansji kolonialnej - wyjaśnia, dlaczego dochodziło do konfliktów kolonialnych	- stosuje pojęcia <i>protektorat</i>, <i>dominium</i> - lokalizuje w czasie I wojnę opiumową (1839–1841), początek reformy Meiji (1868), otwarcie Kanału Sueskiego (1869) - lokalizuje w przestrzeni zasięg imperiów kolonialnych mocarstw europejskich w Afryce i Azji - omawia ekonomiczne, polityczne, militarne, społeczne i kulturowe przyczyny ekspansji kolonialnej - wyjaśnia, dlaczego Japonia w przeciwieństwie do	- stosuje pojęcie <i>półkolonia</i> - identyfikuje postacie Cecila Johna Rhodesa, Mutsuhito, Ferdinanda de Lessepsa - lokalizuje w czasie powstanie sipajów (1857–1859), powstanie bokserów (1899–1901), I wojnę burską (1880–1881), II wojnę burską (1899–1902) - opisuje proces kolonizacji Afryki przez Wielką Brytanię, Niemcy i Włochy - omawia politykę mocarstw europejskich wobec Chin	- lokalizuje w czasie otwarcie Japonii (1854), konferencję berlińską (1884–1885), powstanie Mahdiego (1881–1899), aneksję Hawajów przez USA (1898) - omawia przykłady zbrodni kolonizatorów w Afryce - omawia przykłady oporu rdzennych ludów Afryki i Azji wobec kolonizatorów - omawia proces kolonizacji Indochin	- ocenia postawy kolonizatorów wobec rdzennej ludności Afryki - ocenia skutki ekspansji kolonialnej w Afryce i Azji - ocenia znaczenie XIX-wiecznego kolonializmu dla metropolii i państw kolonizowanych

			Chin nie uległa kolonizacji - wyjaśnia, jakie znaczenie miał Kanał Sueski dla polityki kolonialnej i imperialnej w XIX w. - wymienia przykłady konfliktów kolonialnych			
Postęp naukowy i techniczny	• Rozwój nauki • Rozwój medycyny i higieny • Rozwój techniki • Wpływ postępu technicznego na życie codzienne • Zmiany ludnościowe	- stosuje pojęcie <i>urbanizacja</i> - lokalizuje w czasie - identyfikuje postacie Charlesa Darwina, Louisa Pasteura, Wilhelma Roentgena, Alberta Einsteina, Marii Skłodowskiej-Curie, Alexandra Grahama Bella, Thomasa Alvy Edisona - wymienia wynalazki techniczne przełomu XIX i XX w.	- stosuje pojęcie <i>darwinizm</i> - lokalizuje w czasie ogłoszenie teorii ewolucji Darwina (1859), wynalezienie telefonu (1876), odkrycie promieni Roentgena (1895) - odkrycie polonu i radu (1898) - identyfikuje postacie Zygmunta Freuda, Dmitrija Mendelejewa, Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Guglielma Marconiego, Aleksandra Popowa, Orvilla i Wilbura Wrightów, Henry'ego Forda	- stosuje pojęcie <i>antyseptyka</i> - lokalizuje w czasie pierwsze wręczenie Nagrody Nobla (1901), pierwszy lot samolotem (1903) - identyfikuje postacie Augusta Comte'a, Gregora Mendla, Iwana Pawłowa, Roberta Kocha, Heinricha Hertza, Maxa Plancka, Pierre'a Curie, Ernsta von Siemensa, Carla Benza, Gottlieba Daimlera, Rudolfa Diesla - wymienia osiągnięcia naukowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i ścisłych	- lokalizuje w czasie pierwszą Wystawę Światową (1851), opracowanie układu okresowego pierwiastków (1869), opracowanie szczepionki przeciw wściekliznie (1885), powstanie wieży Eiffla (1889) - identyfikuje postacie Jeana Bernarda Foucaulta, Jamesa Maxwella, Ernesta Rutherforda, Antoine'a Henriego Becquerela, Louisa Blériota - wyjaśnia, jaki wpływ miały wynalazki na rozwój technologii produkcji	- ocenia wpływ postępu technicznego na życie codzienne

			- wyjaśnia, jakie skutki miał wszechstronny rozwój nauki w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - wyjaśnia, jaki wpływ miały wynalazki na rozwój komunikacji - wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miały odkrycia naukowe drugiej połowy XIX i początków XX w.	- omawia zmiany w medycynie i higienie przełomu XIX i XX w. - omawia wpływ przemian cywilizacyjnych na zmiany ludnościowe na przełomie XIX i XX w. - przedstawia wkład Polaków w rozwój nauki na przełomie XIX i XX w.	- opisuje, jakie były przyczyny i skutki wzrostu liczby ludności w Europie i na świecie	
Nowe ideologie i ruchy społeczne	• Demokratyzacja w Europie Zachodniej • Socjalizm i ruch robotniczy • Chrześcijańska demokracja i nacjonalizm • Ruch na rzecz równouprawnienia kobiet	- stosuje pojęcia <i>demokratyzacja, emancypacja</i> - lokalizuje w czasie przyznanie praw wyborczych kobietom w Polsce (1918) - wymienia nowe ideologie i ruchy społeczne, które powstały w pierwszej połowie XIX w. - wymienia postulaty ruchu emancypacyjnego kobiet	- stosuje pojęcia <i>socjaldemokracja, chrześcijańska demokracja, nacjonalizm</i> - lokalizuje w czasie przyznanie powszechnego prawa wyborczego we Francji (1848), ogłoszenie Encykliki <i>Rerum novarum</i> (1891) - identyfikuje postać Leona XIII - omawia postulaty ideologii socjaldemokratycznej	- stosuje pojęcia <i>rewizjonizm (reformizm), anarchizm, syjonizm, sufrażystki, feminizm</i> - lokalizuje w czasie powstanie I Międzynarodówki (1864), powstanie II Międzynarodówki (1889) - identyfikuje postać Eduarda Bernsteina - wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji ustrojowej	- lokalizuje w czasie powstanie brytyjskiej Partii Pracy (1900) - identyfikuje postacie Pierre'a Proudhona, Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina - omawia skutki rozłamu w ruchu robotniczym po rozwiązaniu I Międzynarodówki - wyjaśnia, jakie postulaty dzieliły anarchistów od socjalistów	- ocenia skutki demokratyzacji ustrojowej na przykładzie Wielkiej Brytanii - opisuje proces przemian ustrojowych we Francji w drugiej połowie XIX w.

			- przedstawia okoliczności powstania ruchu robotniczego - wymienia przykłady partii politycznych, związanych z ruchem robotniczym - przedstawia założenia ideologiczne chrześcijańskiej demokracji - omawia podstawy ideologiczne nacjonalizmu - wskazuje przykłady działań na rzecz równouprawnienia kobiet	- wyjaśnia, jaką rolę w ruchu robotniczym miała odgrywać I i II Międzynarodówka - wyjaśnia, jakie skutki miała radykalizacja ideologii nacjonalistycznej	- opisuje proces demokratyzacji ustrojowej Wielkiej Brytanii	
Epoka pozytywizmu	• Scjentyzm i pozytywizm • Literatura pozytywistyczna • Sztuka i architektura • Nowe nurty w sztuce • Kultura staje się masowa • Aktywny wypoczynek	- stosuje pojęcia <i>pozytywizm, impresjonizm, secesja</i> - identyfikuje postacie Émila Zoli, Honoré de Balzaca, Wiktora Hugo, Claude'a Moneta, Pabla Picassa - wymienia cechy charakterystyczne pozytywizmu - wymienia cechy kultury masowej	- stosuje pojęcia <i>scjentyzm, realizm, naturalizm</i> - identyfikuje postacie Augusta Comte'a, Fiodora Dostojewskiego, Augusta Renoira, Vincenta van Gogha, Augusta Rodina - wymienia cechy charakterystyczne scjentyzmu - wymienia nowe nurty w sztuce drugiej	- stosuje pojęcia <i>postimpresjonizm, historyzm, symbolizm, kubizm, idea olimpizmu, skauting</i> - identyfikuje postacie Charlesa Dickensa, Lwa Tołstoja, Antona Czechowa, Josepha Conrada, Édouarda Maneta, Paula Gauguina, Paula Cézanne'a, Augusta i Louisa Lumière, Gustawa Klimta	- identyfikuje postacie Marka Twaina, Jacka Londona, Carla Collodiego, Edmonda de Amicisa, Berthe Morisot, Camille Claudel, Georges'a Braque'a, Pierre'a de Coubertina, Roberta Baden-Powella - przedstawia, jak zmieniło się podejście XIX-wiecznego społeczeństwa do sposobów spędzania	- ocenia, jakie znaczenie miał wzrost popularności kultury fizycznej w XIX w.

			połowy XIX i początków XX w. - wyjaśnia, jakie zjawiska i procesy wpłynęły na rozwój kultury masowej	- omawia problematykę literatury pozytywistycznej - charakteryzuje sztukę i architekturę drugiej połowy XIX i początków XX w. - wyjaśnia, dlaczego impresjonizm stanowił przezwrot w XIX-wiecznym malarstwie europejskim	wolnego czasu przez dorosłych i młodzież	
Rozdział IV. Ziemie polskie w drugiej połowie XIX wieku						
Powstanie styczniowe	• Geneza powstania styczniowego • Wybuch powstania • Przebieg walk powstańczych • Powstanie styczniowe na arenie międzynarodowej • Upadek powstania	- stosuje pojęcie <i>polskie państwo podziemne</i> - lokalizuje w czasie wybuch powstania styczniowego i ogłoszenie manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863), objęcie władzy nad powstaniem przez Romualda Traugutta (X 1863) - identyfikuje postać Romualda Traugutta - wymienia przyczyny powstania styczniowego	- stosuje pojęcia „biali”, „czerwoni”, <i>branka</i> - lokalizuje w czasie brankę (14/15 I 1863), wydanie ukazu o uwłaszczeniu (1864), śmierć Romualda Traugutta (VIII 1864) - lokalizuje w przestrzeni tereny, które były objęte działaniami polskich partyzantów - identyfikuje postacie Aleksandra Wielopolskiego, Ludwika	- stosuje pojęcie <i>odwilż posewastopolska</i> - lokalizuje w czasie manifestację na placu Zamkowym (IV 1861), powołanie Rządu Cywilnego (VI 1862), podpisanie konwencji Alvenslebena (II 1863), powstanie Rządu Narodowego (V 1863) - identyfikuje postacie Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga, Jarosława Dąbrowskiego,	- lokalizuje w czasie wprowadzenie stanu wojennego (X 1861), powstanie Komitetu Miejskiego (X 1861), powstanie Dyrekcji krajowej (XII 1861) - identyfikuje postacie Francesca Nulla, François de Rochebrune’a, Andrieja Potebni, Józefa Haukego-Bosaka, Stanisława Brzóska, Aleksandra Waszkowskiego - wyjaśnia, co miało wpływ na odzyskanie idei	- ocenia stosunek opinii międzynarodowej do powstania styczniowego - omawia przebieg i skutki wydarzeń związanych z powstaniem styczniowym w swoim regionie

			Mierosławskiego, Stefana Bobrowskiego, Mariana Langiewicza - omawia poglądy „białych” i „czerwonych” na kwestię niepodległości Polski - wymienia wydarzenia, które miały wpływ na upadek powstania styczniowego - przedstawia okoliczności wybuchu powstania styczniowego - przedstawia postulaty ogłoszone w Manifeście Tymczasowego Rządu Narodowego - charakteryzuje przebieg walk powstańczych - przedstawia okoliczności upadku powstania styczniowego	Zygmunta Padlewskiego, Zygmunta Felińskiego, Teodora Berga, Michała Murawjowa - omawia politykę Aleksandra Wielopolskiego w Królestwie Polskim - wyjaśnia, co dla mieszkańców Królestwa Polskiego przyniosła odwilż posewastopolska - omawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego - przedstawia, jaki sposób rozwiązania sprawy chłopskiej zaproponowano w Manifeście Tymczasowego Rządu Narodowego - wyjaśnia, do kogo Tymczasowy Rząd Narodowy apelował o wspólną walkę przeciwko zaborcy - omawia sposób organizacji i	niepodległościowych na przełomie lat 50. i 60. XIX w. - wyjaśnia wpływ polityki Aleksandra Wielopolskiego na radykalizację nastrojów w Królestwie Polskim - porównuje i ocenia programy „białych” i „czerwonych” - wyjaśnia, kto i dlaczego poparł lub potępił powstanie styczniowe	
--	--	--	---	--	--	--

				funkcjonowania polskiego państwa podziemnego- omawia rolę, jaką odegrał Romuald Traugutt w powstaniu styczniowym		
Zabór rosyjski po powstaniu styczniowym	- Przyczyny upadku powstania styczniowego - Znaczenie powstania styczniowego - Represje po upadku powstania styczniowego - Postawy Polaków wobec zaborców	- stosuje pojęcie <i>pozytywizm warszawski</i> - omawia przyczyny upadku powstania - wymienia represje władzy carskiej wobec polskiego szkolnictwa	- stosuje pojęcia <i>noc apuchtinowska, lojalizm, trójlojalizm</i> - lokalizuje w czasie wprowadzenie urzędu generał-gubernatora (1874), początek nocy apuchtinowskiej (1879) - wyjaśnia, jakie znaczenie miało powstanie styczniowe dla walk Polaków o niepodległość - omawia represje wobec uczestników powstania - charakteryzuje represje wobec Królestwa Polskiego	- stosuje pojęcie <i>tajne komplety</i> - lokalizuje w czasie utworzenie Komitetu Urządzającego (1864), wprowadzenie j. rosyjskiego jako urzędowego (1866) likwidację Banku Polskiego (1885), założenie Uniwersytetu Łatającego (1885), likwidację Szkoły Głównej (1869) - identyfikuje postacie Władysława Czarotryskiego, Jarosława Dąbrowskiego, Jadwigę Szczawińską-Dawidową - wyjaśnia, w jaki sposób Polacy wyrażali postawę opozycyjną wobec polityki władz	- lokalizuje w czasie powstanie zabajkalskie (1866), rozpoczęcie likwidacji Kościoła unickiego (1875), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1866) - wyjaśnia, dlaczego stanowisko pozytywistów warszawskich było bardziej popularne od postawy trójlojalistycznej - omawia położenie Kościoła katolickiego i unickiego po powstaniu styczniowym	- ocenia postawy Polaków wobec zaborców po powstaniu styczniowym

				zaborczych po powstaniu styczniowym - wyjaśnia, w jaki sposób represje popowstaniowe wpłynęły na życie Polaków pod zaborem rosyjskim - omawia postawy Polaków wobec rosyjskich represji po upadku powstania styczniowego		
Sytuacja w zaborze pruskim i austriackim	• Germanizacyjna polityka władz niemieckich • Postawy Polaków wobec germanizacji • W walce o polskość • Polityka władz austriackich i postawy Polaków wobec niej • Autonomia galicyjska	- stosuje pojęcie <i>germanizacja</i> - lokalizuje w czasie, początek strajku dzieci polskich we Wrześni (1901), - identyfikuje postać Michała Drzymały - wymienia decyzje władz pruskich zmierzające do germanizacji szkolnictwa - wymienia działania Polaków, które były przykładem walki z germanizacją	- stosuje pojęcia <i>Kulturkampf</i>, <i>rugi pruskie</i> - lokalizuje w czasie Kulturkampf (1871–1878), powstanie Komisji Kolonizacyjnej (1886), rugi pruskie (1885–1890), powstanie Hakaty (1894), - identyfikuje postacie Mieczysława Ledóchowskiego, Piotra Wawrzyniaka	- stosuje pojęcie <i>stańczycy</i> - lokalizuje w czasie wprowadzenie j. niemieckiego jako urzędowego w zaborze pruskim (1876), nadanie Galicji autonomii (1867), uchwalenie noweli osadniczej (1904), strajk szkolny w Wielkopolsce (1906), ustawę kagańcową (1908), ustawę wywłaszczeniową (1908), wprowadzenia	- stosuje pojęcie <i>wiryliści</i> - lokalizuje w czasie powstanie Towarzystwa Przyjaciół Wzajemnego Pouczania się i Opieki nad Dziećmi „Warta” (1894) - identyfikuje postacie Floriana Stablewskiego, Anieli Tułodzieckiej, Floriana Ceynowy, Hieronima Derdowskiego, Walentego Barczewskiego,	- ocenia postawy Polaków wobec germanizacji - ocenia rolę Galicji jako ostoji polskiego życia narodowego - wyjaśnia, dlaczego Galicję nazywano polskim Piemontem

		- wymienia instytucje życia politycznego, społecznego i kulturalnego, które były przejawem autonomii galicyjskiej	- omawia politykę kulturkampfu w zaborze pruskim - wyjaśnia, w jaki sposób władze pruskie walczyły z polskością w sferze ekonomicznej - omawia postawy Polaków wobec germanizacji szkolnictwa i życia gospodarczego - przedstawia okoliczności wprowadzenia autonomii w Galicji	j. polskiego jako urzędowego w Galicji (1859), powołanie Sejmu Krajowego (1861), powstanie Rady Szkolnej Krajowej (1867) - identyfikuje postacie Ferdynanda Hansemanna, Hermanna Kennemanna, Henryka Tiedemanna, Agenora Gołuchowskiego, Kazimierza Badeniego, Józefa Szujskiego, Stanisława Tarnowskiego - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Hukata - wyjaśnia, dlaczego walkę Polaków z germanizacją w zaborze pruskim nazywa się najdłuższą wojną nowoczesnej Europy - przedstawia poglądy konserwatystów krakowskich zwanych stańczykami	Antoniego Wolszlegiera, Jana Liszewskiego, Wojciecha Kętrzyńskiego, Karola Miarki, Franciszka Smolki, Kazimierza Grocholskiego - omawia działalność Polaków walczących o polskość Warmii, Mazur, Górnego Śląska i Pomorza Gdańskiego - omawia przyczyny łagodzenia polityki władz zaborczych wobec Polaków w Galicji	
--	--	--	---	---	---	--

Gospodarka i społeczeństwo ziem polskich	- Praca organiczna i praca u podstaw - Rolnictwo w trzech zaborach - Rozwój przemysłu - Przemiany społeczne - Asymilacja Żydów - Emancypantki	- stosuje pojęcia <i>praca organiczna, praca u podstaw</i> - lokalizuje w czasie powstanie Polskiej Macierzy Szkolnej (1905) - identyfikuje postać, Hipolita Cegielskiego - wymienia cechy charakterystyczne pracy organicznej i pracy u podstaw - przedstawia przykłady działań w zakresie pracy organicznej i pracy u podstaw we wszystkich trzech zaborach	- stosuje pojęcie <i>asymilacja</i> - lokalizuje w czasie otwarcie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (1845), wynalezienia lampy naftowej (1853) - identyfikuje postacie Ignacego Łukasiewicza, Elizy Orzeszkowej - omawia kierunki rozwoju przemysłu w Królestwie Polskim - wyjaśnia, jaką rolę gospodarczą i społeczną odgrywał okręg łódzki - przedstawia postulaty i działania polskich emancypantek	- stosuje pojęcie <i>syjoniści</i> - lokalizuje w czasie zniesienie granicy celnej między Rosją a Królestwem Polskim (1851) - identyfikuje postacie Dezyderego Chłapowskiego, Karola Marcinkowskiego - Franciszka Stefczyka, Narcyzy Żmichowskiej, Piotra Wawrzyniaka - charakteryzuje przemiany w rolnictwie na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. - opisuje rozwój przemysłu w zaborze pruskim i austriackim - omawia przyczyny i skutki asymilacji Żydów - wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany gospodarcze oraz społeczne i narodowe na polskiej wsi miało uwłaszczenie	- stosuje pojęcia <i>litwacy, sztetl, jidysz, Haskala</i> - identyfikuje postacie Gustawa Potworowskiego, Andrzeja Zamoyskiego, Ludwika Zamenhofs - porównuje rozwój rolnictwa we wszystkich trzech zaborach - charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. - opisuje położenie mniejszości żydowskiej na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.	- ocenia znaczenie pracy organicznej i pracy u podstaw dla kształtowania się nowoczesnego narodu polskiego
--	--	---	---	---	--	--

Nowe nurty polityczne	• Ruch socjalistyczny na ziemiach polskich • Dwa nurty w polskim ruchu socjalistycznym • Kształtowanie się ruchu narodowego • Narodowa Demokracja • Rozwój ruchu ludowego na ziemiach polskich • Rewolucja 1905 roku w Rosji • Rewolucja 1905 roku na ziemiach polskich • Skutki rewolucji z lat 1905–1907 na ziemiach polskich	- lokalizuje w czasie rewolucji socjalistyczną (1905–1907) - identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa - wymienia polskie partie polityczne reprezentujące ruch socjalistyczny, ludowy i narodowy - omawia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich	- stosuje pojęcie <i>solidaryzm narodowy</i> - lokalizuje w czasie działalność Wielkiego Proletariatu (1882-1885), powstanie Polskiej Partii Socjalistycznej (1892), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), powstanie Ligi Narodowej (1893), powstanie Stronnictwa Ludowego (1895), założenie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903), krwawą niedzielę w Petersburgu (22 I 1905), strajki szkolne na ziemiach polskich (1905–1908) ’, , , - identyfikuje postacie Ludwika Waryńskiego, Bolesława Limanowskiego, Stanisława Wojciechowskiego,	- stosuje pojęcie <i>serwituty</i> - lokalizuje w czasie utworzenie Ligi Polskiej (1887), powstanie Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (1897), powstanie robotnicze w Łodzi (VI 1905) - identyfikuje postacie Ludwika Kulczyckiego, Juliana Marchlewskiego, Róży Luksemburg, Zygmunta Balickiego, Stanisława Stojalowskiego, Marii i Bolesława Wysłouchów - omawia proces budowania polskiego ruchu narodowego - omawia okoliczności powstania ruchu ludowego - przedstawia przebieg rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich	- lokalizuje w czasie rozłam w Polskiej Partii Socjalistycznej (1906), rozłam w Polskim Stronnictwie Ludowym (1913) - identyfikuje postacie Aleksandra Sulikiewicza, Aleksandra Malinowskiego, Jana Ludwika Popławskiego, Zygmunta Miłkowskiego, Karola Lewakowskiego, Jana Stapińskiego - porównuje cele i założenia programowe PPS i SDKPiL - omawia rozwój partii socjalistycznych, narodowych i ludowych na ziemiach polskich - lokalizuje w przestrzeni ośrodki wystąpień robotniczych w okresie rewolucji z lat 1905–1907	– ocenia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich
-----------------------	--	---	---	--	---	--

			Ignacego Daszyńskiego, Wojciecha Korfantego, Mikołaja II - wymienia postulaty programowe polskiego ruchu socjalistycznego, ludowego i narodowego - wyjaśnia, dlaczego doszło do wybuchu rewolucji 1905-1907 w Rosji i na ziemiach polskich	- przedstawia cele strajków szkolnych w latach 1905–1908		
Polska kultura i nauka przełomu XIX i XX wieku	• Polski pozytywizm • Rola historii w polskiej kulturze • Młoda Polska • Malarstwo i rzeźba przełomu XIX i XX wieku • Polska nauka w drugiej połowie XIX wieku • Polscy naukowcy na świecie	- stosuje pojęcia <i>pozytywizm warszawski, Młoda Polska (modernizm)</i> - lokalizuje w czasie pozytywizm w kulturze polskiej (1864–1890), okres Młodej Polski w kulturze polskiej (1890–1918) - identyfikuje postacie Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza, Jana Matejki, Marii Skłodowskiej-Curie - wymienia przykłady dzieł tworzonych „ku pokrzepieniu serc”	- stosuje pojęcie <i>malarstwo historyczne</i> - lokalizuje w czasie Nagrodę Nobla z fizyki dla Marii Skłodowskiej-Curie (1903), Literacką Nagrodę Nobla dla Henryka Sienkiewicza (1905), Nagrodę Nobla z chemii dla Marii Skłodowskiej-Curie (1911) - identyfikuje postacie Elizy Orzeszkowej, Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta, Stanisława Wyspiańskiego,	- stosuje pojęcia <i>warszawska i krakowska szkoła historyczna, etnografia</i> - identyfikuje postacie Aleksandra Świętochowskiego, Marii Konopnickiej, Adama Asnyka, Juliusza i Wojciecha Kossaków, Stanisława Przybyszewskiego, Jana Kasprówicza, Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Gabrieli Zapolskiej, Stanisława Witkiewicza, Jacka Malczewskiego, Leona	- stosuje pojęcia <i>neoromantyzm, bohema (cyganeria)</i> - identyfikuje postacie Juliana Ochorowicza, Michała Bobrzyńskiego, Józefa Szujskiego, Tadeusza Korzóna, Władysława Smoleńskiego, Artura Górskiego, Tadeusza Micińskiego, Mieczysława Karłowicza, Feliksa Nowowiejskiego, Karola Szymanowskiego, Edmunda	- ocenia wkład twórców okresu pozytywizmu i Młodej Polski w rozwój kultury narodowej - omawia wkład polskich naukowców w rozwój państw amerykańskich i badania nad środowiskiem przyrodniczym Syberii

			Ignacego Jana Paderewskiego - omawia problematykę polskiej literatury pozytywistycznej - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała historia w polskiej kulturze	Wyczółkowskiego, Józefa Mehoffera, Olgi Boznańskiej, Heleny Modrzejewskiej, Zygmunta Wróblewskiego, Karola Olszewskiego, Kazimierza Funka, Edmunda Biernackiego, Wacława Sierpińskiego - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała inteligencja w okresie pozytywizmu - omawia cechy charakterystyczne literatury i sztuki okresu Młodej Polski	Strzeleckiego, Ernesta Malinowskiego, Ignacego Domeyki, Jana Czerskiego, Benedykta Dybowskiego, Rudolfa Modrzejewskiego, Bronisława Piłsudskiego, Kazimierza Prószyńskiego, Jana Szczepanika, Oskara Kolberga - porównuje poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej - omawia dorobek polskich naukowców działających w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	
Rozdział V. I wojna światowa						
Przyczyny światowego konfliktu	• Międzynarodowy układ sił • Powstanie sojuszy • Wojna rosyjsko-japońska • Wyścig zbrojeń • Kocioł bałkański	- stosuje pojęcia <i>trójprzymierze</i>, <i>trójporozumieniem (ententa)</i> - lokalizuje w czasie wojnę japońsko-rosyjską (1904–1905) - lokalizuje w przestrzeni państwa	- stosuje pojęcia <i>belle époque</i>, <i>państwa centralne</i>, <i>kocioł bałkański</i> - lokalizuje w czasie zawarcie trójprzymierza (1882), powstanie ententy (1904), I wojnę	- lokalizuje w czasie zawiązanie sojuszu Francji z Rosją (1892), zdobycie Port Artur przez Japonię (1905), bitwę pod Cuszimą (1905), przyłączenie się Rosji do ententy (1907), aneksję Bośni	- stosuje pojęcie <i>Weltpolitik</i> - charakteryzuje międzynarodowy układ sił na przełomie XIX i XX w. - wyjaśnia, jakie skutki miało prowadzenie	- ocenia wpływ sytuacji na Bałkanach na wybuch konfliktu światowego

		wchodzące w skład trójprzymierza i trójporozumienia - wyjaśnia, dlaczego ukształtowały się trójprzymierze i trójporozumienie	bałkańską (1912–1913), II wojnę bałkańską (1913) - identyfikuje postać Wilhelma II - omawia proces tworzenia się bloków polityczno-militarnych przez I wojnę światową - wymienia cele, które skłaniały mocarstwa europejskie do zawierania sojuszy - wyjaśnia, dlaczego sytuację na Bałkanach nazywano „kotłem bałkańskim”	przez Austro-Węgry (1908) - lokalizuje w przestrzeni państwa, które na skutek wojen bałkańskich uzyskały największe zdobycze terytorialne - omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej - wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń na początku XX w. - przedstawia skutki wojen bałkańskich	Weltpolitik przez Niemcy - wyjaśnia, jak polityka Niemiec na przełomie XIX i XX w. wpłynęła na światowy układ sił - opisuje sytuację na Bałkanach na początku XX w.	
Fronty Wielkiej Wojny	• Zamach w Sarajewie • Wybuch I wojny światowej • Nieudana wojna błyskawiczna • Wojna pozycyjna na froncie zachodnim • Front wschodni • Front bałkański i włoski	- stosuje pojęcia <i>wojna błyskawiczna</i>, <i>wojna pozycyjna</i> - lokalizuje w czasie wybuch I wojny światowej (28 VII 1914) - lokalizuje w czasie i przestrzeni zamach na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda - wyjaśnia, na czym polegał plan wojny błyskawicznej	- stosuje pojęcie <i>wojna manewrowa</i> - lokalizuje w czasie zamach w Sarajewie (VI 1914), bitwę nad Marną (IX 1914), wystąpienia Włoch z trójprzymierza (1915), bitwę pod Verdun (II-XII 1916), bitwę nad Sommą (VII-XI 1917), , - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Tannenbergiem (VIII 1914)	- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę o Gallipoli (1915-1916), bitwę pod Gorlicami (1915) - lokalizuje w przestrzeni państwa, które uczestniczyły w wojnie po stronie państw centralnych lub ententy - identyfikuje postacie Ferdynanda Focha, Paula von Hindenburga	- lokalizuje w czasie przystąpienie Japonii do wojny po stronie ententy (1914), przystąpienie Turcji do wojny po stronie państw centralnych (1914), przystąpienie Bułgarii do wojny po stronie państw centralnych (1915), przystąpienie Rumunii do wojny po stronie ententy (1916), przystąpienie Grecji do	- ocenia skuteczność wojny pozycyjnej i manewrowej

		- charakteryzuje sposób prowadzenia wojny pozycyjnej	- identyfikuje postacie Franciszka Ferdynanda Habsburga, Alfreda von Schlieffena - wyjaśnia, na czym polegał tzw. efekt domina w przypadku wybuchu I wojny światowej - omawia okoliczności, w jakich załamał się niemiecki plan wojny błyskawicznej - wyjaśnia, na czym polegała wojna manewrowa	- omawia polityczne konsekwencje zamachu w Sarajewie - wyjaśnia, jaką rolę odgrywały nowe rodzaje broni zastosowane na froncie zachodnim - omawia przebieg działań wojennych na froncie zachodnim i wschodnim - wymienia kluczowe momenty w przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim w latach 1914-1916	wojny po stronie ententy (1917) - identyfikuje postać Gawriła Principa - omawia zmiany w składzie trójprzymierza i trójporozumienia - omawia różnice między działaniami zbrojnymi na froncie wschodnim i zachodnim - opisuje działania wojenne na froncie bałkańskim i włoskim	
Rewolucje w Rosji	• Rewolucja lutowa • Okres dwuwładzy • Rewolucja październikowa • Wojna domowa • Rosja po rewolucji	- stosuje pojęcia <i>rewolucja lutowa</i>, <i>rewolucja październikowa</i> - lokalizuje w czasie wybuch rewolucji lutowej (III 1917), wybuch rewolucji październikowej (6/7 XI 1917) - identyfikuje postacie Mikołaja II, Włodzimierza Lenina	- stosuje pojęcia <i>dwuwładza</i>, <i>bolszewicy</i>, <i>dyktatura proletariatu</i> - lokalizuje w czasie powołanie Rządu Tymczasowego (III 1917), podpisanie pokoju brzeskiego (3 III 1918), wojnę domową (1919–1920) - identyfikuje postacie Aleksandra Kiereńskiego, Lwa	- stosuje pojęcie <i>tezy kwietniowe</i> - lokalizuje w czasie abdykację Mikołaja II (III 1917), ogłoszenie tez kwietniowych (IV 1917), uchwalenie konstytucji rosyjskiej (VII 1918), egzekucję rodziny carskiej (VII 1918) - identyfikuje postać Grigorija Rasputina	- stosuje pojęcia <i>mienszewicy</i>, <i>eserowcy</i>, <i>kadeci</i> - identyfikuje postacie Jurija Martowa, Wiktora Czernowa, Pawła Miłukowa, Antona Denikina, Aleksandra Kołczaka, Piotra Wrangla - omawia i porównuje programy rosyjskich stronnictw politycznych	- ocenia metody stosowane przez bolszewików w celu umocnienia swojej władzy - omawia wpływ rewolucji rosyjskich na układ sił w Europie podczas I wojny światowej

		- omawia skutki rewolucji październikowej	Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego - wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej - charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji - wyjaśnia, jaką rolę odegrał Włodzimierz Lenin w czasie rewolucji rosyjskich - wyjaśnia, dlaczego Rosja po rewolucji stała się państwem totalitarnym	- omawia sytuację militarną, polityczną i gospodarczą w Rosji do 1917 r. - wyjaśnia, dlaczego bolszewicy w okresie dwuwładzy cieszyli się rosnącym poparciem - opisuje przebieg rewolucji październikowej - omawia proces budowania ZSRS - przedstawia przyczyny wojny domowej - przedstawia metody, jakie stosowali bolszewicy w celu umocnienia swojej władzy	- wyjaśnia, co przyczyniło się do sukcesu Armii Czerwonej w wojnie domowej - wyjaśnia, co skłoniło Lenina do brutalnej rozprawy z carem i jego rodziną	
Klęska państw centralnych	- Wojna na morzach - Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny - Sytuacja państw centralnych - Klęska państw centralnych - Rewolucja w Niemczech	- stosuje pojęcie <i>nieograniczona wojna podwodna</i> - lokalizuje w czasie przystąpienie USA do wojny (IV 1917), rozejm w Compiègne i zakończenie I wojny światowej (11 XI 1919) - identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona	- lokalizuje w czasie rozpoczęcie przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1915), pokój brzeski (3 III 1918), rewolucję listopadową w Niemczech (XI 1918 – IV 1919) - identyfikuje postać Karola I Habsburga	- stosuje pojęcie <i>Mitteleuropa</i> - lokalizuje w czasie kapitulację Austro-Węgier (3 XI 1918) - lokalizuje w czasie i przestrzeni II bitwę nad Marną (VIII 1918) - wyjaśnia, dlaczego Niemcy zdecydowały się na nieograniczoną wojnę podwodną	- lokalizuje w czasie wysłanie depeszy Zimmermanna (I 1917) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę jutlandzką (V-VI 1916) - identyfikuje postaci Arthura Zimmermanna i Heinricha von Eckarda Karola I Habsburga	- ocenia polityczne, ekonomiczne i społeczne skutki I wojny światowej - ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej

	Skutki Wielkiej Wojny	- wymienia założenia planu pokojowego Thomasa Woodrowa Wilsona - omawia postanowienia rozejmu w Compiègne	- wyjaśnia okoliczności i skutki zawarcia pokoju w Brześciu - przedstawia skutki polityczne, gospodarcze i społeczne Wielkiej Wojny	- wyjaśnia, jakie skutki przyniosła nieograniczona wojna podwodna - przedstawia okoliczności przystąpienia stanów Zjednoczonych do wojny - wyjaśnia, dlaczego państwa centralne poniosły klęskę w I wojnie światowej	- omawia problemy, z jakimi zmagali się państwa centralne po 1916 r. - omawia przebieg i skutki rewolucji listopadowej w Niemczech	
Polacy na frontach Wielkiej Wojny	- Polacy u boku państw centralnych - Legiony Polskie u boku Austro-Węgier - Formacje polskie u boku Rosji - Szlak bojowy Legionów Polskich - Wojsko polskie we Francji	- stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i> - lokalizuje w czasie sformowanie Legionów Polskich (VIII 1914) - identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego - wyjaśnia, jakie były zasługi Józefa Piłsudskiego dla tworzenia polskich formacji wojskowych w czasie I wojny światowej - wymienia polskie formacje wojskowe walczące po stronie	- stosuje pojęcia <i>kryzys przysięgowy</i>, <i>Błękitna Armia</i> - lokalizuje w czasie wymarsz Kompanii Kadrowej (VIII 1914), sformowanie Błękitnej Armii (VI 1917), kryzys przysięgowy (VII 1917) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Rokietną (VI 1915), bitwę pod Kostiuchnówką (VII 1917), bitwę pod Kaniowem (V 1918) - identyfikuje postacie Józefa Hallera, Romana Dmowskiego,	- stosuje pojęcie <i>bajończyk</i> - lokalizuje w czasie powstanie bajończyków (VIII 1914), powstanie Polskiej Organizacji Wojskowej (X 1914) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Limanową (XII 1914) - identyfikuje postać Edwarda Rydza-Śmigłego - przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich	lokalizuje w czasie powstanie Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (1912), powstanie Centralnego Komitetu Narodowego (VII 1914), powstanie Naczelnego Komitetu Narodowego (VIII 1914), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego (XI 1914), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego w Lozannie (1917)	- ocenia, jakie znaczenie dla Polaków mogła mieć walka w wojnie toczonej przez zaborców - ocenia, czy polskie jednostki wojskowe walczące w czasie I wojny światowej spełniły pokładane w nich nadzieje

		państw centralnych i ententy	Ignacego Jana Paderewskiego - omawia polityczne koncepcje niepodległościowe w Galicji i Królestwie Polskim - przedstawia skutki kryzysu przysięgowego	- wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać I Kompania Kadrowa - omawia szlak bojowy Legionów Polskich - wyjaśnia, w jakim celu powołano Polską Organizację Wojskową - przedstawia formacje polskie, które powstały u boku Rosji	- identyfikuje postacie Tadeusza Kasprzyckiego, Władysława Prażmowskiego ps. Belina - omawia proces formowania wojska polskiego we Francji - omawia genezę Legionów Polskich	
Sprawa polska na arenie międzynarodowej	• Sprawa polska na początku wojny • Państwa centralne wobec sprawy polskiej • Sprawa polska w polityce państw ententy • Polacy na konferencji pokojowej w Paryżu	- lokalizuje w czasie wydanie Manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), orędzie Thomasa Woodrowa Wilsona (8 I 1918), traktat wersalski (28 VI 1919) - identyfikuje postacie, Thomasa Woodrowa Wilsona, Ignacego Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego - wymienia postanowienia Aktu 5 listopada - wyjaśnia, dlaczego plan pokojowy prezydenta T. W. Wilsona miał	- stosuje pojęcie <i>mały traktat wersalski</i> - lokalizuje w czasie powołanie Rady Regencyjnej (IX 1917), konferencję pokojową w Paryżu (18 I 1919–21 I 1920) - identyfikuje postacie Wilhelma II, Franciszka Józefa, Mikołaja II - wymienia dokumenty dotyczące sprawy polskiej wydawane przez państwa centralne i państwa ententy prawne - przedstawia postanowienia konferencji pokojowej	- lokalizuje w czasie odezwę księcia Mikołaja (VIII 1914), odezwę Mikołaja II (XII 1916) - identyfikuje postacie Aleksandra Kakowskiego, Józefa Ostrowskiego, Zdzisława Lubomirskiego, Jana Kucharzewskiego - omawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w momencie wybuchu wojny - wyjaśnia, w jaki sposób władze niemieckie i austriackie realizowały	- lokalizuje w czasie powołanie Tymczasowej Rady Stanu (I 1917), powołanie rządu Jana Kucharzewskiego (XI 1917) - charakteryzuje stosunek państw centralnych do sprawy polskiej - omawia przemiany, jakie zachodziły w stanowisku Rosji wobec sprawy polskiej	- ocenia znaczenie Aktu 5 listopada dla narodu polskiego - ocenia rolę, jaką w propagowaniu sprawy polskiej w latach 1914–1919 odegrał Ignacy Jan Paderewski

		przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej	w Paryżu dotyczące Polski	obietnice zawarte w Akcie 5 listopada - wyjaśnia, co miało wpływ na zmianę w stanowisku Rosji wobec sprawy polskiej		
Rozdział VI. Świat po I wojnie światowej						
Ład wersalski	• Traktat wersalski • Rozpad Austro-Węgier • Traktaty z Bułgarią i Turcją • Nowe państwa w Europie • Liga Narodów • Mały traktat wersalski • Pierwsze koncepcje zjednoczenia Europy	- stosuje pojęcie <i>Liga Narodów</i> - lokalizuje w czasie traktat wersalski (28 VI 1919), powstanie Ligi Narodów (I 1920) - lokalizuje w przestrzeni nowe kraje, które powstały w Europie po 1918 r. - wymienia postanowienia traktatu wersalskiego	- stosuje pojęcie <i>mały traktat wersalski</i> - lokalizuje w czasie traktat w Saint-Germain z Austrią (IX 1919), traktat w Neuilly z Bułgarią (XI 1919), traktat w Trianon z Węgrami (VI 1920), traktat w Sèvres z Turcją (VIII 1920), traktat w Lozannie (VII 1923) - wymienia postanowienia pokojów z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją - wyjaśnia przyczyny powstania Ligi Narodów	- stosuje pojęcie <i>ruch paneuropejski</i> - lokalizuje w czasie dołączenia Niemiec do Ligi Narodów (1926), dołączenia ZSRS do Ligi Narodów (1934) - lokalizuje w przestrzeni postanowienia traktatu wersalskiego - identyfikuje postać Mustafy Kemala Paszy - wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do rozpadu Austro-Węgier - omawia strukturę organizacyjną Ligi Narodów - wyjaśnia, dlaczego doszło do przyjęcia tzw. małego traktatu wersalskiego	- identyfikuje postacie Richarda Coudenhove-Kalergiego, Aristide'a Brianda, Franka Kellogga - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku sułtanatu w Turcji - omawia pierwsze koncepcje zjednoczenia Europy - omawia nowy układ sił w Europie po zakończeniu I wojny światowej	- ocenia skutki wprowadzenia tzw. małego traktatu wersalskiego - ocenia rolę Ligi Narodów w okresie międzywojennym - ocenia, jakie znaczenie miały w okresie międzywojennym ruchy na rzecz zjednoczenia Europy

ZSRS – imperium komunistyczne	• Powstanie ZSRS • Gospodarka ZSRS • Rządy Stalina • Kult jednostki • Międzynarodowa działalność Kominternu • Zbrodnie sowieckie przed II wojną światową • Rywalizacja i współpraca ZSRS i Niemiec	- stosuje pojęcia <i>Nowa Polityka Ekonomiczna, kult jednostki</i> - lokalizuje w czasie utworzenie ZSRS (XII 1922) - identyfikuje postacie Włodzimierza Lenina, Józefa Stalina - omawia zasady Nowej Polityki Ekonomicznej - wyjaśnia, na czym polegał kult jednostki w ZSRS	- stosuje pojęcia <i>komunizm wojenny, czystki, łagier, Gułag</i> - lokalizuje w czasie funkcjonowanie NEP (1921–1928), traktat w Rapallo (IV 1922), początek rządów Stalina (1924), , pakt Ribbentrop–Mołotow (23.08.1939) - identyfikuje postacie Lwa Trockiego, Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa - omawia okoliczności powstania ZSRS - wyjaśnia, na czym polegał komunizm wojenny i jakie niósł ze sobą skutki gospodarcze - wyjaśnia, w jakim celu wprowadzono kult Józefa Stalina w ZSRS - wyjaśnia, na czym polegał i jak działał system łagrów w ZSRS - opisuje relacje radziecko-niemieckie	- stosuje pojęcia <i>Międzynarodówka Komunistyczna (Komintern), kolektywizacja rolnictwa, sowchoz, kołchoz, front ludowy</i> - lokalizuje w czasie wielką czystkę (1936–1938), Wieli Głód na Ukrainie (1932–1933), operację polską NKWD (1937–1938) - lokalizuje w przestrzeni obszar głodu w latach 1932–1933; regiony, w których znalazły się największe skupiska łagrów - wymienia i opisuje etapy przebudowy gospodarki ZSRS - wyjaśnia, jakie cele gospodarcze przyświecały władzy radzieckiej po 1928 r. - omawia skutki kolektywizacji rolnictwa w ZSRS - przedstawia przykłady zbrodni	- lokalizuje w czasie powołanie Kominternu (1919) - identyfikuje postacie Grigorija Zinowiewa, Lwa Kamieniewa, Nikołaja Bucharina - omawia działalność Kominternu - przedstawia metody, jakimi Józef Stalin pozbywał się swoich przeciwników politycznych - wyjaśnia, dlaczego Józef Stalin zdecydował się na zbliżenie polityczne z III Rzeszą - wyjaśnia, na czym polegał fasadowy charakter ZSRS jako państwa federacyjnego	- ocenia politykę Józefa Stalina wobec przeciwników politycznych i własnego narodu - ocenia, jakie skutki przyniosło zrealizowanie w praktyce planu budowy państwa komunistycznego
-------------------------------	--	---	---	--	---	---

			w okresie międzywojennym	sowieckich przed II wojną światową - charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez Józefa Stalina		
Czas Wielkiego Kryzysu	• Skutki I wojny światowej • Czas koniunktury • Wielki kryzys • <i>New Deal</i>	- stosuje pojęcia <i>Wielki Kryzys</i>, <i>New Deal</i>, - lokalizuje w czasie Wielki Kryzys (1929-1933), wprowadzenie planu New Deal (1933) - wymienia zjawiska i procesy charakterystyczne dla Wielkiego Kryzysu - omawia założenia New Deal	- stosuje pojęcia <i>inflacja</i>, <i>hiperinflacja</i>, <i>koniunktura</i>, <i>"czarny czwartek"</i>, <i>nacjonalizacja</i>, <i>interwencjonizm</i> - lokalizuje w czasie „czarny czwartek” (24 X 1929) - identyfikuje postacie Franklina Delano Roosevelta - charakteryzuje gospodarcze i społeczne skutki I wojny światowej - przedstawia działania podjęte w ramach realizacji New Deal	- stosuje pojęcia <i>bańka kredytowa</i>, <i>deflacja</i>, <i>autarkia</i>, <i>handel barterowy</i>, <i>etatyzm</i>, <i>monopol</i>, <i>keynesizm</i> - lokalizuje w czasie hiperinflację w Europie (1923), okupację Zagłębia Ruhry przez aliantów (1923–1925) - identyfikuje postać Johna Keynesa - wyjaśnia, z jakiego powodu po I wojnie światowej pojawiło się zjawisko hiperinflacji - wyjaśnia, jakie skutki gospodarcze miała tzw. bańka kredytowa w USA	- lokalizuje w czasie epidemię grypy hiszpanki (1918–1920) - przedstawia, w jaki sposób państwa europejskie próbowały chronić swoją gospodarkę przed Wielkim Kryzysem	- ocenia rolę keynesizmu w wychodzeniu USA i państw europejskich z Wielkiego Kryzysu - ocenia skutki Wielkiego Kryzysu
Rozwój faszyzmu i nazizmu	• Kryzys demokracji w Europie • Narodziny włoskiego faszyzmu • Republika Weimarska • Powstanie nazizmu	- stosuje pojęcia <i>faszyzm</i>, <i>ruch narodowosocjalistyczny</i> (<i>nazizm</i>), <i>Führer</i> - lokalizuje w czasie początek rządów Mussoliniego (1922),	- stosuje pojęcie <i>Duce</i> - lokalizuje w czasie marsz na Rzym (1922), traktaty w Locarno (1925), „noc długich noży” (1934), ustawy norymberskie (1935),	- stosuje pojęcia <i>protekcjonizm gospodarczy</i>, <i>eugenika</i> - lokalizuje w czasie powstanie ruchu faszystowskiego we Włoszech (1919), pucz	- lokalizuje w czasie powstanie Narodowej Partii Faszystowskiej we Włoszech (1921), powstanie obozów koncentracyjnych w Niemczech (1933),	- ocenia, które założenia ideologii nazistowskiej mogły prowadzić do zbrodniczej działalności jej zwolenników

	• Przejęcie władzy przez Hitlera • Rządy Hitlera • Społeczeństwo III Rzeszy • Początki zbrodni hitlerowskich	początek rządów Hitlera (I 1933) - identyfikuje postacie Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera - wymienia założenia doktryny faszyzmu i nazizmu	„noc kryształową” (1938) - identyfikuje postacie Heinricha Himmlera, Josefa Goebbelsa - omawia działania, jakie podjął Benito Mussolini w celu utworzenia państwa faszystowskiego we Włoszech - omawia przyczyny narodzin nazizmu w Niemczech - wyjaśnia, w jakich okolicznościach Adolf Hitler przejął władzę w Niemczech - omawia proces tworzenia niemieckiego państwa nazistowskiego - omawia metody, które stosowali naziści w celu stworzenia posłusznego sobie społeczeństwa - przedstawia rolę, jaką odgrywała propaganda w nazistowskich Niemczech - wymienia działania nazistów, które miały	monachijski (1923), pakt laterański (1929), Republikę Weimarską (1919–1933), rozpoczęcie zbrojeń przez Niemcy (1935), remilitaryzację Nadrenii (1936) - identyfikuje postacie Wiktora Emanuela III, Paula von Hindenburga - wyjaśnia, dlaczego Europa w końcu lat 20. i na początku lat 30. XX w. przeżywała kryzys demokracji - wyjaśnia, jaką rolę odegrali Benito Mussolini i Adolf Hitler w budowaniu państwa totalitarnego we Włoszech i Niemczech - wyjaśnia, z czego wynikał antysemityzm nazistowski i jakie miał konsekwencje - omawia okoliczności i skutki puczu monachijskiego - wyjaśnia, dlaczego Adolf Hitler rozprawił się z przywódcami SA	podpalenie Reichstagu (II 1933) - identyfikuje postać Alfreda Rosenberga - omawia proces tworzenia się faszyzmu we Włoszech - charakteryzuje sytuację wewnętrzną i politykę zagraniczną Republiki Weimarskiej - wymienia grupy, które zostały wykluczone ze społeczeństwa niemieckiego i przedstawia stosowane wobec nich metody represji - wyjaśnia, jakie znaczenie naziści przypisywali eugenice - porównuje założenia ideowe włoskiego faszyzmu i niemieckiego nazizmu - wyjaśnia, w jaki sposób naziści pozbyli się opozycji politycznej w Niemczech	- wymienia działania włoskich faszystów i niemieckich nazistów, które świadczą o totalitarnym charakterze stworzonych przez nich państw
--	---	---	--	---	--	---

			prowadzić do eksterminacji Żydów w Niemczech	- wymienia przykłady zbrodni hitlerowskich w latach 30. XX w.		
Przemiany społeczne w okresie międzywojennym	• Emancypacja kobiet • Rozwój oświaty i sytuacja wyznaniowa • Rozwój mass mediów • Kultura masowa w okresie międzywojennym • Rozwój techniki • Architektura okresu międzywojennego	- stosuje pojęcia <i>demokratyzacja, społeczeństwo masowe</i> - omawia społeczne, polityczne i kulturowe skutki emancypacji kobiet - wymienia cechy kultury masowej	- stosuje pojęcia <i>mass media, społeczeństwo konsumpcyjne, socrealizm, modernizm</i> - omawia przyczyny i skutki powstania kultury masowej - wyjaśnia, na czym polegał socrealizm - omawia cechy charakterystyczne architektury okresu międzywojennego	- stosuje pojęcie <i>funkcjonalizm</i> - lokalizuje w czasie pierwszą audycję telewizyjną (1928), ogłoszenie Karty ateńskiej (1933) - wyjaśnia, dlaczego w okresie międzywojennym pogłębiło się zjawisko laicyzacji - charakteryzuje kierunki w rozwoju techniki w okresie międzywojennym	- stosuje pojęcie <i>Karta ateńska</i> - identyfikuje postacie Le Corbusiera, Waltera Gropiusa - porównuje rozwój kultury masowej w państwach demokratycznych i totalitarnych	- ocenia skutki społeczne demokratyzacji życia po I wojnie światowej - ocenia, które wynalazki upowszechnione w okresie międzywojennym najbardziej zmieniły życie ludzi
Świat na drodze ku nowej wojnie	• Podboje Włoch i Japonii • Militaryzacja Niemiec • Wojna domowa w Hiszpanii • Przyłączenie Austrii do Niemiec • Rozbiory Czechosłowacji	- stosuje pojęcia <i>Anschluss, państwa osi</i> - lokalizuje w czasie ukształtowanie się osi Rzym–Berlin–Tokio (1936–1937), Anschluss Austrii (III 1938), aneksję Czechosłowacji przez Niemcy (III 1939) - lokalizuje w przestrzeni zdobycze	- stosuje pojęcia <i>Blitzkrieg, appeasement</i> - lokalizuje w czasie wojnę domową w Hiszpanii (VII 1936 – III 1939), układ monachijski (IX 1938) - identyfikuje postać Francisca Franco - wymienia działania Adolfa Hitlera zmierzające do	- stosuje pojęcie <i>pakt antykominternowski</i> - lokalizuje w czasie powstanie cesarstwa Mandżukuo (1931), początek niemieckich zbrojeń (1935), napaść Włoch na Etiopię (X 1935 – V 1936), remilitaryzację Nadrenii (1936), napaść Japonii na Chiny (1937), , zajęcia	- lokalizuje w czasie wystąpienie Włoch z Ligi Narodów (1936), rzeź nankińską (1937/1938), zniszczenie Guerniki (1937) - identyfikuje postacie Hajle Sellasjego, Emila Hachy - omawia przyczyny wojny domowej w Hiszpanii	- ocenia postawę państw europejskich wobec wojny domowej w Hiszpanii - ocenia skutki stosowania polityki <i>appeasementu</i> wobec Adolfa Hitlera

		Niemiec po przejęciu władzy przez Hitlera - identyfikuje postacie Benito Mussoliniego, Adolfa Hitlera	uczynienia z Niemiec potęgi militarnej - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zwołania międzynarodowej konferencji w Monachium - wymienia postanowienia konferencji monachijskiej - wyjaśnia, na czym polegała polityka appeasementu - omawia przyczyny i skutki Anschlussu Austrii - wymienia etapy ekspansji terytorialnej nazistowskich Niemiec w latach 30. XX w.	Albanii przez Włochy (1939), aneksję Kłajpedy przez Niemcy (III 1939) - identyfikuje postacie Neville'a Chamberlaina, Edouarda Daladiera - omawia ekspansję terytorialną Japonii w Azji i jej skutki - przedstawia podboje Włoch w Afryce i Europie - charakteryzuje proces militaryzacji Niemiec - przedstawia proces budowania sojuszy polityczno-militarnych przez III Rzeszę - omawia losy Czechosłowacji po konferencji monachijskiej	- wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny w Hiszpanii miało wsparcie niemieckie i włoskie udzielone gen. Francisco Franco - wyjaśnia, kto i dlaczego opowiedział się po stronie wojsk republikańskich w wojnie domowej w Hiszpanii - porównuje politykę podbojów Włoch i III Rzeszy w okresie międzywojennym	
Rozdział VII. II Rzeczpospolita						
Odrodzenie Rzeczypospolitej	• Pierwsze ośrodki władzy • Odzyskanie niepodległości • Ustrój nowego państwa	- lokalizuje w czasie przejęcie przez Józefa Piłsudskiego władzy wojskowej w Polsce (11 XI 1918), uchwalenie małej konstytucji (20 II 1919)	- lokalizuje w czasie działalność Rady Regencyjnej (X 1917 – XI 1918), objęcie przez Józefa Piłsudskiego funkcji Tymczasowego Naczelnika Państwa (XI	- lokalizuje w czasie powstanie Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej (XI 1918), rząd Jędrzeja Moraczewskiego (XI	- przedstawia i ocenia reformy rządu Jędrzeja Moraczewskiego - przedstawia zniszczenia wojenne na ziemiach polskich	- ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie kształtowania się początków niepodległości - wyjaśnia, jakie znaczenie dla

	Trudne początki niepodległości	- identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego - wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada 1918 r. jest uważany za datę odzyskania przez Polskę niepodległości	- lokalizuje w przestrzeni siedziby pierwszych ośrodków władzy na ziemiach polskich - identyfikuje postacie Ignacego Daszyńskiego, Wincentego Witosa, Jędrzeja Moraczewskiego - omawia wydarzenia, które doprowadziły do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. - wymienia lokalne ośrodki polskiej władzy powstałe w 1918 r. - opisuje problemy, na jakie napotykała integracja ziem wchodzących w skład odrodzonego państwa	1918 – I 1919), wybory do Sejmu Ustawodawczego (I 1919), rząd Ignacego Jana Paderewskiego (I – XII 1919) - porównuje programy lokalnych ośrodków polskiej władzy powstałych w 1918 r. - omawia ustrój II Rzeczypospolitej wynikający z małej konstytucji - omawia kolejne etapy odradzania się państwa polskiego		odrodzonego państwa polskiego miało objęcie urzędu premiera przez Ignacego Jana Paderewskiego
Kształtowanie się granicy zachodniej i południowej	- Jaka powinna być odrodzona Polska? - Powstanie wielkopolskie	- stosuje pojęcie <i>plebiscyt</i> - wymienia tereny, który były	- stosuje pojęcia <i>koncepcja inkorporacyjna</i>, <i>koncepcja federacyjna</i>	- lokalizuje w czasie przybycie I.J. Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918),	- stosuje pojęcie <i>konwencja górnośląska</i>	- ocenia, czy podział Górnego Śląska po III powstaniu śląskim był korzystny dla Polski

	• Powrót Pomorza do Polski • Wolne Miasto Gdańsk • I powstanie śląskie • II powstanie śląskie • Plebiscyt i III powstanie śląskie • Spór o Śląsk Cieszyński • Plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu	przedmiotem sporu między Rzeczpospolitą a Niemcami po I wojnie światowej - lokalizuje w przestrzeni obszary plebiscytowe, skutki plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku - identyfikuje postacie Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego - omawia założenia koncepcji inkorporacyjnej i federacyjnej	<i>(konceptcja jagiellońska)</i> - lokalizuje w czasie powstanie wielkopolskie (27 XII 1918 – 16 II 1919), I powstanie śląskie (VIII 1919), plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu (VII 1920), II powstanie śląskie (VIII 1920), plebiscyt na Górnym Śląsku (III 1921), III powstanie śląskie (V-VII 1921) - lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania wielkopolskiego, miejsce symbolicznych zaślubin Polski z morzem, Wolne Miasto Gdańsk, zasięg powstań śląskich - identyfikuje postacie Józefa Hallera, Wojciecha Korfanteo - omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego - przedstawia znaczenie powrotu Pomorza do Polski	podpisanie traktatu wersalskiego (VI 1919), zaślubiny Polski z morzem (II 1920) - identyfikuje postacie Stanisława Taczaka, Józefa Dowbora-Muśnickiego - przedstawia okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego - wyjaśnia, w jaki sposób rozstrzygnięto polsko-niemiecki spór o Pomorze - przedstawia międzynarodowe decyzje, jakie zapadły w kwestii podziału Górnego Śląska po III powstaniu śląskim	- lokalizuje w czasie rozejmu w Trewirze (II 1919), podział Śląska Cieszyńskiego (VII 1919), podział Górnego Śląska (X 1921) - porównuje i ocenia koncepcje polityczne dotyczące kształtu odrodzonej Rzeczypospolitej - wymienia uprawnienia, jakie przyznano Polsce w Wolnym Mieście Gdańsku	- omawia problemy, które mogły wynikać z podziału Górnego Śląska oraz zapisów traktatu wersalskiego dotyczących Pomorza
--	---	---	--	--	--	--

			- omawia przyczyny i skutki powstań śląskich - omawia wyniki plebiscytów na Górnym Śląsku oraz na Warmii, Mazurach i Powiślu - omawia przyczyny i skutki sporu polsko-czeskiego o Śląsk Cieszyński			
Walki o granicę wschodnią	• Konflikt polsko-ukraiński • Początek konfliktu z bolszewikami • Ofensywa bolszewików • Bitwa Warszawska • Pokój ryski • Sprawa Wileńszczyzny	- stosuje pojęcie <i>cud nad Wisłą</i> - lokalizuje w czasie wojnę polsko-bolszewicką (14 II 1919 – 18 III 1921), pokój ryski (18 III 1921) - lokalizuje w czasie i przestrzeni Bitwę Warszawską (13-15 VIII 1920) - identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego - wyjaśnia, dlaczego Bitwę Warszawską nazwano <i>cudem nad Wisłą</i> - wymienia postanowienia pokoju ryskiego	- stosuje pojęcie <i>Orlęta Lwowskie</i> - lokalizuje w czasie wojnę polsko-ukraińską (XI 1918 – VII 1919), utworzenie Litwy Środkowej (X 1920), operację niemeńską (IX 1920) - lokalizuje w przestrzeni granicę określoną w pokoju ryskim, terytorium Litwy Środkowej - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Komarowem (VIII 1920) - identyfikuje postacie Michaiła Tuchaczewskiego,	- stosuje pojęcie <i>linia Curzona</i> - lokalizuje w czasie zawarcie sojuszu II RP z URL (IV 1920), utworzenie Rady Obrony Państwa (VII 1920) - lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Kijowa przez wojska polskie i ukraińskie (V 1920) - lokalizuje w przestrzeni linię Curzona - identyfikuje postacie Symona Petlury, Władysława Grabskiego, Wincentego Witosa	- lokalizuje w czasie zawarcie traktatu brzeskiego z URL (II 1918) - identyfikuje postacie Feliksa Dzierżyńskiego, Juliana Marchlewskiego, Siemiona Budionnego - przedstawia proces tworzenia się państwowości ukraińskiej w Galicji Wschodniej - wymienia postanowienia konferencji w Spa - omawia skutki polityczne i militarne konferencji w Spa	- ocenia polityczne i militarne znaczenie Bitwy Warszawskiej - ocenia sposób rozwiązywania polsko-litewskiego sporu o Wilno

			Tadeusza Rozwadowskiego, Lucjana Żeligowskiego - omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała wojna propagandowa prowadzona w 1920 r. przez obie strony konfliktu - wyjaśnia, na czym polegał polski plan obrony Warszawy przed wojskami bolszewickimi	- omawia walki Polaków o Lwów, Galicję Wschodnią i Wołyń w latach 1918-1919 - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zawarcia sojuszu polsko-ukraińskiego - wyjaśnia, jakie skutki polityczne i militarne miała ofensywa bolszewików w 1920 r. - omawia etapy Bitwy Warszawskiej - porównuje siły obu armii biorących udział w Bitwie Warszawskiej - wyjaśnia, co zdecydowało o sukcesie Polaków w Bitwie Warszawskiej - wyjaśnia, w jaki sposób rozwiązano polsko-litewski spór o Wilno	- przedstawia pertraktacje polsko-sowieckie w Mińsku i ich konsekwencje	
Rządy parlamentarne	• Konstytucja marcowa • Scena polityczna II Rzeczypospolitej • Elekcja i śmierć prezydenta Narutowicza	- lokalizuje w czasie uchwalenie konstytucji marcowej (17 III 1921), zabójstwo prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922)	- lokalizuje w czasie wybór G. Narutowicza na prezydenta (9 XII 1922) - identyfikuje postacie Macieja Rataja,	- lokalizuje w czasie utworzenie Komisji Konstytucyjnej (II 1919), wybory do Sejmu I kadencji (XI 1922)	- omawia proces wyboru pierwszego prezydenta II Rzeczypospolitej - ocenia zakres kompetencji prezydenta zapisanych	- ocenia rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej

	Rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej	- identyfikuje postać Gabriela Narutowicza - omawia ustrój II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej	Stanisława Wojciechowskiego - przedstawia zakres praw i wolności obywatelskich określonych w konstytucji marcowej - charakteryzuje rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej	- identyfikuje postacie Władysława Sikorskiego, Maurycego Zamoyskiego, Ignacego Daszyńskiego, Jana Baudouina de Courtenay, Władysława Grabskiego - przedstawia proces prac nad konstytucją marcową - charakteryzuje scenę polityczną II Rzeczypospolitej	w konstytucji marcowej	
Przewrót majowy i rządy sanacji	- Kryzys rządów parlamentarnych - Przewrót majowy - Nowela sierpniowa - Rządy sanacyjne - Konstytucja kwietniowa - Represje wobec opozycji - Obóz sanacyjny po śmierci Piłsudskiego - Polski autorytaryzm	- stosuje pojęcia <i>sanacja, autorytaryzm</i> - lokalizuje w czasie przewrót majowy (12-15 V 1926), konstytucję kwietniową (24 IV 1935) - identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Ignacego Mościckiego - wymienia skutki polityczne przewrotu majowego	- stosuje pojęcie <i>partyjniactwo</i> - lokalizuje w czasie prezydenturę I. Mościckiego (VI 1926 – IX 1939), uchwalenie noweli sierpniowej (1926), wybory brzeskie (XI 1930), śmierć J. Piłsudskiego (12 V 1935) - identyfikuje postacie Wincentego Witosa, Stanisława Wojciechowskiego,	- stosuje pojęcia <i>wybory brzeskie, getto ławkowe, numerus clausus</i> - lokalizuje w czasie powstanie BBWR (1928), Kongres Obrony Prawa i Wolności Ludu (VI 1930), proces brzeski (1931–1932) - identyfikuje postacie Kazimierza Bartla, Walerego Sławka, Adama Koca	- lokalizuje w czasie założenie obozu w Berezie Kartuskiej (1934), powstanie OZN (1937), powstanie Frontu Morges (1936), powstanie ONR (1934) - identyfikuje postać Bronisława Pierackiego - porównuje pozycję i uprawnienia prezydenta w konstytucji marcowej i kwietniowej - przedstawia przejawy antysemityzmu na	- ocenia wpływ kryzysu wewnętrznego na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej - ocenia decyzję Józefa Piłsudskiego o dokonaniu przewrotu politycznego w Polsce - ocenia politykę rządów sanacji wobec opozycji

			Józefa Becka, Edwarda Rydza-Śmigłego - wyjaśnia, jakie zmiany ustrojowe wprowadziła konstytucja kwietniowa - wyjaśnia, na czym polegała dekompozycja obozu sanacji po śmierci Józefa Piłsudskiego - omawia cechy ustroju autorytarnego w Polsce	- omawia przejawy kryzysu politycznego w Polsce w połowie lat 20. XX w. - wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać BBWR w polskim życiu politycznym - omawia przebieg przewrotu majowego - wymienia ugrupowania opozycyjne wobec rządów sanacji - wyjaśnia, w jaki sposób sanacja rozprawiła się w opozycją polityczną	polskich uczelniach w II Rzeczypospolitej	
Spółeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej	• Spółeczeństwo II Rzeczypospolitej • Mniejszości narodowe w Rzeczypospolitej • Problemy gospodarcze II Rzeczypospolitej • Reformy Grabskiego • Budowa portu w Gdyni • Inwestycje przemysłowe w latach 30.	- stosuje pojęcie <i>Polska A i B</i> - lokalizuje w czasie wprowadzenie reformy walutowej (1924), budowę Centralnego Okręgu Przemysłowego (1936–1939) - lokalizuje w przestrzeni Centralny Okręg Przemysłowy, podział na Polskę A i B	- stosuje pojęcie <i>wojna celna</i> - lokalizuje w czasie rozpoczęcie budowy portu w Gdyni (1921), uchwalenie ustawy o reformie rolnej (1925), wojnę celną (1925–1934) - lokalizuje w przestrzeni główne okręgi przemysłowe II Rzeczypospolitej	- lokalizuje w przestrzeni województwa, w których dominowali przedstawiciele mniejszości narodowych - charakteryzuje mniejszości narodowe zamieszkujące II Rzeczpospolitą - przedstawia okoliczności budowy	- omawia sytuację prawną mniejszości narodowych w Polsce - omawia realizację reform gospodarczych przez rząd Władysława Grabskiego	- ocenia politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych - ocenia skuteczność reform gospodarczych podejmowanych w II Rzeczypospolitej

		- identyfikuje postać Eugeniusza Kwiatkowskiego - wymienia mniejszości narodowe i wyznaniowe w społeczeństwie II Rzeczypospolitej - wyjaśnia, dlaczego Gdynia była nazywana polskim oknem na świat	- identyfikuje postać Władysława Grabskiego - omawia strukturę etniczną, wyznaniową i zawodową społeczeństwa II Rzeczypospolitej - wymienia najważniejsze problemy gospodarcze, przed którymi stanęła II Rzeczpospolita - wyjaśnia, na czym polegała i jakie miała skutki wojna celna z Niemcami - wymienia cechy charakterystyczne Wielkiego Kryzysu w Polsce - wyjaśnia, jaką rolę miał odegrać COP w rozwoju gospodarczym Polski	- portu w Gdyni - wymienia przykłady inwestycji zrealizowanych w ramach COP - przedstawia zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego dla rozwoju polskiej gospodarki		
Kultura i nauka w II Rzeczypospolitej	• Początki oświaty w II Rzeczypospolitej • Reformy szkolnictwa • Nauka polska • Literatura okresu międzywojennego	- lokalizuje w czasie reformę edukacji Janusza Jędrzejewicza (1932) - identyfikuje postacie Janusza Jędrzejewicza,	- lokalizuje w czasie reformę edukacji Stanisława Grabskiego (1924) - identyfikuje postacie Stanisława Grabskiego, Stefana Banacha, Zofii	- lokalizuje w czasie Nagrodę Nobla dla Władysława Reymonta (1924) - identyfikuje postacie Ludwika Hirsztelda, Marii Dąbrowskiej,	- identyfikuje postacie Hugona Steinhausa, Mariana Rejewskiego, Henryka Żygalskiego, Jerzego Różyckiego, Stanisława Wigury, Franciszka Żwirki, Zofii	- ocenia dorobek kulturalny i naukowy II Rzeczypospolitej

	• Sztuka i architektura w II Rzeczypospolitej • Kino i radio w międzywojennej Polsce • Sport w II Rzeczypospolitej	Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta - wymienia reformy szkolnictwa przeprowadzone w II Rzeczypospolitej - wymienia dziedziny naukowe, w których polscy uczeni zyskali uznanie w latach 20. i 30.	Nałkowskiej, Witolda Gombrowicza, Brunona Schulza, Stanisława Ignacego Witkiewicza – Witkacego, Czesława Miłosza, Juliana Tuwima - przedstawia osiągnięcia polskiej literatury - wymienia nurty, jakie dominowały w polskim malarstwie dwudziestolecia międzywojennego - przedstawia najważniejszych twórców polskiej literatury w okresie międzywojennym	Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego, Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Karola Szymanowskiego, Jana Kiepury, Poli Negri, Janusza Kusocińskiego - omawia problemy polskiej oświaty w początkach niepodległości - omawia osiągnięcia nauki polskiej w okresie międzywojennym - charakteryzuje sztukę i architekturę w II Rzeczypospolitej	Kossak-Szczuckiej, Juliusza Kadena-Bandrowskiego, Sergiusza Piaseckiego, Kazimierza Wierzyńskiego, Jarosława Iwaszkiewicza, Tadeusza Peipera, Jerzego Lieberta, Karola Rostworowskiego, Juliusza Osterwy, Leona Schillera, Haliny Konopackiej, Jadwigi Jędrzejowskiej, Stanisława Marusarza - omawia rozwój teatru i muzyki w okresie międzywojennym - przedstawia rozwój kina i radia w międzywojennej Polsce - omawia sukcesy polskich sportowców w okresie międzywojennym	
Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej	• Polska na arenie międzynarodowej	- stosuje pojęcie <i>polityka równej odległości (równowagi)</i>	- lokalizuje w czasie układy sojusznicze z Francją i Rumunią (1921), przyłączenie	- stosuje pojęcia <i>Międzymorze, polityka prometejska</i>	- identyfikuje postacie Józefa Lipskiego, Neville’a Chamberlaina	- ocenia międzynarodową pozycję Polski w

	• Polityka międzynarodowa w okresie sanacji • Przyłączenie Zaolzia do Rzeczypospolitej • Niemieckie żądania wobec Polski • Zacieśnienie współpracy w Wielką Brytanią i Francją • Aktywizacja polskiego społeczeństwa • Pakt Ribbentrop-Mołotow	- lokalizuje w czasie układ o nieagresji między Polską i ZSRS (1932), układ o niestosowaniu przemocy między Polską a Niemcami (1934), przemówienie J. Becka w sejmie (V 1939), pakt Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939) - identyfikuje postać Józefa Becka - wymienia żądania wobec Polski wysuwane przez III Rzeszę w 1938 r. - przedstawia postawę polskich władz wobec żądań III Rzeszy	- Zaolzia do Polski (X 1938), polsko-brytyjski układ sojuszniczy (25 VIII 1939) - lokalizuje w przestrzeni Zaolzie - identyfikuje postacie Joachima von Ribbentropa, Władysława Mołotowa - omawia okoliczności przyłączenia Zaolzia do Polski - omawia postawę polskiego społeczeństwa w obliczu zbliżającej się wojny - wymienia postanowienia paktu Ribbentrop-Mołotow	- lokalizuje w czasie podpisanie konkordatu (1925), traktat w Locarno (1925), udzielenie gwarancji Polsce przez Wielką Brytanię (III 1939) - wyjaśnia, jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miał traktat w Locarno - wyjaśnia, jaką rolę w polskiej polityce zagranicznej miał odgrywać sojusz z Francją i Rumunią - przedstawia, na czym miała polegać idea Międzymorza i polityka prometejska - omawia proces zacieśniania współpracy Polski z Wielką Brytanią i Francją w przededniu wybuchu II wojny światowej - wyjaśnia, na czym polegała polityka równowagi i omawia sposób jej realizacji	- charakteryzuje położenie międzynarodowe II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w. - wyjaśnia, dlaczego idea Międzymorza i polityka prometejska poniosły fiasko - wyjaśnia, jak władze Wolnego Miasta Gdańska odebrały niemieckie żądania wobec Polski - omawia skutki polskiej polityki zagranicznej prowadzonej w okresie sanacji	- okresie międzywojennym - ocenia sposób rozwiązania problemu Zaolzia w latach 30. XX w. - ocenia postawę władz polskich wobec żądań wysuwanych przez III Rzeszę w 1938 r. - ocenia postawę polskiego społeczeństwa w obliczu zbliżającej się wojny
--	---	---	---	---	--	--

PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA - HISTORIA

1. Ogólne zasady oceniania:

a) Obszar oceniania

- wiedza
- umiejętności
- ogólna postawa na zajęciach

b) Ocena semestralna i końcowa jest wypadkową ocen cząstkowych z uwzględnieniem osiągnięć ucznia w olimpiadach, konkursach i zawodach sportowych. Może być ona zmieniona w wyniku egzaminu poprawkowego.

c) Oceny cząstkowe. Uczeń otrzymuje oceny w oparciu o:

- prace pisemne (sprawdziany, zadania klasowe, kartkówki);
- odpowiedzi ustne;
- prace domowe;
- sprawdziany umiejętności praktycznych;
- inne narzędzia oceny (np. zeszyt przedmiotowy, prace praktyczne)
- udział w konkursach i olimpiadach

d) Przedmiotowy Zasady Oceniania dla swojego przedmiotu nauczyciel opracowuje indywidualnie i podaje go do wiadomości uczniów na pierwszej lekcji w nowym roku szkolnym.

e) Przy wystawianiu ocen stosuje się następującą skalę procentowo-punktową:

- 100% pkt. ocena celujący
- 96-99% pkt. ocena +bardzo dobry
- 90-95% pkt. ocena bardzo dobry
- 83-89% pkt. ocena +dobry
- 75-82% pkt. ocena dobry
- 63-74% pkt. ocena +dostateczny
- 50-62% pkt. ocena dostateczny
- 43-49% pkt. ocena +dopuszczający
- 30-42% pkt. ocena dopuszczający
- 20-29% pkt. ocena +niedostateczny
- <20% pkt. ocena niedostateczny

2. Zasady oceniania bieżącego.

a) Uczeń ma prawo do:

- jednokrotnej w ciągu semestru poprawy ocen częściowych na każdym poziomie nauczania, na zasadach uzgodnionych z nauczycielem przedmiotu; ocenę poprawioną nauczyciel nie bierze pod uwagę przy wystawianiu ocen końcowych;
- w przypadku niepisania przez ucznia sprawdzianu i nie przystąpienia do jego pisania w obowiązkowym terminie (1 tydzień po powrocie do szkoły) lub nie poprawienia go w wyznaczonym terminie 2-tygodniowym, nauczyciel wpisuje w miejsce brakującej oceny znak „x”, który jest traktowany na równi z oceną niedostateczną;

b) Formy sprawdzania i oceniania prac pisemnych:

- dłuższe zadania (sprawdziany, testy) są zapowiadane z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem i zapisane w dzienniku lekcyjnym (liczba takich zadań nie może być większa niż 3 w tygodniu);
- niezapowiedziana kartkówka może obejmować treści programowe nie więcej niż z 3 ostatnich jednostek lekcyjnych;
- nauczyciel podczas sprawdzianu podaje uczniom punktację przewidzianą za poszczególne umiejętności, wiedzę, zadania czy polecenia; nie mogą być przeprowadzone sprawdziany wiadomości bez przygotowanej punktacji;
- nauczyciel zobowiązany jest wcześniej podać uczniom zakres materiału pracy klasowej czy sprawdzianu;
- praca klasowa musi być poprzedzona lekcją utrwalającą materiał;
- sprawdzone i ocenione prace klasowe nauczyciel oddaje uczniom w terminie 2 tygodni od czasu ich napisania, kartkówki – w ciągu tygodnia;

- prace klasowe są obowiązkowe, jeżeli uczeń z powodu nieobecności nie pisze z całą klasą pacy klasowej, musi to uczynić w ciągu tygodnia po powrocie do szkoły, zasada ta nie obowiązuje w przypadku pisania niezapowiedzianych kartkówek (z ostatnich 3 jednostek lekcyjnych) wówczas nauczyciel w miejsce oceny wpisuje znak „-„ i nie bierze go pod uwagę w klasyfikacji semestralnej;

c) Uczeń dostaje ocenę niedostateczną, jeśli jest nieprzygotowany do lekcji lub nie posiada zeszytu/podręcznika i faktu tego nie zgłosił nauczycielowi oraz jeśli wyczerpał już taką możliwość. Ponadto jeśli nie prowadzi zeszytu w sposób systematyczny, to jest brakuje w nim tematów zajęć, notatek lub jeśli notatki są wykonywane nieczytelnie lub nielogicznie.

d) Elementy oceniane na lekcjach historii: aktywność na zajęciach dydaktycznych (praca z podręcznikiem, z mapą, z tekstem źródłowym, udział w dyskusjach, w realizacji projektów, zaangażowanie w pracę grupy), kartkówki z 3 ostatnich lekcji (zapowiadane lub nie), ocena prac domowych, testy sprawdzające znajomość treści programowych z działu (zawsze poprzedzone powtórzeniem i utrwaleniem wiadomości), duże prace pisemne problemowe z wykorzystaniem różnych źródeł informacji, udział w konkursach historycznych poszerzających wiedzę i umiejętności ucznia, referaty będące ilustracją, komentarzem lub własną oceną omawianego na zajęciach wydarzenia, zjawiska, postaci, własne inicjatywy zgłaszane i podejmowane przez ucznia, uczestnictwo i pomoc przy organizacji imprez okolicznościowych, ważnych rocznic państwowych i szkolnych.

3. Uczeń ma prawo do:

a) zgłoszenia nieprzygotowania do lekcji (najpóźniej niezwłocznie po sprawdzeniu obecności przez nauczyciela) - ilość nieprzygotowań w semestrze wynosi:

- jedno jeśli w ciągu tygodnia przewidziano jedną lekcję danego przedmiotu

- dwa jeśli w ciągu tygodnia przypadają dwie lub więcej lekcji

b) zgłoszenia braku zeszytu lub podręcznika (najpóźniej niezwłocznie po sprawdzeniu obecności przez nauczyciela) - dwa razy w semestrze

4.,. Uczeń ma obowiązek:

a) posiadania:

- zeszytu przedmiotowego, który powinien być prowadzony systematycznie, z notatką pod każdym zrealizowanym na lekcji tematem zajęć

- podręcznika przewidzianego do realizacji programu nauczania w danej klasie

5. Ocenianie bieżące z zajęć edukacyjnych.

1. Ocenę cząstkową ustala się w stopniach, w skali:

stopień celujący 6

stopień bardzo dobry plus +5

stopień bardzo dobry 5

stopień dobry plus +4
stopień dobry 4
stopień dostateczny plus +3
stopień dostateczny 3
stopień dopuszczający plus +2
stopień dopuszczający 2
stopień niedostateczny plus +1
stopień niedostateczny 1

6. Ogólne kryteria ocen:

1) stopień celujący otrzymuje uczeń, który:

- a) biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych z programu nauczania danej klasy, proponuje rozwiązania nietypowe, rozwiązuje także zadania wykraczające poza program nauczania,
- b) uczestniczy i odnosi sukcesy w pozaszkolnych formach aktywności związanych z danymi zajęciami edukacyjnymi (konkursy przedmiotowe, zawody sportowe),
- c) posiada wysoki ponadprzeciętny stopień aktywności fizycznej, duże umiejętności techniczne w wybranej dyscyplinie sportu, znaczące osiągnięcia indywidualne lub zespołowe w międzyszkolnych zawodach sportowych;

2) stopień bardzo dobry otrzymuje uczeń, który:

- a) opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania w danej klasie,
- b) sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte programem nauczania, potrafi zastosować posiadaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach,
- c) stosuje poprawny język i styl wypowiedzi, sprawnie posługuje się obowiązującą w danym przedmiocie terminologią, precyzyjnością i dojrzałością (odpowiednią do wieku) wypowiedzi ustnych i pisemnych;

3) stopień dobry otrzymuje uczeń, który:

- a) nie opanował wiadomości i umiejętności określonych programem nauczania w danej klasie, ale opanował je na poziomie przekraczającym wymagania zawarte w podstawach programowych (około 75%),

- b) poprawnie stosuje wiadomości, rozwiązuje /wykonuje/ samodzielnie typowe zadania teoretyczne lub praktyczne, w sytuacjach nietypowych z pomocą nauczyciela,
- c) stosuje podstawowe pojęcia i prawa ujmowane za pomocą terminologii właściwej dla danej dziedziny wiedzy, wypowiada się klarownie w stopniu zadowalającym, popełnia nieliczne usterki stylistyczne;
- 4) stopień dostateczny otrzymuje uczeń, który:
 - a) opanował zakres materiału programowego ograniczony do treści podstawowych (w zakresie odtwarzania 50%), rozumie tylko najważniejsze związki i powiązania logiczne między treściami,
 - b) rozwiązuje (wykonuje) typowe zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim stopniu trudności,
 - c) posiada przeciętny zasób słownictwa, język zbliżony do potocznego, mała kondensacja i klarowność wypowiedzi;
- 5) stopień dopuszczający otrzymuje uczeń, który:
 - a) posiada konieczne, niezbędne do kontynuowania nauki na dalszych etapach kształcenia wiadomości i umiejętności, luźno zestawione bez rozumienia związków i uogólnień,
 - b) słabo rozumie treści programowe, podstawowe wiadomości i procedury odtwarza mechanicznie, brak umiejętności wyjaśniania zjawisk,
 - c) posiada nieporadny styl wypowiedzi, ubogie słownictwo, liczne błędy, trudności w formułowaniu myśli
- 6) stopień niedostateczny otrzymuje uczeń, który:
 - a) nie opanował wiadomości i umiejętności określonych podstawami programowymi, a braki w wiadomościach uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy,
 - b) nie jest w stanie rozwiązać /wykonać/ zadań o niewielkim elementarnym stopniu trudności,
 - c) nie skorzystał z pomocy szkoły, nie wykorzystał szans uzupełnienia wiedzy i umiejętności;

7. Ocenie podlegają wszystkie formy pracy ucznia:

- 1) prace klasowe na jednej lub dwóch godzinach lekcyjnych obejmujące treść całego działu (lub dużą część działu);

- 2) testy;
- 3) kartkówki z trzech ostatnich tematów;
- 4) prace domowe;
- 5) zadania i ćwiczenia wykonywane przez uczniów podczas lekcji;
- 6) różnego typu sprawdziany pisemne;
- 7) wypowiedzi ustne;
- 8) praca w zespole;
- 9) testy sprawnościowe;
- 10) prace plastyczne i techniczne;
- 11) zeszyt przedmiotowy;
- 12) projekty;
- 13) prace praktyczne;
- 14) inne.

8. Aktywność na lekcji podlega ocenie w skali:

- 1) stopień dobry – 4 – db;
- 2) stopień bardzo dobry – 5 – bdb;
- 3) stopień celujący – 6 – cel.